

הפרדת רשויות בהליך הפלילי בצל מלחמה וקיטוב:

בין ביקורת שיפוטית להתלכדות אינטרסים במעצרי עבירות ביטוי ומחאה

**התקבל לפרסום (נובמבר 2025); טרם עבר עריכה לשונית; עתיד להתפרסם בכרך ל' של כתב העת משפט וממשל.*

מחבר: בנימין ניומן*

תקציר

מלחמת אוקטובר 2023 מול החמאס לוותה באכיפה משטרתית מוגברת כלפי ביטויים ביקורתיים ברשתות החברתיות, ובמקביל באכיפה נרחבת כלפי המחאות הציבוריות – למען שחרור החטופים, להפסקת המלחמה, ונגד יתר מהלכי ממשלת ישראל ה-37. המאמר בוחן את סטנדרט הבקרה השיפוטית בהליכי מעצר ראשוניים בעת חירום, באמצעות השוואה בין החלטות מעצר בנוגע לעבירות ביטוי ברשת בכל הנוגע למלחמה לבין החלטות מעצר ביחס למפגינים במחאות נגד מהלכי הממשלה.

הניתוח נשען על אוסף החלטות שאותו ונבחנו, ולפיכך ממצאיו אינם מבקשים לטעון לקשר הכרחי בין קבוצת העצורים לרמת הביקורת השיפוטית, אלא להצביע על מגמות ודפוסים כפי שהם משתקפים בהחלטות שנדגמו. ממצאי הבדיקה מצביעים על פער חד בגישה השיפוטית: בעוד שבעניינים של עצורי המחאות הפעילו בתי המשפט ביקורת קפדנית והדגישו את חופש הביטוי והמחאה, בעבירות ביטוי ברשת התקבלו בקשות המשטרה להארכת מעצר כמעט כדבר שבשגרה. באותן החלטות ניכרה הסתמכות על חזקת מסוכנות כללית הנובעת מהקשר החירום ומחומרת העבירה – לעיתים מבלי לבחון כראוי את תוכן הביטוי, את קיומו של חשד סביר או את המסוכנות האישית. כך, בעוד שביטויים מסוימים זכו להגנה, עמדות ביקורתיות מסוימות על המלחמה נדחקו מחוץ למרחב הביטוי המוגן.

פער זה חושף כשל יסודי בעיקרון הפרדת הרשויות: ההליך הפלילי מבוסס על הפרדה מוסדית בין רשויות השיפוט לאכיפה ולצידה אמצעי בקרה שנועדו להגן על חירות הפרט – כפי שניכר בעניינים של עצורי המחאות. ואולם, בעבירות ביטוי ברשת הקשורות למלחמה ניכרה התלכדות אינטרסים עם עמדת רשויות האכיפה, והביקורת השיפוטית נחלשה. בעתות חירום תופעה זו מתעצמת ומאיימת לרוקן מתוכן את הביקורת השיפוטית מכוחה. כדי להבטיח הגנה על זכויות הפרט, על בית המשפט להקפיד על בחינה פרטנית של החשד הסביר ועילות המעצר – הן בימי שגרה והן בימי מלחמה.

מבוא – איזונים ובלמים בהליכי מעצר. 1. מעצרי עבירות ביטוי ברשת בהקשר למלחמה והעדרה של בקרה שיפוטית ממשית: 1א. אכיפה מחמירה כלפי עבירות ביטוי ברשת בעת מלחמה; 1ב. העדרה של בקרה שיפוטית אפקטיבית; 1ג. שלמות התמונה ומסקנות ביניים על הכשלים המשפטיים. **2. על חופש הביטוי והמחאה – התמודדות בתי המשפט עם עצורי המחאה: 2א.** על חופש הביטוי והמחאה; 2ב. ביקורת על עילות המעצר ועל תנאי השחרור שנקבעו במשטרה; 2ג. הגנה על זכות המחאה וביטול התנאים המגבילים. **3. צייטגייסט לאומי – כשהתותחים רועמים האינטרסים מתלכדים: 3א.** על הפוליטיזציה של החלטות המעצר; 3ב. התלכדות אינטרסים ופסיביות שיפוטית; 3ג. חזרה לתבחין אינדיבידואלי. **סיכום. נספחים.**

*ד"ר למשפטים (אוניברסיטת תל-אביב), סניגור לשעבר, וכיום חוקר פוסט-דוקטורט במרכז חשין ללימודי משפט מתקדמים, האוניברסיטה העברית. מחקר זה נערך במסגרת פוסט-דוקטורט במרכז מינרבה לחקר שלטון החוק במצבי קיצון, הפקולטה למשפטים ובית הספר למדעי הסביבה, אוניברסיטת חיפה.
המחבר מודה לעו"ד הדס רייכלסון ולעו"ד רואן חלבי על הערותיהן המועילות; למשתתפי הכנסים והפורומים האקדמיים שבהם הוצגה הטיוטה; לחברי מערכת כתב העת משפט וממשל ולשופטים החיצוניים על הערותיהם החשובות. תודה מיוחדת לעו"ד נרימאן שחאדה-זועבי מארגון עדאלה ולגב' סמדר להבאבנשטיין ממערך "עוטף העצורים" על סיוען באיסוף החומרים.

מבוא – איזונים ובלמים בהליכי מעצר

"אין כל חירות אם לא תופרד סמכות השפיטה מסמכויות החקיקה והביצוע".¹

"כאשר נשלפות החרבות, שותקים החוקים".²

עיקרון הפרדת הרשויות ומערך האיזונים והבלמים נועדו להגן על חירות הפרט מפני כוחה של המדינה. בהליך הפלילי החירות האישית נמצאת בסיכון תמידי, שעה שהמדינה מפעילה את סמכותה על דרך חיפוש, תפיסה, חקירה, מעצר, העמדה לדין והטלת ענישה. לא בכדי הזהיר מונטסקייה מפני כוחו של השלטון לאסור אנשים ללא הליך שיפוטי,³ ואילו המילטון הדגיש בפדרליסט כי "מנהג המאסרים השירותיים היו בכל הדורות הכלים המועדפים והנוראים ביותר של העריצות".⁴

בהתאם לכך, ההליך הפלילי בישראל מעוצב כך שיכלול הפרדה פונקציונלית ומוסדית בין רשויות האכיפה לבין גורמי השפיטה, ואף בין הרשויות עצמן – בין המשטרה לתביעה.⁵ לצד ביזור הכח, ההליך כולל מנגנוני בקרה הדדיים.⁶ כך למשל, החלטת המשטרה על מעצרו של אדם כפופה לביקורת שופט המעצרים הבוחן את עילות המעצר.⁷ התביעה בוחנת את התשתית הראייתית בסיום החקירה ובטרם העמדה לדין,⁸ ואילו השופט בהליך העיקרי נדרש להכריע בשאלת האשמה והענישה לאחר בחינת הראיות וטענות הצדדים.⁹ תפיסה זו מבוססת על ההנחה שאף רשות אינה מוסמכת לבדה לשלול חירות, וכי כל אחת מהן נושאת בתפקיד משלים בהגנה עליה.¹⁰

עקרון האיזונים והבלמים עומד במבחן מובהק בהליכי מעצר ראשוניים. כליאתו של אדם במעצר היא צעד דרמטי הפוגע באופן מידי בחירותו של אדם שטרם הורשע,¹¹ מטיל עליו כתם מוקדם ומערער בכך את חזקת החפות הנגזרת מכבוד האדם.¹² מעצר ראשוני לפני הגשת כתב אישום ובשלב החקירה מוצדק בעיקר מטעמים מניעתיים – חשש לשיבוש החקירה או לביצוע עבירות נוספות לנוכח המסוכנות הנשקפת מהחשוד.¹³ בשל חומרת הפגיעה בחירות, חוק המעצרים מחייב להביא את העצור בפני שופט בהקדם האפשרי ולא יאוחר מ-24 שעות ממועד מעצרו¹⁴ (למעט חריגים),¹⁵ ומציב תנאים ברורים להארכת מעצר:

¹ א' המילטון, ג' מדיסון וג'יי הפדרליסט, הפדרליסט מס' 78, 388 (י' חזוני עורכת, תשס"ב) (להלן: **הפדרליסט**).
² מרקוס טיליוס קיקרו "נאום בעד טיטוס אנטיס מילו" **17 נאומים** 333 (משה ליפשיץ מתרגם, הוצאת כרמל 2017).
³ מונטסקייה, **על רוח החוקים**, ספר שני-עשר 150 (קלוד קליין עורך, עידו בסוק מתרגם, 1998).
⁴ הפדרליסט, לעיל ה"ש 1, פדרליסט מס' 84, בעמ' 428.
⁵ לדיון בהפרדת רשויות בהליך הפלילי בישראל לאור הדומיננטיות של שיטת הסדרי הטיעון בהליך, ראו בנימין ניומן, "על פסיביות שיפוטית והפרדת רשויות בהליך הפלילי" **משפט חברה ותרבות** (צפוי להתפרסם ב-2026 בכרך ט' חוקה ופירוצדורה). בהקשר האמריקאי ראו Daniel E. Barkow, *Separation of Powers and the Criminal Law*, 58 STAN. L. REV. 989 (2005); Epps, *Checks and Balances in the Criminal Law*, 74 VAND. L. REV. 1 (2021).
⁶ ראו עמדתו של השופט אהרן ברק בבג"ץ 73/85 **סיעת כח נ' יו"ר הכנסת**, פ"ד לט(3) 141, 158 (1985), לפיה "הפרדת רשויות משמעותה איזון ובקרה הדדיים בין הרשויות השונות. לא חומות בין הרשויות אלא גשרים מאזנים ומפקחים".
⁷ סעיף 13 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים).
⁸ סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: חסד"פ).
⁹ סעיפים 182, 193 לחסד"פ.
¹⁰ Barkow, לעיל ה"ש 5, בעמ' 1031-1034; Epps, לעיל ה"ש 5, בעמ' 17.
¹¹ ראו את דברי הנשיא לשעבר השופט שמגר בדנ"פ 2316/95 **גנימאת נ' מדינת ישראל**, פ"ד מט(4) 589, 620 (1995): "עצם המעצר מעורר שאלה מקדמית קשה: הרי מדובר באדם שטרם הורשע". ראו גם דברי הנשיא ברק, שם, בעמ' 649: "הכלל הוא החופש. המעצר הוא החרגה. כך לגבי כל מקרה של שלילת חירות וחופש ללא משפט והרשעה".
¹² Thaler טוען כי עצם המעצר יוצר הנחה שלפיה התגברו על חזקת החפות באמצעות ראיות המצביעות על אשמה. ראו Jeff Thaler, *Punishing the Innocent: The Need for Due Process and the Presumption Prior to Trial*, Wis. L. REV. 441, 442-443 (1978). עוד ראו רינת קיטאי סג"ר, **המעצר: שלילת החירות בטרם הכרעת דין** 16 (2011).
¹³ דן ביין "זכותו של חשוד הנתון במעצר לסניגור בהליכי החקירה – לקראת פתרונות של 'פשרה'" **הפרקליט** לט 108 (1990).
¹⁴ סעיף 29 לחוק המעצרים. על חשיבותה של ביקורת שיפוטית רצופה בהליכי מעצר, ראו בש"פ 8823/07 **פלוני נ' מדינת ישראל**, פסי' 31 (2010). ראו גם החלטות בית הדין האירופי לזכויות אדם: (1998) 117, 134 E.H.R.R. **Brogan v. United Kingdom**; (1999) 185, 203 E.H.R.R. **T.W. v. Malta**. ראו גם קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 371-376.
¹⁵ סעיף 30 לחוק המעצרים מאפשר לקצין ממונה לדחות את הבאת העצור לצורך פעולה חקירתית דחופה עד 48 שעות. בעבירות ביטחון חמורות, סעיף 46(א)(1) לחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016, מקנה סמכות מקבילה דומה.

קיומו של חשד סביר לכך שהחשוד עבר עבירה,¹⁶ ואחת מעילות המעצר – שיבוש הליכי חקירה,¹⁷ סיכון בטחונו של אדם, הציבור או המדינה,¹⁸ או צורך חקירתי מובהק.¹⁹ לכך מתווספת דרישת המידתיות, לפיה אין להורות על מעצר אם ניתן להשיג את מטרתו בתנאי ערובה שפגיעתם בחירות פחותה,²⁰ תוך הותרת המעצר כצעד הכרחי ואחרון.²¹

מאמר זה מבקש לבחון את סטנדרט הבקרה השיפוטית בהליכי מעצר ראשוניים בעתות חירום ובעת מלחמה, באמצעות השוואה בין שתי קבוצות: (1) חשודים בעבירות ביטוי ברשת בקשר למלחמה עם חמאס לאחר אירועי אוקטובר 2023, ושיוחסו להם עבירות של הזדהות והסתה לטרור;²² (2) מפגינים שנעצרו במחאות הציבוריות נגד מהלכי ממשלת ישראל ה-37 – ובהן ההתנגדות לרפורמה המשפטית, הדרישה לשחרור החטופים וצעדים נוספים של הממשלה.

הממצאים המרכזיים העולים מהמאמר מצביעים על פער חד בגישה השיפוטית בין שתי הקבוצות. כפי שיוצג בפרק הראשון, בהחלטות מעצר בעבירות ביטוי ברשת ניתן לזהות מקרים בהם בתי המשפט הסתפקו ברמת פיקוח מינימלית. בקשות להארכת מעצר אושרו לעיתים בהתבסס על טענות כלליות של מסוכנות או שיבוש חקירה, ללא בחינה מעמיקה של החשד הסביר או של המסוכנות האישית. כך נוצרה בפועל חזקת מסוכנות מכוח זמן החירום וחומרת החשד,²³ הגם שמדובר בשלב החקירה בטרם התגבשה תשתית ראייתית מוצקה.

מנגד, בהחלטות מעצר של משתתפי המחאות נגד הממשלה, כפי שיוצגו בפרק השני, ניכרת גישה שיפוטית שונה. בתי המשפט הקפידו לבחון את עילות המעצר והדגישו את מרכזיות חופש הביטוי וזכות המחאה, גם במקרים שבהם המחאה עלולה לגרום לאי-נוחות או טרדה. השוואה זו מצביעה על פער מהותי בסטנדרט הביקורת השיפוטית בעתות חירום, פער שיעמוד במרכז הדיון במאמר.

הערות מתודולוגיות ומגבלות המחקר

הבחירה בשתי קבוצות ההשוואה מעוררת קושי מתודולוגי, שכן מעבר לריבוי המעצרים והיד הקשה של המשטרה, אין ביניהן דמיון מהותי, פרט לכך ששתיהן נוגעות בחופש הביטוי והמחאה. מדובר בעבירות

¹⁶ ס' 13(א) לחוק המעצרים. יש לדרוש קיומו של חשד הניתן להערכה אובייקטיבית, ראו קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 260-261, 265; דוד ליבאי, "מעצר בלא צו על ידי שוטרי: עילות המעצר" **עיני משפט** ב' 341, 348 (1972).

¹⁷ שם, ס' 13(א)(1). עילת השיבוש נועדה למנוע פגיעה בחקירה או בהליך השיפוט. היא מחייבת יסוד סביר לחשש קונקרטי ולא חשש ערטילאי, ראו בשי"פ 2904/10 **צ'רני נ' מדינת ישראל**, פ"ד 7 (נבו, 18.4.2010); בשי"פ 11109/03 **שקארה נ' מדינת ישראל**, פ"ד 5 (אר"ש, 6.1.2004). עם זאת, מדובר בעילה ספקולטיבית המחייבת הערכה עתידית ועומדת במבחן עם הנחת חפות לפיה אדם יציית לחוק. ראו קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 102.

¹⁸ ס' 13(א)(2) לחוק המעצרים. עילת המסוכנות מבססת מעצר על חשש מפני ביצוע עבירה עתידית ולא בגין מעשה שכבר בוצע. היא מעוררת קושי חיזוי, פוגעת בחזקת החפות ומתעלמת מהאדם כבעל תכלית (קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 116-117, 125, 139).

¹⁹ ס' 13(א)(3) לחוק המעצרים.

²⁰ ס' 13(ב) לחוק המעצרים. גם חלופת מעצר מחייבת עילת מעצר, שהרי בהעדר עילה אין בסיס להגביל חירות. ראו בשי"פ 5869/96 **אבו מנה נ' מדינת ישראל** (1996); דברי השופט מצא בדנ"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 618.

²¹ שם, בעמ' 649. ראו גם בשי"פ 537/95 **עימאד גנימאת נ' מדינת ישראל**, פ"ד מט(3) 355, 439 (1995): "מדינה שערכיה דמוקרטיים מאמצת מנטאליות של מעצר כאמצעי אחרון". ראו גם איתן מגן, "שחרור למעצר בית – על אמות המידה הנדרשות לשחרור" **ספר אורי קיטאי** 171, 172-173 (בועז סג"ר עורך, 2007).

²² לפי סעיפים 24(א) ו-24(ב) לחוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016.

²³ עד לעיון עילות המעצר בשנת 1988 בחוק המעצרים התקבלה חומרת העבירה כעילת מעצר, אך זאת רק לאחר הגשת כתב אישום ובהתקיים ראיות לכאורה. ראו ב"ש 213/84 **גלעד נ' מדינת ישראל**, פ"ד לח(1) 6, 12 (1983). במסגרת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 9), התשמ"ח-1988, ס"ח 184 קבע המחוקק שחומרת העבירה אינה מהווה עילת מעצר אלא בעבירות מסוימות – כגון רצח, עבירות חמורות של סמים ואלימות, שיש לגביהן ראיות לכאורה. בעניין **גנימאת** הדגיש בית המשפט כי בעבירות אחרות שאינן מנויות בחוק, חומרת העבירה אינה יכולה לשמש כעילת מעצר עצמאית (דנ"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 625, 647). חוק המעצרים משנת 1996 ביטל את חומרת העבירה כעילת מעצר, וקבע מנגנון של חזקות מסוכנות בעבירות מסוימות, המעבירות את נטל הראיה לנאשם. לדיון מקיף בעניין ראו קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 153. כבר בראשית שנות ה-2000, טענה זנדברג כי חרף ביטולה הפורמלי חומרת העבירה מוסיפה לפעול כעילת מעצר סמויה. ראו חיה זנדברג "חומרת העבירה כעילת מעצר – האמנם סוף הדרך?" **משפטים** לא 323, 324, 332 (2000).

שונות ובמאפיינים מובחנים: בעבירות ביטוי ברשת עילת המעצר נגזרת מתוכן הביטוי שיוחס לו אופי הסתה; ואילו במעצרי המחאות התוכן עצמו מוגן לכאורה, והדיון מתמקד בהתנהלות המפגינים והמשטרה.

ניתן היה לשקול השוואות אחרות – למשל, בין ביטויים ברשת הקשורים למלחמה לבין ביטויי מחאה נגד הממשלה או ביטויים כלפי קבוצות מיעוט.²⁴ ואולם מושא הביקורת כאן אינו מדיניות האכיפה,²⁵ אלא אופן הפעלת הביקורת השיפוטית בעתות חירום ובעת מלחמה. בהקשר זה, גל המעצרים בעקבות ביטויים הקשורים למלחמה הוליד מספר רב של החלטות שיפוטיות, בעוד שביחס לביטויים אחרים – כגון הסתה לגזענות או לאלימות, כמעט שלא הובאו חשודים לדיוני הארכת מעצר.²⁶ כך גם השוואה למדיניות השיפוטית בהליכי מעצר בעבירות של הזדהות או הסתה לטרור בתקופה שקדמה לאוקטובר 2023 אינה אפשרית, בשל מיעוטם החריג של הליכי מעצר בעבירות אלו טרם מועד זה.²⁷

אפשרות נוספת הייתה להשוות בין מעצרי מפגינים שהתנגדו למלחמה לבין אלו שנעצרו במחאות נגד הממשלה. ואכן, לפי דיווחי ארגוני חברה אזרחית, המשטרה לא חסכה ידה גם ממפגינים שהפגינו נגד הלחימה.²⁸ עם זאת, החלטות המעצר בעניינים אינן מאפשרות בקלות הסקת מסקנות על סטייה מהסטנדרט המשפטי, שכן רובן לקוניות, ומסתפקות באמירות כלליות כגון "קיים חשד סביר", "קיימת עילת מעצר", ללא נימוק המאפשר זיהוי חריגה מובהקת מהסטנדרט המקובל בלא היכרות עם כל מקרה ונסיבותיו.

לעומת זאת, שתי קבוצות ההשוואה שנבחרו מאופיינות בטרמינולוגיה שיפוטית טעונה ערכית ואידיאולוגית – תופעה חריגה על רקע אופיין הלקוני של החלטות המעצר השגריות: בראשונה, ניכר אימוץ נרטיב ביטחוני, ואילו בשנייה – הדגשה של ערכי חופש הביטוי והזכות להפגין. יתרה מכך, כפי שיודגם בהמשך, ההשוואה בין הקבוצות מדגימה ניגוד חד בסטנדרט המשפטי: בהחלטות שעניינן ביטויים ברשת בהקשר של המלחמה ניכרת נטייה לייחס מסוכנות מוגברת שאינה מאפשרת בחינת חלופות מעצר,²⁹ ואילו במעצרי מחאות ניכרת הקפדה על עילות המעצר באופן שהוביל לא אחת לשחרור ללא תנאים כלל.³⁰

שיקול פרקטי נוסף מחזק את הבחירה: גל המעצרים בעקבות ביטויי המלחמה, בצד היד הנוקשה של המשטרה ביחס לאירועי המחאה, הוליד מספר רב של החלטות שיפוטיות המאפשרות ניתוח איכותני, בשונה ממקרים אחרים שאין בהם תשתית זמינה דומה. בכך, שתי קבוצות ההשוואה מספקות מקרה בוחן ייחודי: הן ממחישות סטייה אפשרית מהסטנדרט המשפטי, והן חושפות שיח שיפוטני טעון אידיאולוגית, ומספקות בכך הצצה ייחודית למנגנון הבקרה השיפוטית בעתות חירום.

²⁴ ראו למשל דיון אצל עדן פרבר וטל מימרן "אודות הסתה", הטיה והפליה ברשתות החברתיות: מלחמת חרבות ברזל כמקרה בוחן" **פורום עיוני משפט** מח (יולי 2024), המראים כיצד רשתות חברתיות מגבירות חשיפה לתכנים קיצוניים, במיוחד בעתות חירום.

²⁵ לפי נתוני משטרת ישראל, כ-90% מתיקי החקירה בעבירות ביטוי – כאלה הקבועות בחוק העונשין וכן בחוק המאבק בטרור – שנפתחו מתחילת 2021 ועד 4.10.2025 נחקרו בהם לאיחודים. ראו מכתב משטרת ישראל לעו"ד הגר שחטר האוגדה לזכויות האזרח בעניין בקשת חופש מידע 1118/25: נתוני נחקרים בגין עבירות חופש ביטוי (27.10.2025).

ראו דו"ח המרכז הרפורמי לדת ומדינה **מדיניות חקירה והעמדה לדין בעבירות הסתה לטרור – נייר עמדה מטעם המרכז הרפורמי לדת ומדינה** (24.10.2023), המצביע על כך שביטויי הסתה לפגיעה באוכלוסייה ערבית או בתושבי עזה נותרו לרוב ללא טיפול.

²⁶ בחיפוש כללי במאגר נבו נמצאו שבעה הליכי מעצר ימים בלבד שבהם הופיעה המונח "הסתה לגזענות", רובם בשנים 2010–2011. בארבעה מהם שוחררו החשודים בערובה, ובשניים מתוך שלושת המקרים שבהם הוארך המעצר יוחסו לחשודים גם עבירות של תקיפה וקשירת קשר לביצוע פשע.

²⁷ אף שקודם למלחמה התקיימה אכיפה במישור של העמדה לדין בעבירות ביטוי (ראו דו"ח המרכז הרפורמי לדת ומדינה על **מדיניות האכיפה של עבירות ההסתה לגזענות והסתה לאלימות** 27–28 (אוגוסט 2022)), הליכי מעצר בעבירות של הזדהות או הסתה לטרור היו נדירים ביותר. בחיפוש כללי במאגר המשפטי נבו נמצאו שלושה הליכי מעצר (מ"ת) בלבד לפי סעיף 24 לחוק המאבק בטרור, עד ל-7.10.2023 (מהשנים 2018–2021).

²⁸ ראו מכתב עדאלה ליועצת המשפטית לממשלה, פרקליט המדינה, מפכ"ל המשטרה ומפקד תחנת חיפה בעניין דיכוי עצרות מחאה והפגנות חוקיות נגד המלחמה בעזה והתנהלות בלתי חוקית של משטרת חיפה (12.01.2025), המפרט שורה של מקרים בהם המשטרה הגבילה מחאות מטעם הציבור הערבי, תוך הטלת מגבלות ואיסורים, שימוש בכוח, מעצרים והחרמת שלטים.

²⁹ ראו הסינווריה הציבורית **דו"ח פעילות שנתי 2023** 37 (2024).

³⁰ ראו להלן פרק 2.

המאמר מתבסס על אוסף החלטות מעצר שאותו ונאספו בשיתוף עורכי דין מייצגים.³¹ בתחום המחאות נעשה שימוש באוסף שהתקבל הודות לפעילות מערך "עוטף העצורים", אשר ליווה וייצג את מרבית עצורי המחאה.³² מתוך 238 החלטות שהועברו בידי המערך, נבחרו 63 החלטות רלוונטיות (הנוגעות ל-52 אירועים שונים), שבהן נכללה הנמקה מהותית שהתייחסה לעמדות המשטרה ולעילות המעצר.³³ בתחום עבירות ההסתה ברשת נאספו 56 החלטות, שהתקבלו מעורכי הדין המייצגים ובסיוע ארגון עדאלה, אשר ייצג חלק מהחשודים. לצורך המאמר נותחו 41 החלטות (הנוגעות ל-19 אירועים שונים), בהן נכללה הנמקה מהותית שאפשרה בחינה של אופן הפעלת הביקורת השיפוטית.³⁴

איסוף ההחלטות לצורך המחקר הסתיים בסוף יולי 2025, אף שמאז מוסיפות להתפרסם החלטות רלוונטיות נוספות. בנוסף להחלטות, נעשה לעיתים שימוש גם במידע תקשורתי לשם השלמת התמונה, נוכח הלקוניות האופיינית להחלטות המעצר, אשר לרוב אינן מפרטות את מלוא ההקשר. בכל מקום שבו מובא נתון הנשען על מקור תקשורתי הדבר מצוין במפורש. כמו כן נעשה שימוש במכתבים רשמיים של רשויות האכיפה לצורך הבהרת מדיניות והנחיות.

מן הראוי להדגיש כי מאמר זה אינו מתיימר להציע מחקר כמותי רחב היקף של סטנדרט הביקורת השיפוטית לאורך השנים, לרבות פילוח לפי סוגי עבירות, זהות שופטים³⁵ או אוכלוסיות שונות,³⁶ ובחינת הטיות שיפוטיות³⁷ – מחקר כזה מצריך פרויקט עצמאי בהיקפו ובתכליתו. מטרת המאמר הנוכחי היא שונה וצנועה יותר: להתמקד בשני מקרי בוחן מצומצמים בהם ניכרה סטייה מן הסטנדרט השיפוט הרגיל – אם בדמות ייחוס מסוכנות מוגברת בביטויי רשת ואם באמצעות טרמינולוגיה ערכית וביקורתית במחאות – ולנתח את דפוסי ההצדקה הערכיים העומדים מאחוריהם. על כן, המאמר אינו טוען לקיומו של קשר הכרחי בין השקפה ערכית לבין הכרעה שיפוטית. אלא הוא מציע קריאה פרשנית החושפת דפוס מסתמן של שפה ערכית ושוני בסטנדרט המשפטי שהופעל – דפוס שקשה היה לחשוף באמצעות ניתוח כמותי כללי בלבד.³⁸

³¹ מרבית ההחלטות לא פורסמו במאגרים המשפטיים, אך כלל האזכורים מבוססים על עותקים שהתקבלו ונשמרו בידי המחבר. ³² עמיר קורץ "הפכנו לתמנון רביזרועי שיגן על כל מי שיוצא להפגין" **כלכליסט** (10.10.2024).

³³ בתחום מעצרי ההפגנות, נבחרו לניתוח 63 החלטות רלוונטיות (ב-52 אירועים שונים): **26 החלטות בהליכי מעצר ימים (מ"י)** – מהן החלטות מעצר אחת (3.85%), 19 החלטות שחרור בתנאים (73.08%), 6 החלטות שחרור ללא תנאים כלל (23.08%); **5 החלטות בבקשות לשחרור בתנאים (בש"ע)** – כולן הסתיימו בשחרור ללא תנאים (100%); **17 החלטות בעררי מעצר ימים (עמ"י)** – מהן 10 החלטות שחרור בתנאים (58.82%) ו-7 החלטות ביטול תנאים (41.18%), בתוך אלו: 9 עררי משטרה (7 שחרור בתנאים – 77.78%, 2 שחרור ללא תנאים – 22.22%), 2 עררי הגנה על החלטות מעצר (2 שחרור בתנאים – 100%), 6 עררי הגנה על תנאים שנקבעו בבית המשפט (5 ביטול תנאים – 83.33%); **14 החלטות בעררים על החלטות קצין ממונה (ע"ק)** – מהן 1 החלטות מעצר (7.14%), 1 החלטות שחרור בתנאים (7.14%), 12 החלטות ביטול תנאים (85.71%), בתוך אלו: 3 עררי הגנה על החלטות קצין למעצר (1 החלטות מעצר – 33.33%, 1 החלטות שחרור בתנאים – 33.33%, 1 ביטול תנאים – 33.33%) ו-11 עררי הגנה על החלטות קצין לשחרור בתנאים (11 החלטות: ב-100% מהחלטות בוטלו התנאים); וכן **החלטה אחת בהליך מעצר עד תום הליכים (מ"ת)**. לפירוט ראו נספח א'.

³⁴ בתחום עבירות ההסתה נותחו 41 החלטות (ב-19 תיקים שונים): **23 החלטות בהליכי מעצר ימים (מ"י)** – מהן 18 החלטות מעצר (78.26%), 5 החלטות שחרור בתנאים (21.74%); **13 החלטות בעררי מעצר ימים (עמ"י)** – מהן 8 החלטות מעצר (61.54%), 5 החלטות שחרור בתנאים (38.46%), בתוך אלו: 9 עררי הגנה (6 החלטות מעצר (66.67%), 3 החלטות שחרור בתנאים (33.33%)); **4 עררי משטרה (2 החלטות מעצר (50%), 2 החלטות שחרור בתנאים (50%); החלטה אחת בעררי הגנה על החלטות קצין ממונה לשחרור בתנאים (ע"ק); החלטה אחת בהליך מעצר עד תום הליכים (מ"ת); שתי החלטות בהליך תיק פלילי (ת"פ) (באותו תיק); והחלטת ערעור פלילי (ע"פ) אחת.** לפירוט ראו נספח ב'.

³⁵ ראו למשל אורן גול-אילל, רענן סוליציאנו-קין ועטאלליה שובאש "ערבים ויהודים בהליכי הארכת מעצר ראשוני משפטים לח" 627 (2009), אשר בהן את השפעת מוצא האתני של השופט על החלטות מעצר.

³⁶ ראו למשל ביקורתו של סגניו על סטנדרט הבקרה השיפוטית ביחס לעצורי מחאת ההינתקות: בועז סגניו "ההינתקות כמבחן לדמוקרטיה הישראלית: דמוקרטיה מתגוננת" או דמוקרטיה מגומדת? **ספר אורי קיטאי** 193 (התשס"ח).

³⁷ ראו למשל חמי בן-נון "הטיות קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות: אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט" **שערי משפט** ח(5) 177-242 (2009) – על השפעת הטיות קוגניטיביות, ובהן הטיית העיגון, הזמינות והיצגות – על החלטות שיפוטיות.

³⁸ מדובר בניתוח טקסטואלי של הנרטיב השיפוטי המשתקף מההחלטות השיפוטיות. לניתוח טקסטואלי כמתודה משפטית-חברתית ראו: ענת רוזנברג "איך לעשות דברים עם משפט וספרות (בישראל)" **עלי משפט** יד 9 (2018); יופי תירוש "סיפור של אונס, לא יותר: על הפוליטיקה של ייצוג טקסטואלי בע"פ 3031/98 מדינת ישראל נ' דן שבתא" **משפטים** לא(3) 579 (2001).

על שיעור המעצרים בישראל נמתחה זה מכבר ביקורת רחבה:³⁹ בתי המשפט נוטים להימנע משחרור חשודים מחשש שיישאו באחריות ציבורית אם יחזרו לבצע עבירות.⁴⁰ המונח "מכת מדינה" מוסיף לשמש בהליכי מעצר גם בהיעדר תשתית ראייתית מוצקה,⁴¹ ועילת השיבוש משמשת לעיתים כעילת קסם להצדקת מעצר,⁴² ואף זאת במקרים שבהם מתקיים דיון מהותי בעילה.⁴³ ואולם ייחודו של מאמר זה הוא בהצבעה על ערעור הביקורת השיפוטית בשלב הבסיסי ביותר: עצם בחינת קיומו של חשד סביר. שני מקרי הבוחן מאפשרים לחשוף מגמות אידיאולוגיות בהחלטות המעצר וממחישים כיצד בעתות חירום מיטשטש הגבול בין הביטוי האסור למותר.⁴⁴ בכך מתחדדת השאלה על תפקידה של הבקרה השיפוטית במערך האיזונים ובלמים, שכן, כפי שייטען במאמר, כאשר "התותחים רועמים" והאינטרסים בין הרשויות מתלכדים, מתקחה הביקורת השיפוטית והמעצר הופך לכלי ענישה מקדים.⁴⁵

מבנה המאמר הוא כדלקמן: הפרק הראשון דן בהחלטות המעצר בעבירות ביטוי ברשת בהקשר של המלחמה; הפרק השני מציג את אופן ההתמודדות של בתי המשפט עם עצורי המחאה והפרק השלישי והאחרון עוסק בהתלכדות האינטרסים ובכרסום בסטנדרט הבקרה השיפוטית בצל מלחמה וקייטוב.

³⁹ על השפעה המוגבלת של חוק המעצרים החדש (משנת 1996) בצמצום ריבוי המעצרים ראו חגית לרנאו "מתכון לחקיקה לא יעילה: המקרה של חוק המעצרים" מחקרי משפט כד 123, 137-142 (2008). הנתונים מצביעים על עלייה מתמדת במעצרים מאז חקיקת חוק המעצרים: בין 1997 ל-2017 גדל מספר המעצרים ב-187% (31,976 לעומת 60,019). ראו מבקר המדינה **דוח שנתי 2020 מעצרים פליליים בישראל** 1804 (2020). גם בשנים האחרונות התריעה הסניגוריה הציבורית על עלייה של 10.8% בשיעור המעצרים לצרכי חקירה בשנת 2021 לעומת שנת 2020 (הסניגוריה הציבורית **דו"ח פעילות שנתי 2022** 7 (2023)). בהשוואה בינלאומית, שיעור העצורים בישראל גבוה (35 ל-100,000 איש) לעומת (25 ל-100,000 איש) במדינות אירופה. ראו מבקר המדינה, **דוח שנתי 2020 התנהלות מייצגי המדינה בערכאות בתיקי מעצרים** 1966 (2020); Institute for Criminal Policy Research, *World Pre-trial/Remand Imprisonment List*, Nov. 2016.

⁴⁰ Michael J. Eason, *Eighth Amendment—Pretrial Detention: What Will Become of the Innocent*, 78 J. CRIM. L. & 40 Thaler; CRIMINOLOGY 1048, 1068 (1987), לעיל ה"ש 12, בעמ' 458; קיטאי סנג'ור, לעיל ה"ש 12, בעמ' 123-122; אלון הראל ודביר יוגב, "הרהורים נוגים על מעצרים מיותרים" **הסניגור** 21 234 (2016).

⁴¹ בדנ"פ **גנימאת** נקבע כי השימוש במונח "מכת מדינה" – למשל בהקשר של עבירות גניבת רכב – אינו מהווה עילת מעצר עצמאית, אף כי הוא עשוי להיות אחד מן המרכיבים המצביעים על מסוכנות, לצד נסיבות ביצוע העבירה ומאפייני מבצע העבירה (דנ"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 635). לביקורת עדכנית של בית המשפט העליון על השימוש במונח זה כעילת מעצר מבלי לבחון את המסוכנות הנובעת מן הנסיבות הקונקרטיות, ראו בש"פ 6766-22 **ראמי סעאפין נ' מדינת ישראל** (נבו) 13.11.2022. לביקורת עיונית על השימוש הרווח במושג, ועל כך שלעיתים קרובות הגדרת עבירה כמכת מדינה נעשית מתחושת בטן ללא בסיס ראייתי, ראו עומר דוד, "השימוש במושג 'מכת מדינה' על ידי בתי המשפט והמחוקק הוא מכת מדינה" **המשפט** ל 219, 239-221 (2025). בחיפוש במאגר "נבו" נמצאו למעלה מ-600 הליכי מעצר בהם נעשה שימוש במונח "מכת מדינה" ביחס למגוון עבירות – ובהן שהייה בלתי חוקית גניבות חקלאיות, גניבות טלפונים בבתי חולים, גניבת כספי ציבור, התפרצות, נהיגה ללא רשיון, נהיגה בשכרות, עבירות כלפי קשישים וחסרי ישע, עבירות אלימות, ירי באזור מגורים וסחיטת דמי חסות.

⁴² לביקורת על השימוש הנרחב בעילת השיבוש כעילת מעצר "אוטומטית", ראו נתנאל לאגמי ואלכסי גלפנט "מה השתבש עם עילת השיבוש? על חלום חוק המעצרים ושבירו" **הסניגור** 4 273 (2019) (מחקר אמפירי על 170 דיונים במחוז דרום וממנו עולה כי עילת השיבוש נטענת כמעט בכל בקשה ומתקבלת ברוב המוחלט של המקרים). השו' דב גלעד כהן "מבט אינדיקטיבי על עילת השיבוש" **אתר משפט ועסקים** (5.9.2023). (מחקר אמפירי שבחן הליכי מעצר ראשוניים בעבירות צווארון לבן מרובי מעורבים בהן עילת המעצר המרכזית היא החשש מפני שיבוש החקירה. נמצא כי ב-93.4% מהבקשות הראשוניות להארכת מעצר וב-100% מהבקשות הנוספות התקבלה החלטה על הארכת המעצר). ראו גם מיכל אהרונ' **ללא עילה** 6 (האגודה לזכויות האזרח, 2000); משרד המשפטים, נציב תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות **דו"ח פעילות לשנת 2021**, 14 (מאי 2021) (ביקורת על שימוש היתר בעילת השיבוש).

⁴³ בדו"ח האגודה לזכויות האזרח משנת 2000 נמצא כי 80% מהבקשות להארכת מעצר התקבלו, וב-90% מההחלטות לא צוינה עילת מעצר. ראו אהרונ', לעיל ה"ש 42, בעמ' 8. לרנאו מתארת כיצד בתי המשפט והמשטרה עשו שימוש כמעט אוטומטי בעילות המעצר ללא בחינה עניינית. לרנאו, לעיל ה"ש 39, בעמ' 136.

⁴⁴ חלק מהאיסורים הפליליים על חופש הביטוי מותנים במבחן הסתברותי של סיכון – למשל הסתה לאלימות לפי סעיף 2144 לחוק העונשין או הזדהות או הסתה למעשה טרור, לפי סעיפים 24(א) ו-24(ב) לחוק המאבק בטרור. לעיתים הפסיקה קבעה מבחן כזה גם כשלא נדרש בחוק, ראו למשל ע"פ 2831/95 **אלבה נ' מדינת ישראל**, פ"ד נ(5) 221 (1995); דנ"פ 1789/98 **מדינת ישראל נ' כהנא**, פ"ד נ(5) 145 (2000) (לעניין עבירת פרסום דבר המרדה לפי סעיף 134 לחוק העונשין). לביקורת על המבחן ההסתברותי ועל הקשיים הכרוכים בעמימות המבחן ולעיקרון החוקיות, ראו מרדכי קרמניצר וליאת לבנון-מורג, "הגבלת חופש הביטוי בשל חשש לאלימות", **משפט וממשל** 305 (2004-2005); אביחי דורפמן, "האיסורים הפליליים על חופש הביטוי בראי המודל הכלכלי של אי וודאות" **משפט וממשל** ח 313 (תשס"ה). בעוד שעיצוב גבולות חופש הביטוי באמצעות הדין הפלילי זכה לדיון נרחב, השפעתם של דיני המעצרים על עיצוב חופש הביטוי לא זכתה לתשומת לב מספקת.

⁴⁵ עוד לפני הלכת **גנימאת** התריע המשנה לנשיא מנחם אלון כי מעצר המבוסס על חומרת העבירה בלבד מהווה ענישה מוקדמת (בש"פ 335/89 **מדינת ישראל נ' לבן**, פ"ד מג(2) 410, 414 (1989)). קיטאי סנג'ור מוסיפה כי הסתמכות על חומרת העבירה כעילת מעצר מערבת שיקולי ענישה והרתעה במסגרת מניעתית, ובכך מעניקה למעצר אופי עונשי. גישה זו מטשטשת את הגבול בין הליך המעצר להליך העיקרי, ומקימה בפועל חזקת אשמה בטרם הכרעה. ראו קיטאי סנג'ור, לעיל ה"ש 12, בעמ' 176-177, 297-298.

1. מעצרי עבירות ביטוי ברשת בהקשר למלחמה והעדרה של בקרה שיפוטית ממשית

1א. אכיפה מחמירה כלפי עבירות ביטוי ברשת בעת מלחמה

מעצר לצרכי חקירה הוא אחד מאמצעי הפעלת הכוח הפוגעניים ביותר של המדינה. הוא פוגע ישירות בחירותו של החשוד עוד בטרם גובשה תשתית ראיתית. ההליך הפלילי מונה מספר אמצעי בקרה שיפוטיים שנועדו להבטיח שהפעלת כוח זו תיעשה במידה ובזהירות הראויה, במיוחד בתקופות חירום, שבהן לחצי הזמן עלולים להקרין על שיקול דעת האכיפה.

לאחר מאורעות אוקטובר 2023 ועם תחילת המלחמה עם החמאס התגבשה מגמה של החמרת האכיפה כלפי אזרחים שפרסמו ברשתות החברתיות ביטויים שהתפרשו כהזדהות עם הצד שכנגד.⁴⁶ לאורך תקופה זו ננקטו צעדי אכיפה נוקשים בדמות של חקירה על דרך מעצר, וכפי שעולה מדיווחים מהתקשורת וארגוני חברה אזרחית, לעיתים אף נעשה שימוש באמצעים בלתי מידתיים – כיסוי עיניים, אזיקת ידיים במרחב הציבורי והפצת תיעוד המעצר ברשתות החברתיות עוד בטרם נערכה חקירה ראשונית בחשד.⁴⁷

כך למשל לפי דיווח תקשורתי ממאי 2024 נעצרה תושבת מגיד אל-כרום לאחר שפרסמה פוסט: "מה ההבדל בין נתניהו להיטלר?". פרסום תיעוד מעצרה באזיקונים וכיסוי עיניים עורר סערה ציבורית, ומהפרקליטות נמסר: "בנסיבות המקרה שפורסמו, לא ברורה החלטת המשטרה לאזוק את החשודה באזיקוני פלסטיק ולכסות את עיניה עם פלגית... במקרה זה לא התבקש אישור חקירה, ומשכך מטבע הדברים גם לא ניתן אישור כאמור".⁴⁸ כך גם במקרה נוסף, כשנה לאחר פרוץ המלחמה, נעצרה אשת חינוך שתועדה רוקדת לצד הכיתוב 07/10/23; תצלום מעצרה בעיניים מכוסות ובאזיקים פורסם על-ידי השר לביטחון לאומי תחת הכיתוב "אפס סבלנות להסתה ולתומכי טרור!"⁴⁹

לפי דיווחים תקשורתיים, מקרים אלו הובילו לא פעם להתנכלויות נוספות מצד החברה האזרחית – פיטורין,⁵⁰ הפגנות חוזרות ונשנות, לעיתים אף ביוזמת ראשי רשויות מקומיות, כפי שארע במקרה של הזמרת הערבייה ד.א.א.⁵¹ במקרה זה בלטה מעורבותם האקטיבית של אזרחים במעצרה: אף שהגיעה לתחנת המשטרה כדי להתלונן על איומים נגדה, היא נעצרה בעקבות תלונות של אזרחים על הפרסום שפרסמה.⁵²

בהקשר זה נרשמה הרחבה מוסדית של סמכויות האכיפה: בשגרה, עבירות ביטוי, ובפרט עבירות הזדהות או הסתה לטרור,⁵³ מחייבות אישור מקדים של הפרקליטות או היועץ המשפטי לממשלה לצורך פתיחה

⁴⁶ עם תחילת המלחמה החל השר לביטחון לאומי להדגיש את הצורך באכיפה מוגברת כנגד האוכלוסייה הערבית. ראו: רן שמעוני, "בן גביר בשדרות: להיערך לשומר חומות 2, כל תושבי העיר יוכלו לשאת נשק" **הארץ** (11.10.2023).

⁴⁷ מכתבי האגודה לזכויות האזרח בישראל ליועצת המשפטית לממשלה ולמפקח"ל משטרת ישראל בעניין פגיעה בזכויות עצורים חשודים בעבירות ביטוי והשפלתם (29.10.2023, 08.10.2024).

⁴⁸ עדי חשמונאי "תושבת הגליל נעצרה והובלה עם כיסוי עיניים בגלל שהתבטאה נגד המלחמה; הפרקליטות: זה לא אושר" **הארץ** (31.05.2024).

⁴⁹ איתמר בן גביר @itamarbengvir, 08.10.2024, (08:12); <https://x.com/itamarbengvir/status/1843519850645467605?t=XGiyklGAPMJc5Zec9XsYsw&s=08>; גיקי חורי ועדי חשמונאי "המשטרה שחררה את אשת החינוך שנעצרה בחשד שפרסמה גילויי שמחה ביחס ל-7.10" **הארץ** (10.10.2024).

⁵⁰ הילו גלזר ואיתי משיח "מעצרי שווא, פיטורים בנימוקים הזויים: כך נראית הרדיפה של ערביי ישראל" **הארץ** – **סוף שבוע** (02.11.2023).

באחד המקרים, שעליו ארחיב בהמשך, הורה בית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב לעיריית פתח-תקווה להשיב את המורה מ.ב. לעבודתו, לאחר שפוטר בעקבות מעצרו בגין פרסומים ביקורתיים על המלחמה. ראו אור קשתי "בית הדין לעבודה ביטל את פיטוריו של מורה שמתח ביקורת על צה"ל" **הארץ** (15.01.2024).

⁵¹ יאיר קראוס "סערת הפוסט ב-7 באוקטובר: בפרקליטות החליטו לסגור את התיק נגד ד"ר אבו אמנה" **Ynet** (12.02.24).

⁵² שם.

דוגמה נוספת למעורבות אזרחית במעצר היא מקרהו של בריסטה ירושלמי, שנעצר ב-28.11.2023 בעקבות תלונת לקוחה כי שיבח את אירועי 7.10. חרף בקשות לעיין בצילומי האבטחה שהוכיחו שלא שוחח עמה, מעצרו הוארך פעמיים ורק לאחר צפייה בצילומים שוחרר. ראו מ"י (שלום י-ם) 46827-10-23 **מדינת ישראל נ' סלימאן** (31.10.2023).

⁵³ לפי סעיף 24 לחוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016.

בחקירה, וזאת בשל חשיבות חופש הביטוי והקושי להבחין בין הביטוי האסור לביטוי המוגן.⁵⁴ לאחר ה-7 באוקטובר, ועל רקע ריבוי הפרסומים והחשש מהמסוכנות הגלומה בביטויי הסתה לנוכח אירועי השעה, העניקה הפרקליטות למשטרה היתר כללי לחקור בעבירות הסתה גם בלא קבלת אישור פרטני. צעד חריג זה נועד להתמודד עם החשש מפני גל פרסומים בעלי פוטנציאל פוגעני.⁵⁵ עם זאת הוא הביא לצמצום אותה שכבת בקרה מוסדית פנימית, שנועדה לוודא כי פתיחה בחקירה מתלוות בבחינה מוקפדת על גבולות חופש הביטוי.

השלכות ההיתר ניכרו היטב: כשבועיים לאחר 07.10.2023, הודיעה המשטרה כי מתחילת הלחימה טופלו מעל 270 פרסומים המעודדים לאלימות, להסתה, לתמיכה ולהזדהות עם ארגוני טרור. מתוכם נפתחו 126 תיקי חקירה, נעצרו 110 חשודים והוגשו 17 כתבי אישום בהליך מזורז.⁵⁶ מדיניות אכיפה זו לא פסקה לאורך חודשי המלחמה, ובשבעת החודשים הראשונים הוגשו כ-160 כתבי אישום נגד חשודים בהסתה לטרור. מדובר בגידול משמעותי לעומת תקופות שגרה בטרם המלחמה, אז הוגשו כ-20-25 כתבי אישום כאלה מדי שנה.⁵⁷

על אף שהגשת כתבי אישום מלמדת כי מבחינת הרשויות התקיימה הצדקה מסוימת לאכיפה – שכן בזכות החקירה שנוהלה על דרך מעצר נאספו לדין די ראיות המקימות סיכוי להרשעה – הרי כפי שעולה מהרשימה שתפורט להלן, לא אחת המשטרה עצרה אנשים גם כאשר על פניו לא התקיים כל חשד לעבירה. אמנם המעצר הראשוני הוא לרוב אך ראשית החקירה, אך בתיקים מעין אלו אין צורך באיסוף ראיות נוספות מעבר לאותו פרסום שכבר פורסם; וכאשר מן הפרסום עצמו ברור שהוא איננו חוצה את רף ההפללה, מתעורר קושי ממשי בהצדקת עצם החקירה, קל וחומר מעצר, גם אם מדובר בביטוי מקומם וקשה לעיכול.⁵⁸

במצבים אלו, שבהם עצם ההצדקה לחקירה ולמעצר מוטלת בספק, היה על בית המשפט לשמש חיץ ולבחון בקפידה את קיומם של חשד סביר ועילות מעצר; ואולם בפועל, כפי שנראה מההחלטות שיפורטו להלן, הביקורת השיפוטית לא תמיד הופעלה כנדרש. לא פעם חזרו בתי המשפט על קביעה כללית לפיה "ימי מלחמה אינם ימים רגילים",⁵⁹ קביעה ששימשה בסיס להצדקת גישה מחמירה כלפי ביטויים ברשת בהקשר של המלחמה, ויצרה הלכה למעשה חזקת מסוכנות מוגברת הנסמכת על עצם המלחמה.⁶⁰

⁵⁴ הנחיית פרקליט המדינה 14.12 "אישור לפתיחה בחקירה והעמדה לדין בעבירות או עניינים בעלי רגישות מיוחדת" (3.12.2023).
⁵⁵ לאחר מאורעות אוקטובר 2023 הוחלט על-ידי פרקליט המדינה, כי מקום בו קיימת תשתית ראייתית לפתוח בחקירה בעניין פרסום דברי הזדהות, שבח, אהדה, עידוד, או תמיכה עם ארגון טרור, גם אם מדובר בפרסום בודד, תוכל המשטרה לפתוח בחקירה גם ללא שהתקבל אישור מקדים מטעם הפרקליטות. ראו מכתב עו"ד אלון אלטמן, המשנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים) לחבר הכנסת מר שמחה רוטמן, יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט בעניין שינוי בהנחיות פרקליטות המדינה בעניין פתיחה בחקירה בעבירות הסתה והזדהות עם ארגון טרור, בעקבות מלחמת "חברות הברזל" (19.10.2023).

⁵⁶ משטרת ישראל "110 חשודים נעצרו בחשד להסתה לאלימות וטרור" (25.10.2023).
https://www.gov.il/he/pages/police_25-10-23_hasata

עוד ראו כי לפי נתוני משטרת ישראל, עד סוף שנת 2023 נפתחו 296 תיקי חקירה בעבירות הסתה, 218 תיקי חקירה בשנת 2024 ו-110 תיקי חקירה עד 4.10.2025 – זאת לעומת 18 ו-34 תיקי חקירה בלבד שנפתחו בשנים 2021 ו-2022, בהתאמה. ראו מכתב משטרת ישראל, לעיל ה"ש 25.

⁵⁷ משטרת ישראל "נמשך המאבק בתופעת ההסתה לטרור ברשת" (01.05.2024) https://www.gov.il/he/pages/police_01-05-24_hasata.
⁵⁸ https://www.gov.il/he/pages/police_01-05-24_hasata 24. לנתונים השוואתיים שנלקחו מבקשת חופש מידע מהשנים הקודמות ראו דניאל דולב "עבירות הסתה: 43 כתבי אישום הוגשו בשנתיים, רובם המכריע נגד ערבים" **שומרים** (1.08.2022).

⁵⁸ חופש הביטוי אמור להכיל גם ביטויים מקוממים וקשים, ראו בג"ץ 399/85 **כחנא נ' רשות השידור**, פ"ד מא(3) 255, 279 (1987); גם על רקע מאורעות מסעירים – בג"ץ 2888/97 **נוביק נ' הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו**, פ"ד נא(5) 193, 202 (1997).

⁵⁹ עמ"ת (מחוזי מרכז) 9932-11-23 **חאג' יחיא נ' מדינת ישראל** פס' 6 (נבו) (20.11.2023).
⁶⁰ על אמירה זו – "ימי מלחמה אינם ימים רגילים" – חזרו בתי המשפט במספר החלטות לצורך ביסוס עילת מעצר: מ"ת 24642-02-25 **מדינת ישראל נ' גלאוי** פס' 19 (19.02.2025); עמ"ת 43918-11-23 **עזאם נ' מדינת ישראל** פס' 27 (26.02.2023).

גם כאשר לא נעשה שימוש במילים אלה מפורשות, ניכרת מגמה לראות במצב המלחמתי מקור ל"חזקת מסוכנות". ראו למשל: מ"ת 36862-10-23 **מדינת ישראל נ' יוסף דיאב**, פס' 8 (נבו, 6.12.2023) ("לפתחם של בתי המשפט השונים בארץ הובאו מקרים שונים שעניינם עבירות של הזדהות עם ארגוני טרור וכן תמיכה במעשי טרור ... ובתי המשפט קבעו, ככלל, שמתקיימת עילת מעצר במקרים כגון אלה..."); מ"ת (שלום חיפה) 1371-11-23 **מדינת ישראל נ' בדראן**, פס' 20 (נבו, 6.11.2023) ("נסיבה חשובה במכלול הנסיבות אותה יש לבחון, היא מצב המלחמה"); עמ"ת (מחוזי ירושלים) 15839-11-23 **חשימי נ' מדינת ישראל**, פס' 5 (נבו, 9.11.2023) ("עיתוי פרסום הסרטון בתקופה כה רגישה ונפיצה מקנה לעילת המסוכנות עוצמה יתירה"); מ"ת (שלום חיפה) 17595-

אכן, קשה לשלול את הטענה כי "מדובר בימים בהם למילים כוח משלהן לעודד ולדרבן אנשים לנקוט באלימות",⁶¹ טענה שעשויה להצדיק את הארכת המעצר בשל המסוכנות הנשקפת מביטויים אלה.⁶² ואולם במקרים רבים התמונה הייתה שונה: לא אחת נעצרו אזרחים נורמטיביים, נעדרו עבר פלילי, שכל חטאם בפרסום אמירות בהקשר של המלחמה שאינן מהוות הזדהות או הסתה.⁶³ לעיתים היה מדובר בביטויים חריפים או מקוממים, אך כאלה שאינן בהם, במידת הסתברות מספקת, כדי להוביל אדם כלשהו לביצוע מעשה אלימות של טרור. אף שהבחנה המשפטית מתמקדת במסוכנות לכאורית ואינה מחייבת הוכחת הסתה בפועל, נמנעו בתי המשפט מלבחון אף את סבירותה הלכאורית של השפעה שכזו מתוך הביטוי שפורסם, וייחסו מסוכנות מופרזת גם לחשודים נורמטיביים – מבלי לבחון באופן פרטני את מיהות העושה ואת טיב המעשה,⁶⁴ גם כאשר מדובר במילים שמפיצה אישה צעירה.⁶⁵ כך נוצרה בפועל חזקת מסוכנות הנסמכת על עצם ההקשר המלחמתי, חרף היעדרה של חזקה סטטוטורית בעניין.⁶⁶

1. העדרה של בקרה שיפוטית אפקטיבית

על אופי התמודדותם של בתי המשפט עם בקשות למעצר בעבירות הסתה ניתן לעמוד, ולו באופן ראשוני, מדבריו של עו"ד שלומי אברמזון, ראש תחום ביטחון ותפקידים מיוחדים בפרקליטות המדינה, שציין מעל דפי העיתון כי "המדיניות שלנו הכתיבה את הטון. במעל 80% מהתיקים אושרו מעצרים עד תום ההליכים ובאחרים שחרור בתנאים מגבילים מחמירים, אז אפשר להגיד שזה הצליח".⁶⁷ אמנם יש להיזהר מהסקת מסקנות מאותה התבטאות לבדה, אך אפילו פרקליט המדינה התייחס למקרים שלשיטתו המשטרה עצרה מתנגדים לממשלה ללא הצדקה.⁶⁸

לפי הדיווח התקשורתי, באותה הצהרה, הלך פרקליט המדינה על התנהלות המשטרה כנגד המורה מ.ב. שלימד בבית ספר בפתח תקווה, אשר הפיץ ביקורת בחשבון הפייסבוק האישי שלו בנוגע להתנהלות כוחות הביטחון לצד תמונות של הרוגים מעזה.⁶⁹ באותו עניין, בית המשפט האריך את מעצרו בארבעה ימים תוך ציון כי "די בקריאות של המשיב כי 'בחורינו המצוינים' מוציאים להורג פלסטינאים כדי לבסס חשד סביר. אמירה שכזו איננה עמדה פוליטית".⁷⁰ אמנם הביקורת המוסדית מטעם פרקליט המדינה נאמרה בדיעבד לאחר שחרורו של המורה ממעצר, אך הטלת הספק אודות נחיצות המעצר על-ידי דרג בכיר מגורמי האכיפה מעלה תהייה היכן מצויה ההגנה של בית המשפט. לגופו של עניין, עולה תמיהה איזו עבירה מתקיימת מפרסום בנוגע להרוגים מעזה, וקל וחומר האם יש הצדקה למעצר.

11-23 **מדינת ישראל נ' עזאם** (נבו, 16.11.2023) ("עילת המעצר מתעצמת נוכח המצב המלחמתי"); מ"ת 42434-10-23 **מדינת ישראל נ' קדורה**, פס"י י"ח (נבו, 27.2.2023).
61 שם.

62 ראו למשל מ"ת (שלום חיפה) 36862-10-23 **מדינת ישראל נ' דיאב** (נבו, 6.12.2023), שפרסם ביום 7.10.2023 דברי תמיכה בחמאס בחשבון פייסבוק עם כ-7,900 עוקבים: "אלוהים יברך אותם... שוברי מגבלות הגבול". תסקיר המעצר הצביע על מסוכנות לא מבוטלת בעניינו. ראו גם עמ"ת 43918-11-23 **עזאם נ' מדינת ישראל** (נבו, 26.11.2023), שבו נעצר נאשם עד תום ההליכים בעקבות שבעה פרסומים בפייסבוק, שכללו קריאה ישירה לביצוע מעשה טרור ודברי שבח ועידוד לטרור.
63 ראו למשל עניינו של מ.ב., להלן ה"ש 70.

64 אין לטעון למסוכנות בעלמא. "יש להצביע על נתוניו המיוחדים של אותו נאשם ועל הסיכון שהוא מהווה לציבור" (בש"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 21, בעמ' 29). קיטאי סג"ר מדגישה כי יש להביא נתונים להתרחשות התוצאה שמבקשים למנוע (קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 286-289).

65 ראו למשל עמ"ת **חאג' יחיא**, לעיל ה"ש 59, פס" 8: "פוטנציאל הפגיעה של מילות תמיכה באויב שמפיצה אישה צעירה משמעותי לא פחות ממילים שמפיץ אדם מבוגר". באופן מדויק, רבות מן הדוגמאות מתמקדות בנשים צעירות ממוצא ערבי, ומעוררות תהייה באשר לייחוס המסוכנות להן.

66 בשונה ממעשה טרור, המקיים חזקת מסוכנות לפי סעיף 21(ב)(2) לחוק המעצרים, עבירות הזדהות או הסתה לטרור אינן מקימות חזקה זו.

67 עמיר קורץ "העמדנו לדין גם אנשים נורמטיביים. אפס סובלנות לתומכי טרור" **כלכליסט** (13.05.2024).

68 גידי וייץ "פרקליט המדינה למשטרה: עצרתם מתנגדים לממשלה ללא הצדקה, תוך פגיעה בשלטון החוק" **הארץ** (20.11.23).
69 שם.

70 מ"י 21045-11-23 **מדינת ישראל נ' ברוכין** (10.11.2023).

גם בעניינה של הזמרת ד.א.א. בלט היעדר פיקוח שיפוטי על החלטת המעצר. היא נעצרה בעקבות פוסט שפרסמה ושאל מחקה מיוזמתה, בו נכתב: "אין מנצח מלבד אללה", ציטוט מהקוראן, ולצידו דגל פלסטיני שהתווסף על ידי צוות השידוק המצרי, שאותו ביקשה להוריד עם היוודעותה לעניין. היא נעצרה בחשד לעבירה של "התנהגות במקום ציבורי באופן העלול להביא להפרת השלום"⁷¹, זאת לאחר שהגיעה למשטרה להתלונן על האיומים שספגה. בעניינה, בית המשפט הורה על הארכת מעצרה מחשש לשיבוש הליכי חקירה, לצד "חשש לשלום הציבור באם תשחרר לאור מהות העבירה והעת בה אנו מצויים."⁷² חרף קביעה זו, לא הובהר כיצד הפרסום עלול לסכן את שלום הציבור באופן שמצדיק מעצר, בייחוד לאחר שהיא מחקה ביוזמתה את הפוסט שפורסם עם היוודעותה למהומה שנוצרה. אילו התקיימה עילת מעצר, היה על המשטרה לסור לעצרה מיד עם קבלת התלונות כנגדה, ולא להמתין עד לבואה לתחנה.⁷³ על כך יש להוסיף כי הואיל והפרסום כבר פורסם והחשודה נחקרה, לא ברור אילו פעולות חקירה נוספות דרושות שיש אפשרות לשבשן. למרות שלטענתה לא התכוונה לחגוג את הצלחת מתקפת החמאס אלא התכוונה להגיד כי "אין מנצח מלבד אלוהים"⁷⁴ דחה בית המשפט המחוזי את הערר שהגישה על החלטת המעצר.⁷⁵ כך או כך, למחרת שוחררה לביתה,⁷⁶ ולאחר כחצי שנה תיקה הפלילי נסגר.⁷⁷

דפוס דומה ניכר גם במקרה של ב.ח., אשר נעצרה ביום 25.10.2023 בגין פרסום תמונה ובה סיר בישול של שקשוקה, ולצידו הכיתוב "בקרוב נאכל שקשוקת הניצחון", תמונה של דגל פלסטיני וכיתוב המילים "חיפה-פלסטיני". על-אף שמעצרה הוארך מחשש לשיבוש וסיכון ביטחון הציבור, וזאת "על רקע ימי המלחמה ומצב החירום"⁷⁸ מתעוררת שאלה לגבי מסוכנותה. בין מועד פרסום התמונה למועד מעצרה חלפו שבעה-עשר ימים, ולא נטען כי בוצעו מצידה פרסומים נוספים בסמוך למעצרה, או מאן דהו הוסת לביצוע מעשה אלימות בעקבות הפרסום – אינדיקציות המחלישות את המסוכנות שניתן לייחס לה. בנוסף, היא קשרה את עצמה לאותם פרסומים ועל כן לא ברור מה ניתן לשבש בשלב זה של החקירה. רק בעקבות ערר מטעמה, הורה בית המשפט המחוזי על שחרורה לאחר שהוטל ספק ביכולתה לשבש את פעולות החקירה.⁷⁹

ביחס לאותם שני מקרים – המקרה של ב.ח. וזה של ד.א.א., ציין עו"ד אברמזון מפרקליטות המדינה ש"בשני המקרים לא אושרה על ידינו פתיחה בחקירה, וכאשר אנו מגלים מקרים כאלה שלא אישרנו חקירות, אנו מביעים את עמדתנו ואומרים למשטרה: 'אין לכם סמכות לחקור מכוח ההנחיות הפנימיות'.⁸⁰ ואכן בעוד שבפרסומה של ב.ח. ניתן אולי לראות בפרסום מעשה של הזדהות, הרי שבעניינה של ד.א.א., לא היה כל ביטוי שיש בו תמיכה או הזדהות עם מעשי החמאס. הטענה כי פנייה אל אללה שקולה לניצחון החמאס, גם כאשר לא נלווית אליה כל אמירה מסיתה, מהווה פרשנות דרקונית לפיה כל אמירה בעלת סממן

⁷¹ עבירה לפי סעיף 216(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

⁷² מ"י (השלום נצרת) 24328-10-23 **מדינת ישראל נ' אבו אמנה-עבאסי**, עמ' 7 ש' 24-25 (17.10.2023).

⁷³ התלונות הוגשו נגדה ב' 12.10.23 וב' 15.10.23, אך היא נעצרה רק ב' 16.10.23 עם הגעתה לתחנת המשטרה.

⁷⁴ ציטוט מחקירתה בהחלטת המחוזי שדחתה את הערר: עמ"י (מחוזי נצרת) 25965-10-23 **דלאל אבו אמנה-עבאסי נ' מדינת ישראל** עמ' 4 (17.10.2023).

בראיון עיתונאי להארץ הבהירה כי התכוונה להעביר "מסר של שלום עבור שני העמים. מסר שמופנה כלפי שני העמים: ככה לא מנצחים No victories in war." (הילו גלור "דלאל אבו אמנה היא זמרת מצליחה וחוקרת מוח. המדינה החליטה להרוס לה את החיים" **הארץ** – **מגזין סוף שבוע** (24.01.2024)).

⁷⁵ עמ"י **דלאל אבו אמנה-עבאסי**, לעיל ה"ש 74.

⁷⁶ מ"י (השלום נצרת) 24328-10-23 **מדינת ישראל נ' אבו אמנה-עבאסי** (18.10.2023).

⁷⁷ מכתב פרקליטות מחוז צפון לידי דלאל אבו אמנה-עבאסי בעניין הודעה על גניית תיק פלא 449185/2023 (14.02.2024).

⁷⁸ מ"י (שלום נצרת) 44350-10-23 **מדינת ישראל נ' חטיב** (26.10.2023).

⁷⁹ עמ"י (מחוזי נצרת) 45693-10-23 **ביאן חטיב נ' מדינת ישראל** (26.10.2023).

ראו גם את עניינה של השחקנית שנעצרה בגין פרסום הכיתוב "Let's go Berlin style" לצד תמונת טרקטור וגדר המערכת, אף שכבר נעצרה בגין אותו אירוע כשבועיים קודם לכן שמעצרה הוארך מטעמי מסוכנות וחשש מפני שיבוש החקירה. בית המשפט המחוזי התערב בהחלטת המעצר והורה על שחרורה למעצר בית לאחר שקבע כי קיים ספק בחשד הסביר וכי אין פעולות הנתונות לשיבוש. ראו מ"י 38792-10-23 **מדינת ישראל נ' מאיסה עבד אלהאדי** (24.10.2023); עמ"י 42253-10-23 **מאיסה עבד אלהאדי נ' מדינת ישראל** (25.10.2023).

⁸⁰ קורץ, לעיל ה"ש 67.

דתי-מוסלמי מהווה הסתה.⁸¹ ככל הנראה בשל הקושי לייחס מעשה הסתה לטרור, בחרה המשטרה לייחס לה חשד ל"התנהגות במקום ציבורי העלולה להפר את שלום הציבור".⁸² ואולם ספק רב כיצד פרסום אמירה שאינה אסורה במרחב הדיגיטלי מקיים חשד מינימלי לעבירה זו, שהרי סעיף 216(א)(4) לחוק העונשין עוסק בהתנהגות פסולה במקום ציבורי ואינו מותאם להתבטאות ברשתות החברתיות.⁸³

דיני מעצרים נוטים להתמקד בעילות המעצר – בין אם במסוכנות הלכאורית הנשקפת מהחשוד או פעולות החקירה הנתונות לשיבוש. ואולם בעבירות ביטוי, לאחר שהביטוי פורסם והחשוד נחקר, לרוב אין עוד פעולות חקירה המצדיקות את הותרתו במעצר. יתרה מכך, המסוכנות יוחסה לא אחת לעצם ימי המלחמה, מבלי שנשקלו מאפייני העושה, נסיבות העבירה, או הפוטנציאל הסיכוני שבפרסום. התמיהה מתעצמת כאשר המעצר מתבצע ימים ואף שבועות לאחר הפרסום הראשוני.⁸⁴ ואולם התמקדות הדיון במסוכנות החשוד לצד כימות פעולות החקירה הנתונות לשיבוש מסיט את הדיון מהעיקר: עצם קיומו של חשד סביר לביצוע עבירה. הרי ללא חשד בסיסי אין סמכות מלכתחילה למעצר.⁸⁵ נדמה כי בתקופה זו של המלחמה נטו בתי המשפט לרכז את הרף הראייתי הראשוני ולהימנע מבחינה ממשית של עצם קיומו של חשד לעבירה, תוך הסתמכות על טענות כלליות בדבר מסוכנות הפרסום בעת מלחמה.

כך אירע במקרה מספטמבר 2024, במסגרתו נעצר רוקח בגין עבירה של גילוי הזדהות והסתה לטרור עקב ענידת טבעת עם כיתוב דתי בשפה הערבית. לטענת המשטרה, הכיתוב שעל הטבעת מסמל את ארגון דאע"ש. על-אף שהמשטרה לא הציגה כל ראיה לטענתה כי מדובר בסמל דאע"ש, האריך בית משפט השלום את מעצרו של החשוד ביומיו, תוך הדגשת החשש משיבוש פעולות החקירה.⁸⁶ על החלטה זו, הביע בית המשפט המחוזי תרעומת, שהרי במקרה דנן "אין אפילו חשש תחילי לקיומה של עבירה", בעוד המשטרה לא ביררה מהו אותו סמל של דאע"ש שמכוחו מבוקש המעצר. על כך הוסיף כי ספק אם יש בפעולות החקירה פעולות הניתנות לשיבוש.⁸⁷ אמנם ניתן לטעון כי החשוד קיבל מזור לטענותיו כאשר בית המשפט המחוזי בהליך ערר תיקן את שגיאתו של בית משפט השלום, אך התנהלותו של שופט המעצרים, אשר קיבל את בקשת המשטרה משיקולי שיבוש ומסוכנות ומבלי לבחון כנדרש אם קיימת תשתית ראייתית לקיומה של עבירה, היא זו שמעוררת קושי בעניין.⁸⁸

⁸¹ במסמך שהעבירה הפרקליטות לוועדת החוקה (אפריל 2024) צוין כי פנייה לאלוהים כשלעצמה אינה מקימה חשד סביר, אלא יש לבחון אם ההקשר מבסס הזדהות או תמיכה בטרור. ראו חן מענית "פנייה לאלוהים יכולה להצדיק חקירה פלילית: הפרקליטות הציגה את המדיניות לפתיחה בחקירות הסתה" **הארץ** (16.04.2024).

⁸² לפי סעיף 216(א)(4) לחוק העונשין.

⁸³ אף שניתן להחיל את סעיף 216(א)(4) לחוק העונשין על מעשי ביטוי בעלי פוטנציאל להפרת שלום הציבור, כפי שנקבע בת"פ (ירושלים) 3691-00 **מדינת ישראל נ' פרלמן חיים** (נבו, 20.10.2002) שעסק בהנפת דגל ישראל בהר הבית, מקריאת הסעיף עולה כי מוקד העבירה הוא בהתנהגות פיזית במרחב הציבורי – לא בהתבטאויות גרידא, ובוודאי לא כאלה שבמרחב הדיגיטלי.

כך בעניינה של יוספין, שנעצרה בגין הפרת שלום הציבור – עבירה שעוררה תמיהה אצל השופט, אף שהאריך את מעצרה ביממה בלבד. ראו מ"י (שלום חיפה) 9637-11-23 **משטרת ישראל תחנת שפרעם נ' יוספין**, בעמ' 3 ש' 20 (06.11.2023).

⁸⁴ כך למשל, בעניינה של א.א., שנעצרה בגין סטורי מ-7.10.2023 ("אחלה בוקר" לצד תמונת גיפ חמאס), אף שהמשטרה נחשפה אליו כבר ב-31.10.2023 היא נעצרה ב-12.11.2023 ומעצרה הוארך בארבעה ימים על בסיס אמירה כללית בדבר שיבוש ומסוכנות (מ"י (שלום עכו) 26108-11-23 **הונאה חוף נ' אגבריה**, 13.11.2023).

דוגמה נוספת היא זו של ס.א., שנעצרה ב-8.11.2023 בגין פרסומים שונים חודשים קודם לכן (ינואר 2023, אפריל, מאי ו-11.10.2023). מעצרה הוארך פעמיים, אף שהפרקליטות לא אישרה חקירה בעניינה, אולם מעצרה אושר בערר (מ"י (שלום ב"ש) 19066-11-23 **מדינת ישראל נ' אזברגה** (עציר), (החלטות מ-9.11.2023 ו-12.11.2023); עמ"י 26041-11-23 **אזברגה (עציר) נ' מדינת ישראל**, 13.11.2023). אין בכך להמעיט מחומרת הפרסומים – הכוללים, בין היתר, התייחסות לפיגוע נווה יעקב (27.1.2023: "מספר ההרוגים עלה ל-8" עם אימוג'י ולב), פרסום פסוקים מהקוראן (19.4.2023: "הורד את מספרם לאפס, זעזע את שירותיהם..."; 2.5.2023: "רחמים על נשמתך הטהורה"), וב-11.10.2023 פסוקים שנתפסו כמבזים את העם היהודי – אלא להצביע על הפגם בנימוקי המעצר.

⁸⁵ סעיף 13(א) לחוק המעצרים.

⁸⁶ מ"י (שלום פ"ת) 62753-09-24 **מדינת ישראל נ' עליאן** (24.09.24).

⁸⁷ עמ"י (מח' מרכז) 64165-09-24 **עליאן נ' מדינת ישראל** (24.09.2024).

⁸⁸ מקרה נוסף שבו רק הליך הערר למחוזי מנע לילה במעצר הוא עניינו של אבו אליהג'א, שנעצר באוקטובר 2023 על ידי תחנת טמרה בגין מלל שתורגם בטעות, ככל הנראה על ידי קלדנית בית המשפט. במהלך הדיון בערר התברר כי בפוסט נכתב "מבקש ישועה מאלוהים" ולא "מאיראן" כפי שסבר בית המשפט. אף שבית המשפט ציין קיומו של חשד סביר לעבירות ממניע גזעני ולהתנהגות העלולה להפר את שלום הציבור, הביטוי שבגינו נעצר לא נבחן כנדרש. ראו מ"י (שלום חיפה) 35632-10-23 **משטרת**

הקושי בעבירות ביטוי נעוץ בכך שהן מערבות פרשנות של הדברים וייחוס מודעות סובייקטיבית למפרסם לצורך הוכחת היסוד הנפשי של העבירה.⁸⁹ אף שאין בהליך המעצר הראשוני כדי להכריע בעניין, לא אחת הפרשנות הנטענת לה על ידי רשויות האכיפה רחוקה הן מגרסת החשוד והן מכל פרשנות סבירה. כך למשל ע.ה., אקדמאי מהנגב, נעצר בעקבות מספר פוסטים בהם פרסם מידע על המצב ההומניטרי בעזה, לצד הצגת הערכה לכאורית לגבי "צירי פלישה קרקעית לרצועת עזה".⁹⁰ אף שעסק בסקירת מצב אזרחית ולא במידע מודיעיני, בדומה לפרשנים רבים בתקשורת שמעולם לא נחקרו או נעצרו,⁹¹ מעצרו הוארך בשתי הזדמנויות שונות בחשד לעבירה של סיוע לאויב במלחמה,⁹² החלטות שאושרו בבית המשפט המחוזי.⁹³ בסופו של יום, בתום שבעה ימי מעצר שוחרר ותיקו נסגר.⁹⁴

מקרה נוסף הוא עניינו של ח.ה., איש דת מהפזורה הבדואית, שנעצר בחשד לעבירת הזדהות ועידוד לטרור בעקבות שני פרסומים: האחד, ביום 07.10.2023 בשעה 08:00 בבוקר בו נרשם "בוקר טוב" על רקע ירוק; והשני, ציטוט מהחדית' שפורסם ביום 15.10.2023. מעצרו הוארך שוב ושוב בבית משפט השלום ואף אושרר במחוזי, עד ששוחרר לאחר 16 ימי מעצר מבלי שהוגש נגדו כתב אישום, כאשר בסופו של יום גם תיקו נסגר.⁹⁵ בערר שנדחה, הדגיש בית המשפט המחוזי כי הרקע למעצרו הוא אירועי 7.10.23 וכי "אין צורך להכביר במילים בדבר הימים הקשים בהם נתונה המדינה", מבלי להידרש לחשדות המיוחסים.⁹⁶ לעניין עילת המעצר, הפנה השופט לפעולות החקירה הנדרשות, ולמסוכנות המיוחסת לאור אירועי 7.10, ולכך שמדובר באיש ציבור עם כ-4,800 עוקבים, וש"לא ניתן להתעלם מאילוצי השעה, כאשר שוטרי משטרת ישראל עוסקים בהגנה על ביטחון הציבור ושלומם".⁹⁷ ואולם גם אם מניחים בצד את אמירותיו הכלליות שאינן קשורות ישירות בחשוד, לא ברור כיצד ניתן לייחס לפרסום "בוקר טוב" הזדהות ועידוד למעשה טרור – בין אם הוא היה מודע או לא היה מודע באותה שעה למתקפת החמאס, כפי שטען בראיון התקשורתי שערך.⁹⁸

מקרה מטריד נוסף הוא אותו מקרה שהוזכר בתחילת הפרק בעניינה של אשת החינוך, א.ח., אשר נעצרה בתחילת אוקטובר 2024 בעקבות סרטון טיקטוק שבו נראתה רוקדת לצד הכיתוב 07/10/2023 – סרטון שצולם לטענתה עוד בטרם ידעה על מתקפת החמאס.⁹⁹ לפי דיווח תקשורתי, מאחר שהמשטרה לא ביקשה את אישור הפרקליטות לחקירה בעבירת הסתה, יוחסה לה עבירה של התנהגות העלולה להפר את שלום הציבור.¹⁰⁰ ואכן, בית המשפט האריך את מעצרה בגין עבירה זו בנימוק של פעולות חקירה נדרשות.¹⁰¹ ואולם, גם במקרה זה מתעוררת תמיהה לגבי אילו פעולות חקירה מחייבות את מעצרה, שעה שמדובר בסרטון שכבר

ישראל – טמרה נ' אבו אליהג'א (23.10.2023); עמ"י (מחוזי חיפה) 36491-10-23 **אבו אליהג'א נ' משטרת ישראל – תחנת טמרה** (23.10.2023).

⁸⁹ עבירת ההזדהות עם ארגון טרור מחייבת מטרה להזדהות (סעיף 24(א) לחוק המאבק בטרור), או מודעות לנסיבות היוצרות אפשרות ממשית לביצוע מעשה טרור, בצד מודעות למעשה ההזדהות. עבירת ההסתה (סעיף 24(ב)) דורשת מודעות למעשה ההסתה עצמו – קריאה לביצוע מעשה טרור – או לדבר שבח/עידוד שיש בהם אפשרות ממשית להביא למעשה טרור.

⁹⁰ עמ"י (מחוזי ב"ש) 23432-10-23 **הזייל נ' מדינת ישראל** עמ"י 6 (16.10.23).

⁹¹ בית המשפט המחוזי הורה למשטרה להעביר את התיק לפרקליטות לאור דברי הסניגור לפיה פרשנים אחרים לא נחקרו או נעצרו. שם בעמ"י 6.

⁹² מ"י (שלום ב"ש) 19408-10-23 **מדינת ישראל נ' הזייל**, (החלטות מהימים 14.10.23, 16.10.23).

⁹³ עמ"י **הזייל**, לעיל ה"ש 90.

⁹⁴ שיחת כותב המאמר עם עורך הדין שחאדה אבן בארי (08.12.2024).

⁹⁵ החשוד הובא לראשונה לבית המשפט ביום 29.10.23 במסגרת מ"י (שלום ב"ש) 47906-10-23 **מדינת ישראל נ' הואשלה** (החלטות מהימים 29.10.2023, 31.10.2023, 05.11.2023, 09.11.2023) ומעצרו הוארך ארבע פעמים עד ליום 12.10.2023. לבסוף שוחרר מבלי שהוגש כנגדו כתב אישום (שיחת כותב המאמר עם עור דינו שחאדה אבן בארי (08.12.2024)).

⁹⁶ עמ"י 10-23-55375 **הואשלה (עציר) נ' מדינת ישראל** (31.10.2023).

⁹⁷ שם, בעמ"י 5.

⁹⁸ בראיון ל"הארץ" לאחר שחרורו ציין: "קמנו בבוקר, לא ידענו אפילו שיש מלחמה. בשעה 8: פרסמתי פוסט בוקר טוב. העלתי את הפוסט עבור התומכים שלי, אין שום משמעות לצבע". ראו עדן סולומון "תושב הנגב שנעצר ל-16 יום בחשד לתמיכה בחמאס: 'הוכיחי קשות בידי הסוהרים' **הארץ** (20.11.2023).

⁹⁹ זאת לפי דברי בא כוחה בסיכומי דיון המעצר, ראו מ"י (השלום נוף הגליל-נצרת) 12332-10-24 **מדינת ישראל נ' חג'אזי** עמ"י 4 (08.10.2024).

¹⁰⁰ גיקי חורי "תושבת טמרה שנעצרה בגלל סרטון בטיקטוק: השוטרים אמרו לי 'תקדי תקדי' **הארץ** (10.10.2024).

¹⁰¹ מ"י **חג'אזי**, לעיל ה"ש 99.

פורסם, ולאחר שהחשודה נחקרה ומסרה את גרסתה. הדברים נכונים ביתר שאת מקום שבו ניתן להסתפק בקביעת תנאי ערובה שיאיינו את החשש מפני שיבוש מהלכי החקירה. על כך מתווסף ספק ממשי אם אישה נורמטיבית אשר לא הייתה מעורבת בפלילים מסוכנת לציבור באופן שמחייב את הותרתה במעצר, קל וחומר בחלוף שנה ממועד הפרסום הראשוני. מעבר לכך, לא ברור איזו עבירה מתקיימת המצדיקה את המעצר. בסופו של דבר, בתום שלושת ימי המעצר שוחררה למעצר בית בן חמישה ימים בצירוף איסור כניסה לעיר יפיע ל-15 יום.¹⁰²

בערר על תנאי השחרור שנקבעו בעניינה על ידי הקצין הממונה במשטרה, טענה כי כלל לא מתקיים חשד סביר לביצוע עבירה, שהרי ספק אם יש קשר סיבתי בין הסרטון לבין התנהגות שיש בה כדי להפר את השלום.¹⁰³ השופט בערר סירב לדון מחדש בחשד הסביר בנימוק שהנושא הוכרע בדיון הקודם, והתמקד במידתיות המגבלות. אף שסבר כי לא ניתן הסבר מניח את הדעת מדוע דווקא תנאי ההרחקה ומעצר הבית יכולים לאיין את המסוכנות הנטענת, שהרי באפשרותה לפרסם מכל מקום וגם מביתה. עם זאת השופט קבע כי מתקיימת עילת השיבוש והסתפק בקיצור משך המגבלות בלבד.¹⁰⁴

עם פרסום עניינה של א.ח. בתקשורת, הביעה הפרקליטות התנגדות הן לעצם המעצר והן לאופן ביצועו.¹⁰⁵ אמנם בית המשפט אינו מחויב לעמדת הפרקליטות, ובוודאי לא כאשר מדובר בעבירה שאינה דורשת את אישורה המקדמי לצרכי חקירה, אך עצם העובדה שגורם בכיר במערכת אכיפת החוק הטיל ספק בהצדקה למעצר מעלה תהייה היכן הבקרה של בית המשפט. יתרה מכך, בפרקליטות הלינו על כך שהמשטרה ייחסה לחשודה עבירה של התנהגות במקום ציבורי העלולה להביא להפרת השלום (לפי ס' 216(א)(4) לחוק העונשין), עבירה שאינה דורשת את אישור הפרקליטות לחקירה, אף שההקשר בפועל היה של עבירות הזדהות והסתה לטרור. בדרך זו עקפה המשטרה את מנגנון הפיקוח המוסדי, תופעה שרווחה מאז בוטל ההיתר הגורף שניתן לה בעבר לחקור בעבירות הסתה, כפי שאף הלין פרקליט המדינה.¹⁰⁶

1.1. שלמות התמונה ומסקנות ביניים על הכשלים המשפטיים

למען שלמות התמונה, יש לציין כי אין כאן יומרה לקבוע שבתי המשפט התעלמו באופן קטגורי מעילות המעצר ככל שמדובר בעבירות ביטוי הנוגעות למלחמה. בחלק מהמקרים – אם כי להתרשמותי, מדובר ביוצא מן הכלל – ניכרת בחינה עניינית של הראיות ושל עילות המעצר. כך למשל בעניינה של פרופ' נ.ק., אשר נעצרה באפריל 2024 בעקבות פודקאסט בו נאמרו אמירות נגד הציונות לצד אמירות שישראל מבצעת רצח עם – חרף הדיון הסוער באולם בית המשפט ומחוצה לו, סברו בתי המשפט, הן בערכאת השלום והן

¹⁰² כתב ערר בע"ק 21374-10-24 חג'אזי נ' תחנת משטרה-נצרת (10.10.2024).

¹⁰³ שם.

¹⁰⁴ ע"ק (השלום נוף הגליל-נצרת) 21374-10-24 חג'אזי נ' תחנת משטרה-נצרת (11.10.2024).

¹⁰⁵ אריאל שרעבי "הפרקליטות נגד המשטרה: מעצר המורה ש"חגגה" 7-ב באוקטובר - בניגוד לחוק" **ישראל היום** (08.10.2024).

¹⁰⁶ לעניין היתר הפרקליטות שניתן למשטרה לפתוח בחקירה ללא אישור מקדים, ראו לעיל ה"ש 55. עדכון אחרון של הנחיה 14.12 של פרקליט המדינה (לעיל ה"ש 54) הוא מיום 03.12.2023, ומכאן שההיתר נמשך, ככל הנראה עד למועד זה.

בכנס בחיפה (11.7.2024) הביע פרקליט המדינה עמית איסמן תרעומת על פתיחת חקירות בידי המשטרה ללא אישור מוקדם מהפרקליטות, בניגוד להנחיות. ראו חן מענית "פרקליט המדינה: המשטרה פתחה בחקירת הסתה ללא אישור בכמה מקרים במלחמה" **הארץ** (11.07.2024).

ראו גם את המקרה של ה-*Educational Bookshop* (פברואר 2025), שבה נעצרו שני עובדי חנות ספרים במזרח ירושלים והוחרמו ספרים בחשד להפרת שלום הציבור. אף שהטוענת המשטרתית הצהירה כי נדרש תרגום הספרים וקבלת אישור פרקליטות לחקירה בעבירת הסתה, הורה בית משפט השלום על הארכת המעצר ביממה מטעמי חשש לשיבוש בנימוק כי "נימצאו ספרים שיש בהם לפי החשד להביא להסתה" (מ"י (שלום י-ם) 22784-02-25 **מדינת ישראל נ' מונה ואח'** (10.02.2025)). בערר ביקר בית המשפט המחוזי את המשטרה על העדר אישור פרקליטות לחקירה אך הותיר את המעצר על כנו (עמ"י (מחוזי י-ם) 25193-02-25 **מונה(עציר) ואח' נ' מדינת ישראל** (10.02.2025)). גם כאן הביעה הפרקליטות תרעומת (מכתבו של עו"ד שמעון חוגיה, לשכת המשנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים) לאגודה לזכויות האזרח בעניין הפשיטה על חנות הספרים Educational Bookshop ומעצר עובדיה (24.02.2025)), אך עיקר הביקורת צריך להיות מופנה כלפי החלטת בית המשפט שאישרה למעשה את עקיפת מנגנון הבקרה המוסדי של פרקליטות המדינה.

בערכאת הערר, כי בחלוף חודש ממועד הפרסום קשה לייחס לה מסוכנות אם המשטרה לא פעלה לעצרה בזמן אמת, ועל כן הורו על שחרורה.¹⁰⁷

בדוגמה אחרת, בעניינו של חשוד שפרסם מספר פוסטים ובהם, בין היתר, צילום טנדר ששימש את המחבלים בצירוף הכיתוב "לוקח אותך 11 לאלוהים בשניה" עם סמלון מחיך – קבע בית המשפט כי על אף "החולניות שבפרסום", "חייב בית המשפט לראות דברים בפרופורציה, גם כשהדם רותח, והוא עדיין רותח בהחלט. האם פוסטים אלה מסיתים לטרור? לגבי דידי, קשה לי לראות כיצד אדם בר דעת רואה את שני הפוסטים האלה והוא מוסת לטרור." בין היתר, סבר בית המשפט שלא ניתן לשבש את הפעולות הדרושות לחקירה, ועל רקע שמדובר ב"כסיל צעיר ומטומטם" (לשון ההחלטה), המובא לראשונה להארכת מעצר, הורה לשחררו.¹⁰⁸

עם זאת, כפי שהוצג לעיל בהרחבה, במרבית המקרים חזרה ונשנתה ההנמקה כי – "ימי מלחמה אינם ימים רגילים" הנמקה ששימשה בסיס לקביעת מסוכנות מוגברת מביטויים ברשת לנוכח זמן החירום ועת המלחמה.¹⁰⁹ אף שאין לשלול אפשרות שבמקרים מסוימים התקיימה מסוכנות ממשית, טענתי היא כי קביעה גורפת זו חלחלה גם להחלטות בעניינם של חשודים בעלי פרופיל נורמטיבי שספק אם ניתן לראות בפרסום שפורסם מקור לחשש ממשי מפני נקיטת אלימות עתידית,¹¹⁰ קל וחומר כאשר מדובר באישה צעירה שזו הפעם הראשונה שהיא נמצאת בחקירה.

במצב זה שנוצר, עצם ייחוס חשד של עבירת הסתה או הזדהות עם מעשה טרור יצר הלכה למעשה חזקת מסוכנות,¹¹¹ חרף כל בסיס סטטוטורי לכך,¹¹² בוודאי שלא בשלב החקירה.¹¹³ בתי המשפט נטו לקבל את בקשות המעצר בהסתמך על המסוכנות "הטבועה" בפרסום, מבלי לבחון קונקרטית את יתר עילות המעצר או את האפשרות לאיין בחלופות מעצר. בכך הפכה חומרת העבירה לעילה עצמאית המאפילה על יתר השיקולים,¹¹⁴ וזאת בניגוד לעקרונות שנקבעו בחוק המעצרים, אשר שלל במפורש את השימוש בחומרת העבירה כשלעצמה.¹¹⁵

ביקורת נגד יצירת חזקה כמעט אוטומטית של מסוכנות בעבירות חמורות נשמעה בעבר.¹¹⁶ אולם ההקשר המלחמתי השפיע לא רק על אופן בחינת עילות המסוכנות והשיבוש, אלא גם על עצם הבדיקה הראשונית אם מתקיים בכלל חשד סביר לעבירה. עצם ייחוס העבירה שימש בסיס להנחת מסוכנות, גם כאשר הקשר בין תוכן הביטוי ליסודות העבירה נותר עמום ולא מבורר,¹¹⁷ לצד העובדה כי לא אחת מדובר בביטוי שאמור

¹⁰⁷ מ"י 45839-04-24 **מדינת ישראל נ' קבורקיאן** (19.04.2024). החלטה זו אושרה במחוזי – עמ"י 46176-04-24 **מדינת ישראל נ' נאדרה קבורקיאן** (19.04.2024).

¹⁰⁸ מ"י (שלום ת"א) 18146-11-23 **תחנת משטרה – יפן נ' תורכ** (10.11.2023). החלטה זו אושרה עמ"י (מחוזי ת"א) 21237-11-23 **תחנת משטרה – יפן נ' תורכ** (10.11.2023).

¹⁰⁹ עמ"י **חאג' יחיא**, לעיל ה"ש 59-60.

¹¹⁰ הערכת מסוכנות עתידית היא מטיבה ספקולטיבית, ומחקרים מטילים ספק ביכולת השופטים לחזותה, ראו Eason, לעיל ה"ש 40, בעמ' 1065; קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 118-119. משה סרוגוביץ "הערכת מסוכנות – רקע תיאורטי וביקורתי" (חלק א) **הסניגור** 131, 4 (ינואר, 2008), (חלק ב) **הסניגור** 132, 4 (מרץ, 2008).

¹¹¹ לכאורה אין קשר בין סטטוס של חשוד או נאשם לבין מסוכנות עתידית, ובניגוד לעילת השיבוש – עצם היותו של אדם עצור אינו מנבא מסוכנות כזו. ראו ב"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 21, בעמ' 405-406; קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 133.

¹¹² לעיל ה"ש 66.

¹¹³ סעיף 21(א)(1) (ב) לחוק המעצרים, המונה סוגי עבירות המקימות חזקת מסוכנות, חל רק בשלב שלאחר הגשת כתב אישום. ¹¹⁴ לטענת קיטאי-סג"ר חזקה בדבר קיומה של עילת מעצר בהתבסס על חומרת העבירה מטשטשת את הגבולות בין עילות המעצר, ומעוררת חשש כי תכלית העיקרית היא לשקף את תחושת הסלידה הציבורית הכללית מעבירות חמורות. ראו קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 297.

¹¹⁵ על ביטולה של חומרת העבירה כעילת מעצר עם חקיקת חוק המעצרים בשנת 1996, ראו לעיל ה"ש 23. כאמור, חוק המעצרים התייחס בעיקר לשלב הדיוני שלאחר הגשת כתב אישום – בו קיימות חזקות מסוכנות בתלות בסוג העבירה. סעיף 21(א)(1) (ב) לחוק המעצרים.

¹¹⁶ ד"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 635. זנדברג, לעיל ה"ש 23; קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 133.

¹¹⁷ עבירות ההזדהות וההסתה לטרור לפי סעיף 24 לחוק המאבק בטרור הן עבירות בעלות יסוד הסתברותי, שתנאיהן תלויים בהערכה שלפיה לפרסום יש אפשרות ממשית להביא לביצוע מעשה טרור או לפגיעה בשלום הציבור. כך למשל עבירת ההזדהות

היה להיות מוגן. אמנם הפסיקה הכירה באפשרות לאזן בין סטנדרט ראייתי מופחת לסיכון הפוטנציאלי משחרור החשוד, אך איזון כזה נועד להיעשות רק לאחר שהתשתית הראייתית התבססה וכתב האישום הוגש.¹¹⁸ הואיל ובמרבית המקרים המסוכנות נגזרת בעיקרה מהביטוי שפורסם, בהיעדר אינדיקציות פרטניות, עולה ספק ממשי בנוגע לאפשרות לייחס מסוכנות ללא ראיות מספיקות המצביעות על חשד סביר לביצוע עבירה.¹¹⁹

בעבירות ביטוי מתעורר קושי ייחודי נוסף: לא תמיד ניתן לקבוע מראש אם הביטוי חוצה את רף ההפללה. לפיכך נקבע בעניין **פדרמן** כי אין להידרש לעומק פרשנות הביטוי כבר בשלב החקירה.¹²⁰ יחד עם זאת, גם במקרים אלו נדרש להצביע על חשד בסיסי המעניק טעם לחקירה ולמעצר.¹²¹ מקום שבו מתוכנן הביטוי ניתן להסיק בבירור שהוא אינו חוצה את הרף הפלילי, קשה לקבל כי מתקיים "חשד סביר" ראשוני המצדיק מעצר, בייחוד כאשר הביטוי עשוי להיחשב מוגן, ועל פניו לא עולה כל חשד לעבירה. באותו עניין נקבע כי לעיתים קיימת הצדקה למעצר ראשוני בעבירות ביטוי לשם גביית גרסה.¹²² אולם החלטה זו ניתנה אך בשל סירוב המשיבה באותו מקרה להתייצב לחקירה,¹²³ ואילו במקרים הנדונים בפרק זה לא ניתנה לחשודים כל אפשרות להתייצב עצמאית לחקירה. התפיסה היתה: "קודם כל עוצרים" ורק לאחר מכן מבררים.¹²⁴

יתרה מכך, בעבירות ביטוי, לרוב, עצם גביית גירסת החשוד מסיים את עיקר החקירה, ולרוב אין צורך בפעולות חקירה נוספות. גם כאשר עולה צורך בבירור נוסף, אין הדבר מחייב שימוש בסמכויות המעצר, לרבות הטלת מגבלות כחלק מסמכויות השחרור בערובה. לכן, מקום שבו נמסרה גרסה, יש להפעיל זהירות מוגברת בבחינת נחיצות המשך המעצר ובחינה אם ניתן להסתפק בחלופה. ואולם, חרף העיקרון המנחה שהמעצר צריך להינקט כמוצא אחרון,¹²⁵ דומה כי מסגרת הדיון בעבירות ההסתה באותם מקרים הכתיב קו מחמיר, במסגרתו נתפסה המסוכנות כבלתי ניתנת לאיון בחלופה,¹²⁶ עד שהחירות הפכה ליוצא מן הכלל.¹²⁷

לטורר (סעיף 24(א) לחוק המאבק בטרור) מחייבת מעשה הזדהות שמטרתו ברורה, או נסיבות היוצרות אפשרות ממשית לכך. עבירת ההסתה (סעיף 24(ב)) דורשת קריאה ישירה למעשה טרור או דברי שבח/עידוד שיש בהם אפשרות ממשית לכך. בפרשת בן חורין נקבע כי אמת המידה ל"אפשרות ממשית" מצויה בין "ודאות קרובה" ל"אפשרות סבירה", רע"פ 2533/10 **מדינת ישראל נ' בן חורין** (2011).

לביקורת על המבחן ההסתברותי ועל הקושי ליישמו בפועל, ראו איתי וושר-באר, עמיר פוקס ומרדכי קרמניצר **עבירות ההסתה לאלימות ולגזענות**, 34-33, 41-38 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2019). יתרה מכך, דווקא נוכח חשיבות חופש הביטוי, קיימת חשיבות להבהיר מראש אילו ביטויים צפויים לסנקציה פלילית. ראו דיון אצל קרמניצר ולבנון-מורג, לעיל ה"ש 44, בעמ' 347. דברים אלו מקבלים משנה תוקף ככל שעסקינן בשלילת חירות מיידית על דרך מעצר.

¹¹⁸ בש"פ 6352/05 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, פס" 8 (נבו 2005.3.7). קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 258. לטענת מרדכי לוי, ככל שעילת המעצר מבוססת יותר, ניתן להסתפק בראיות פחותות להוכחת העבירה, ובלבד שיעברו את סף ההצדקה למעצר. ראו מרדכי לוי "הראיות לכאורה הנדרשות למעצר עד תום ההליכים – בחינה נוספת" **משפטים** לד 549, 614 (2004). יש להדגיש שהדיון של לוי עוסק בסטנדרט הראייתי של ראיות לכאורה, וזאת לאחר שכבר הוגש כתב אישום המבסס רמה ראייתי מעבר לחשד סביר בשלב החקירה.

¹¹⁹ בניגוד לעילת המעצר למניעת שיבוש, עילת המעצר למניעת עבירות עתידיות נשענת על אשמה מסוימת בדבר אופיו של האדם. לשם כך יש שמאפייניו האישותיים ונסיבות המעשה מעידים על מסוכנות. ראו דן ביין "דיני המעצר החדשים: היבטים אידיאולוגיים, חוקתיים ומעשיים" 337, 352 **מגמות בפלילים – עיונים בתורת האחריות הפלילית** (אלי לדרמן עורך, 2001).

¹²⁰ בש"פ 5610/06 **אלישבע פדרמן נ' מדינת ישראל**, פס" 10 (נבו, 2006.7.25).

¹²¹ שם.

¹²² שם.

¹²³ שם, פס" 13. עניין **פדרמן** הגיע לדיון בבית המשפט העליון לאחר שבית המשפט השלום סירב להוצאת צו מעצר כנגד המשיבה שסירבה להתייצב לחקירה הואיל ולשיטתו לא היה די חשד לעבירה. בית המשפט המחוזי קבע כי ערכאת השלום הרחיקה לכת בקביעתה והפך את ההחלטה.

¹²⁴ כך למשל, בדיון בהארכת מעצרה של סוג'וד יוספין, הודגש כי נעצרה מיד עם הגעתה לתחנה, עוד בטרם נחקרה, על אף שהתייצבה מרצונה. כאשר נשאל על כך, השיב הטוען המשטרתי: "אנחנו קודם כל עוצרים". ראו עניין **יוספין**, לעיל ה"ש 83, בעמ' 3 ש' 20.

¹²⁵ ראו לעיל ה"ש 21.

¹²⁶ ראו התרשמות הסניגוריה הציבורית מהתיקים שטיפלה: דו"ח פעילות 2023, לעיל ה"ש 29, בעמ' 37.

¹²⁷ ראו דברי השופט אהרון ברק במסגרת דנ"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 649: "הכלל הוא החירות. המעצר הוא החריג. הכלל הוא החופש. המעצר הוא החריג. כך לגבי כל מקרה של שלילת חירות וחופש ללא משפט והרשעה".

2. על חופש הביטוי והמחאה – התמודדות בתי המשפט עם עצורי המחאה

2א. על חופש הביטוי והמחאה

בפרק הקודם הוצג כיצד בתי המשפט נטו במקרים מסוימים להיעתר לבקשות המשטרה להארכת מעצר כל אימת שיוחסה לעצור עבירת הסתה לטרור על רקע אווירה של "ימי מלחמה". במקביל, אותם בתי משפט נדרשו להתמודד עם גל מעצרים נוסף של מפגינים – בין אם נגד מהלכי הממשלה ובין אם בדרישה לשחרור החטופים. אלא שבניגוד לתיקי עבירות הביטוי ברשת, כאן הניגון השיפוטי השתנה, והפעם בתי המשפט ביקרו בחריפות את התנהלות המשטרה.

בשנים האחרונות נרשמו גלי מחאות ציבוריות – החל מהפגנות בכיכר גורן נגד היועץ המשפטי לממשלה, דרך מחאות בלפור בתקופת הקורונה, ועד ההפגנות ההמוניות נגד הרפורמה המשפטית של השר לוי. פרק זה מתמקד במחאות מאז כינונה של ממשלת ישראל ה-37, אשר הופנו תחילה נגד התכנית לשינוי מערכת המשפט מינואר 2023, ובהמשך, התרכזו בתמיכה בשחרור החטופים ובדרישה להקמת ועדת חקירה ממלכתית לאחר אירועי אוקטובר 2023.¹²⁸ התמקדות זו נובעת הן מתקופת החפיפה למעצרי עבירות הביטוי שהוצגו בפרק הקודם, והן מכך שעם מינויו של חבר הכנסת בן גביר לשר המופקד על המשטרה ניכר שימוש גובר באמצעים כוחניים מצד המשטרה, כולל מכת"זיות, פרשים, ואף השלכת רימון הלם לעבר המון מפגינים,¹²⁹ לצד התדיינות רבה בבתי המשפט.

כפי שצוין במבוא, חלק זה מבוסס על החלטות שיפוטיות שרובן אותרו במסגרת תיעוד מערך "עוטף העצורים". אף כי רבות מההחלטות תמציתיות, בפרק זה נעשה שימוש ב-63 החלטות שכללו התייחסות מהותית לעמדות המשטרה ולעיתים ביקורת מפורשת על פועלה. יוער, כי גם החלטות שלא נכללו בפרק זה, נטו ברובן להעדיף את עמדת ההגנה, אך בשל אופיין הלקוני לא ניתן היה להסיק מהן מסקנות בעלות משקל. כבר במרץ 2023, עת החלו ההפגנות כנגד הרפורמה המשפטית ללבוש צורה המונית, הורה השופט מאור מבית המשפט המחוזי בתל אביב על שחרורו של מפגין שנעצר בירידה לנתיבי איילון ללא תנאים. השופט הדגיש:

"למעלה מהצורך אחזור ואציין את הברור מאליו, שחופש הביטוי וזכות המחאה הנגזרת ממנה, הן מנשמת אפו של משטר הדמוקרטיה, והוא אחד הביטויים הנעלים לעיקרון כבוד האדם ולזכויות האדם. ... המתח בין חירות הביטוי והזכות להפגנה ובין השמירה על הסדר הציבורי וההגנה על שלומו של הציבור הוא מתח המחייב לעיתים "מתיחה" של הדין הפלילי, כך שזכויות והחרויות יחיו אלו לצד אלו, וכל עוד לא נחצה קו ברור הגולש לתחום הפלילי, נדמה שנכון יהיה שרשויות האכיפה יתאפקו במידת האפשר על מנת לאפשר את זכות המחאה."¹³⁰

כפי שאראה מההחלטות שיפורטו להלן, בתי המשפט ביקרו בחריפות את התנהלות המשטרה בבקשות להארכת מעצרים של עצורי המחאה. הם בחנו בקפדנות את עילות המעצר – מסוכנות ושיבוש – ולצדן בחנו בקפידה את החשד הסביר לביצוע עבירה. נוסף על השימוש הנרחב בחלופות מעצר, נקבע לא אחת כי אין

¹²⁸ לתיאור ההפגנות החל מהרפורמה המשפטית ועד לאחר מלחמת 07 באוקטובר, ראו Adam Shinar, *Constitutional Overhaul, the War in Gaza, and the Puzzle of Civic Mobilization in Israel*, GERMAN LAW JOURNAL 1, 7–11 (2024).

¹²⁹ ראו ליטל פילר ומרדכי קרמניצר דמוקרטיה במשבר משטרת ישראל תחת השר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר - טיוטה המכון הישראלי לדמוקרטיה 17-13 (נובמבר 2024).

¹³⁰ עמ"י (מחוזי ת"א) 55840-03-23 אורי אשכנזי נ' תחנת משטרה – מרחב ירקון (24.03.2023).

צורך בתנאי ערובה כלל, תוך הדגשת חשיבות חופש הביטוי והמחאה. הביקורת השיפוטית הובילה לעיתים קרובות את המשטרה לשחרר עצורים בתנאים מגבילים במקום להביאם לדיון בבקשות מעצר. אולם גם תנאים אלו עוררו התדיינויות משפטיות, ובתי המשפט נטו לבטלם או לשנותם, תוך הטחת ביקורת על החלטות קציני המשטרה.

2ב. ביקורת על עילות המעצר ועל תנאי השחרור שנקבעו במשטרה

מרבית המפגינים שנעצרו היו אנשים נורמטיביים ללא עבר פלילי, ולעיתים קרובות התעוררו ספקות אם התקיימו עילות מעצר בעניינם. במקרים רבים, המעצר נבע ממפגש מידי עם השוטר. הואיל והעד המרכזי הוא השוטר, בין אם הוא "מתלונן" או עד לאירוע, ככלל לא מתקיימות פעולות חקירה הנתונות לשיבוש.¹³¹ בהתאם, בתי המשפט הורו לא אחת על שחרור עצורים בהעדר עילת שיבוש, גם כאשר מדובר במפגין שירד לחסום את נתיבי איילון,¹³² וככל שעלה חשש נקודתי למסוכנות ניתן היה להפיג את המסוכנות באמצעות חלופת מעצר.¹³³

דפוס זה עלה, בין היתר, בערר שנדון בבית המשפט המחוזי בחיפה, בו שוחררה מפגינה שנכנסה לכאורה לשטח סטרילי במסגרת הפגנה בקיסריה. בית המשפט קבע כי משוההתה החשודה והעדים המרכזיים הם השוטרים עצמם, אין כל חשש לשיבוש חקירה. בהתחשב בכך שמדובר באישה בת 50, נעדרת עבר פלילי, הוחלט לשחררה בהתחייבות עצמית בלבד.¹³⁴ אמנם במקרה דנן ניתן למתוח ביקורת על ההחלטה הראשונית של בית משפט השלום להורות על הארכת המעצר, אך הדגש כאן הוא הביקורת השיפוטית של ערכאות הערר, שבחנה בקפידה את פעולות המשטרה, עילות המעצר ואת מידתיות הפגיעה בזכות המחאה.

ביחס לעילת המסוכנות, בתי המשפט נטו לצמצם את היקף השימוש בעילה זו כאשר מדובר במפגינים נורמטיביים. כך, בנוגע לחשוד שנעצר בצומת העוגן במהלך הפגנה סוערת בליל פיטורי שר הביטחון יואב גלנט – אף שיוחסו לו עבירות של תקיפת שוטר ודחיפת כבאי, בית המשפט ציין כי מדובר באדם בן 41, ללא עבר פלילי, מורה במקצועו, וכי האירוע היה חריג עבורו, ועל כן לא ניתן לראות בו מסוכן לציבור ויש לשחררו.¹³⁵ גם באותם מקרים שלכאורה ניתן לראות בהם מידה של מסוכנות, בתי המשפט הקפידו לבחון חלופות מעצר. כך, למשל, במקרה של חשוד שנעצר בחשד להצתה בגין השלכת צמיג והבערתו במהלך הפגנה, ציין בית המשפט כי יש לבחון האם ניתן לאיין את המסוכנות בתנאים מגבילים, וזאת מבלי לפגוע בזכות המחאה באופן שאינו מידתי.¹³⁶

על כך יש להוסיף כי בתי המשפט ציינו לא אחת כי יש לשקול את שאלת המסוכנות במסגרת המחאה.¹³⁷ כך במקרה בו נעצר חשוד בביצוע עבירות של תקיפת שוטר ושימוש פחזני באש או חומר דליק, חרף קביעת

¹³¹ ראו לדוגמה מ"י (שלום ת"א) 49906-07-23 **מפלג הונאה נ' מונסונוג** (23.07.2023); מ"י (שלום ת"א) 49931-07-23 **מפלג הונאה נ' רוטשנטיין** (23.06.2023) – שחרור חשוד שנעצר בגין השלכת גלגל אבן לכביש למעצר בית בהעדר פועלות ברות שיבוש; מ"י (שלום ת"א) 57919-07-23 **תחנת משטרה – לב תל אביב נ' ליטבינוב** (25.07.2023) – שחרור חשוד שהצית לוח עץ בצומת עזריאל, החלטה שאושרה בבית המשפט המחוזי במסגרת עמ"י (מחוזי ת"א) 59267-07-23 **מדינת ישראל נ' מיכאל ליטבינוב** (25.07.2023).

¹³² מ"י (שלום ת"א) 55692-03-23 **תחנת משטרה – מרחב ירקון נ' אשכנזי** (24.03.2023).
¹³³ מ"י (שלום חדרה) 41915-07-23 **משטרת זכרון יעקב נ' ליבשיץ**, מ"י 42567-07-23 **מ"י נ' אוזנר** (19.07.2023) – שחרור שני חשודים בהתקהלות לא חוקית ותקיפת שוטר בתנאים. עוד ראו מ"י (שלום ת"א) 56191-03-23 **מפלג הונאה נ' קופיט** (26.03.2023) – שחרור בעבירות תקיפת שוטר לאור העדר פעולות ברות שיבוש.

¹³⁴ עמ"י (מחוזי חיפה) 16469-04-24 **וקסמן נ' משטרת ישראל – תחנת חדרה** (07.04.2024).
¹³⁵ מ"י (שלום פ"ת) 12186-11-24 **מדינת ישראל נ' בר** (06.11.2024).

¹³⁶ מ"י (שלום ת"א) 53583-03-24 **תחנת משטרה – גלילות (הרצלייה) מרחב ירקון נ' וינפלד ואח'** (24.03.2024).
עוד ראו עמ"י (מחוזי ת"א) 55057-03-24 **תחנת משטרת גלילות נ' וינפלד וחור** (24.3.2024), במסגרתו אישר בית המשפט המחוזי את החלטת השלום אשר שיחרר אדם למעצר בית בעבירות הצתה והפרעה לשוטר. ראו גם מ"י (שלום חדרה) 52314-03-24 **משטרת ישראל / חדרה נ' שושני** (22.03.2023) – שחרור מפגין בתנאים של איסור השתתפות בהפגנה למשך 30 יום בגין הימצאות אבוקות ברכב על רקע הפגנה בקיסריה.

¹³⁷ מ"י (שלום ת"א) 20189-02-24 **תחנת משטרה – גלילות (הרצלייה) מרחב ירקון נ' קזין** (11.02.2024) – שחרור חשוד שנעצר בחשד לחסימה של דרך ציבורית והפרעה לשוטר כיוון שהמעשים נעשו "במסגרת המחאה".

בית משפט השלום כי "מדובר במעשים חמורים ביותר המהווים עליית מדרגה אלימה,"¹³⁸ הורה בית המשפט המחוזי על שחרור העצור למעצר בית, תוך שציון כי "יש לתת גם משקל לכך כי השימוש באמצעים אלה נעשה במסגרת מחאה."¹³⁹

אפילו שיבוש מהלכה התקין של עבודת הכנסת באמצעות הידבקות לרצפת מליאת הכנסת לקראת ההצבעה על החוק לביטול עילת הסבירות באמצע חודש יולי 2023 הסתיים בשחרור המפגינים בערבות. אף שמתעורר חשש באותו עניין מפני הישנות העבירה (עילת המסוכנות), בית המשפט המחוזי בירושלים סבר שבשים לב שהכנסת היא מתחם סגור ושהכניסה אליו טעונה אישורים מיוחדים ניתן להפיג את החשש משיבוש נוסף ללא הטלת תנאים נוספים.¹⁴⁰

גם שאלת החשד הסביר נבחנה בקפדנות לנוכח ההקשר, תוך הדגשה כי "יש לזכור כי מדובר באירוע רגיש שהחל בעצרת להשבת החטופים."¹⁴¹ בתי המשפט בחנו בקפידה את התשתית הראייתית, ופרט כאשר הוצגו סרטונים שסרתו את גרסת המשטרה.¹⁴² ברוח זו, בערר שהוגש ביוני 2023 לבית המשפט המחוזי על החלטת שחרור בתנאים של מפגינים שהפגינו מול ביתו של השר יריב לוין, נקבע כי בהיעדר ראיות לכך שאחד החשודים תקף שוטר או הצית צמיגים, אין להטיל תנאי שחרור מגבילים.¹⁴³ באותו עניין, בית המשפט ביקר את תנאי ההרחקה מן העיר מודיעין, והודגש הצורך בקשר ישיר ורציונלי בין עילת המעצר למגבלה המוטלת, לצד עמידה על חשיבות זכות המחאה.

מאחר שהגבול בין מחאה לגיטימית – הכרוכה לעיתים בפגיעה מסוימת בסדר הציבורי – לבין מחאה לא-חוקית המגבשת עבירה נקבע לפי שיקול דעתו של גורם האכיפה,¹⁴⁴ נדרשו בתי המשפט למקרים של מעצרים שרירותיים. כך, ביולי 2023, שחרר בית משפט השלום מספר חשודים שנעצרו בחשד לעבירות של הפרעה לשוטר והשתתפות בהתקהלות אסורה, לאחר שהתרשם כי נעצרו בשירות רק משום שהיו בשורה הראשונה של ההפגנה.¹⁴⁵

מן הדוגמאות שנדונו לעיל עולה כי בתי המשפט הפעילו ביקורת קפדנית ועקבית על עילות המעצר. אולם מעבר לבחינת העילות עצמן, נמתחה ביקורת נוקבת על אופן הפעלת סמכויות המעצר על ידי המשטרה, ובפרט על החלטות קציני המשטרה. בתי המשפט עמדו לא אחת על מקרים בהם הושארו מפגינים במעצר ללא עילה של ממש.¹⁴⁶ כך למשל, נקבע באחד המקרים כי מעצרה הלילי של מפגינה שהחזיקה חומר מפיץ עשן היה מיותר, שכן "בהיעדר עילת מעצר של שיבוש או מסוכנות, אין סמכות לקצין לעצור, גם לא עד

¹³⁸ מ"י (שלום י-ם) 15046-11-24 **מדינת ישראל נ' פרץ** (07.11.2024).

¹³⁹ עמ"י (מח' ירושלים) 17904-11-24 **פרץ נ' מדינת ישראל** (8.11.2024).

¹⁴⁰ עמ"י (מחוזי י-ם) 24672-07-23 **מדינת ישראל נ' אלרון ואח'** (11.07.2023).

¹⁴¹ מ"י (שלום ת"א) 29624-01-24 **תחנת משטרה – גלילות (הרצלייה) (מרחב ירקון) נ' פויגל** (14.01.2024) – שחרור חשוד שנעצר בחשד להתנהגות פרועה במקום ציבורי וסיכון חיי אדם בנתיב תחבורה.

עוד ראו מ"י (שלום ת"א) 30234-01-24 **תחנת משטרה – גלילות (הרצלייה) (מרחב ירקון) נ' קוטנר** (14.01.2024); מ"י (שלום ת"א) 30216-01-24 **תחנת משטרה – מרחב ירקון נ' בשן** (14.01.2024); מ"י (שלום ת"א) 61747-01-24 **תחנת משטרה – לב תל אביב נ' קרונטל ואח'** (26.01.2024): "לא מצאתי תשתית ראייתית הקושרת את החשוד לאבוקות ... התרשמתי כי מדובר בהשתתפות בעצרת למען השבת החטופים."

¹⁴² מ"י (שלום י-ם) 18609-11-24 **מדינת ישראל נ' כרמי ואח'** (10.11.24).

¹⁴³ עמ"י (המחוזי מרכז-לוד) 67219-06-23 **דן הרצל ואח' נ' מדינת ישראל** בעמ' 9 (28.06.2023).

¹⁴⁴ השוו בש"פ 10224/09 **יצחק חזות נ' מדינת ישראל** (נבו, 17.1.2010): באותו עניין הותקפה קביעת השוטר ל"התקהלות אסורה" (ס' 151 לחוק העונשין), ונקבע כי בשלב המעצר/ערוכה בית המשפט בוחן את סמכות המעצר, חוקיות וחשד סביר – ואינו מכריע בקיום העבירה; הסיווג הפלילי יוכרע בהליך העיקרי.

¹⁴⁵ מ"י (שלום חדרה) 25601-07-23 **תחנת משטרה – זכרון נ' דוד ואח'** (12.07.2023).

¹⁴⁶ מ"י (שלום חדרה) 18414-03-24 **תחנת משטרה – חדרה (מרחב חוף) נ' מאייר** (10.03.2024): "לטעמי ניתן היה ואולי אף צריך היה להפעיל שיקול דעת בעת מעצרו של החשוד בתחנה, ... שכן תכלית המעצר שלשמה יש הליך זה של מעצר הימים אינו מחייב את המשך הפגיעה בחירותו של החשוד ..."

להבאת העצור לבית משפט".¹⁴⁷ עוד הובהר כי "דרך המלך הינה קביעת תנאים בתחנה וככל שנדרשים תנאים שאינם בסמכות קצין, ניתן לקיים דיון כאשר המשיב או המשיבה אינם עצורים".¹⁴⁸

ייחודיותם של מעצרי המפגינים במחאה נעוצה במעורבות אקטיבית של "מערך עוטף העצורים", אשר סיפק ייצוג משפטי עוד בשלב החקירה במשטרה.¹⁴⁹ התערבות זו הביאה לעיתים קרובות לשחרור המוקדם עוד לפני שנדרשו לבלות לילה במעצר, באמצעות עררים על החלטות קציני משטרה על מעצר לפי סעיף 44(א) לחוק המעצרים.¹⁵⁰

נוכח הביקורת השיפוטית, המשטרה נטתה לשחרר את העצורים בחלופות ובתנאים מגבילים במקום להביאם לבית המשפט. אך גם החלטות אלו הגיעו להתדיינות משפטית, בין אם מכוח עררים על תנאי השחרור, ובין אם בעקבות סירובו של החשוד לחתום על התנאים. כך, לדוגמה, במקרה של אמיר השכל, אחד ממובילי המחאה, אשר נעצר מספר פעמים לאחר שסירב לחתום על תנאי שחרורו, בית המשפט ביקר, באחד מאותם מקרים מחודש אפריל 2024, את דרישת החתימה על תנאי השחרור, וקבע כי מדובר בצעד שנועד "להשפיל אותו",¹⁵¹ וכי "נדמה שהמשטרה לא פועלת כדי להגן על חופש התנועה של אזרחים אלא על משהו אחר בכלל".¹⁵²

מנגד, במקרים שבהם חשודים כן חתמו על תנאי השחרור בתחנה, בתי משפט השלום נטו לבטל או לשנותם במסגרת ערר שהוגש כנגד אותם תנאים, תוך הטלת ביקורת משמעותית על החלטות הקצינים. עיקר הביקורת של בתי המשפט נסובה סביב מידתיות התנאים והתאמתם לצרכי החקירה,¹⁵³ ועל כך שבהעדר פעולות חקירה הנתונות לשיבוש אין הצדקה להגבלת חירות, אפילו לא למעצר בית.¹⁵⁴ לכך מצטרפת העובדה שהחשודים רובם נורמטיביים וללא עבר פלילי,¹⁵⁵ ולעיתים אף התעוררה שאלה אם מלכתחילה היה מקום לעכבם,¹⁵⁶ לצד ביקורת על תשתית החשד הסביר.¹⁵⁷

¹⁴⁷ מ"י (שלום י-ם) 72971-12-24 **מדינת ישראל נ' פרדו** (29.12.2024).

¹⁴⁸ שם.

במסגרת ב"פ 952-00 **מדינת ישראל נ' דרור חוטר-ישי**, נד(1) 638 (2000), נקבע שאין לעצור אדם אך לצורך הטלת תנאי ערובה. כאמור, אין מניעה מהבאת החשוד לבית המשפט לקביעת תנאי ערובה בעודו משוחרר, ראו יעקב קדמי, **על סדר הדין בפלילים - חלק ראשון - הליכים שלפני משפט - א'** 128 (מהדורה מעודכנת, 2008); קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 213.

¹⁴⁹ קורץ, לעיל ה"ש 32.

¹⁵⁰ במסגרת ע"ק (שלום פ"ת) 25103-07-23 **יצחקי ואח' נ' תחנת משטרה - כפר סבא** (11.7.2023) שוחררו שניים שנעצרו בגין השלכת אבוקה, לאחר שנקבע כי מסוכנותם נמוכה ואין חשש לשיבוש. בית המשפט הדגיש כי מוסמך הוא לדון בהחלטת הקצין הממונה כבר בתוך 24 השעות הראשונות למעצר, וכי על המשטרה חלה חובה לפעול להבאת החשוד בפניו בהקדם, בהתאם לסעיף 29(א) לחוק המעצרים.

¹⁵¹ ב"פ (שלום חדרה) 30354-04-24 **תחנת משטרה - חדרה (מרחב חוף) נ' השכל** (14.04.2024).

¹⁵² שם. באותו עניין, ערר המשטרה בבית משפט המחוזי נדחה, ראו עמ"י (מחוזי חיפה) 32743-04-24 **תחנת משטרה - חדרה (מרחב חוף) נ' השכל** (15.04.2024).

במקרה נוסף מדצמבר 2024, הובא אמיר השכל לבית משפט השלום בירושלים לאחר שסירב לחתום על תנאי שחרור. הוא נעצר בטענה כי סירב להתפנות והתנגד למעצר, אך בית המשפט הטיל ספק בקיומו של חשד סביר לעבירה, שכן על פני הדברים החל להתקדם לעבר היציאה עם הכרזת ההפגנה כבלתי חוקית. לפיכך שוחרר ללא תנאים. ראו ב"פ (שלום י-ם) 35882-12-24 **מדינת ישראל נ' השכל** (15.12.2024). ערר שהגישה המשטרה נדחה: אף שבית המשפט המחוזי סבר כי מתקיים חשד סביר, נקבע שאין מקום להתערב בהחלטה לשחררו ללא תנאים. ראו עמ"י (מחוזי י-ם) 38031-12-24 **מדינת ישראל נ' השכל** (16.12.2024).

¹⁵³ ע"ק 57740-06-24 **אשל נ' תחנת משטרה - גלילות (הרצליה) (מרחב ירקון)** (26.06.2024). באותו מקרה ביטל בית המשפט את מעצר הבית שהוטל על מפגין שנחשד בניסיון לפגוע בח"כ אדלשטיין במהלך הפגנה במרכז הבינתחומי, בקובעו כי לא מתקיימת תכלית המצדיקה את מעצר הבית.

¹⁵⁴ ע"ק (שלום ת"א) 55746-03-23 **נ' תחנת משטרה - מרחב ירקון** (24.03.2023), במסגרתו בוטל מעצר בית שהוטל על החשודים על ידי קצין המשטרה, הואיל ומדובר בשני בני זוג ששוחררו לבית, וספק אם יש בשחרור למעצר בית כדי למנוע שיבוש.

¹⁵⁵ שם.

¹⁵⁶ ע"ק (שלום חדרה) 12402-06-23 **ביטנר (קטין) נ' תחנת משטרה - חדרה** (07.06.2023).

¹⁵⁷ ע"ק (שלום חדרה) 7611-12-23 **נ' תחנת משטרה - חדרה (מרחב חוף) נ' תחנת משטרה - חדרה (מרחב חוף)** (07.12.2023). בית המשפט ביקר את עצם החשד לעבירה, שכן מדוחות הפעולה עלה שלאחר שנדרשו לעזוב כיבו את המוזיקה והחלו להתפנות, ולכן לא היה מקום לעיכובם.

ג. הגנה על זכות המחאה וביטול התנאים המגבילים

בתי המשפט התערבו גם בתנאי הרחקה נוספים, תוך הדגשה כי לא ניתן לאסור על אדם להשתתף בהפגנות רק בשל חשד סביר לעבירה במסגרת מחאה.¹⁵⁸ לדוגמה, בהחלטה מאוגוסט 2023 ציין בית המשפט המחוזי כי הרחקת מפגינים מצומת כרכור היא תנאי "שחסר בו היגיון מסוים" והדגיש כי אילו היווה אדם סיכון לציבור, היה מקום לאסור עליו להפגין באופן גורף ולא רק במקום מסוים.¹⁵⁹ בהחלטה נוספת מחודש מרץ 2023, עמד בית משפט השלום בתל אביב על עיקרון זה והדגיש את חשיבות ההגנה על חופש המחאה:

"כידוע, הזכות להפגין הינה זכות יסוד חוקתית ראשונה במעלה, ועל כן הגבלתה, באופן כה גורף כמבוקש על ידי המבקשת, שמורה למקרים קיצוניים וייחודיים. מובן כי ככל זכות, גם זכות הפגנה מוגבלת במגבלות החוק. אולם, בהינתן טיב החשדות כנגד החשודים המפגינים, בקשת המבקשת פוגעת בצורה בלתי-מידתית וקיצונית מידי בזכות היסוד להפגין."¹⁶⁰

עניין מיוחד עולה ביחס לתנאי הרחקה ממוקדי הפגנה שהוטלו על פעילים בולטים: ניכר מאמץ משטרה לעצר אותם ולהרחיקם, ואילו בתי המשפט התערבו לא אחת בהגבלות אלו,¹⁶¹ תוך הדגשת העיקרון שלפיו "זכותו של אדם להפגין הינה זכות בסיסית, ולא ניתן רק על סמך חשד סביר לביצוע עבירה במסגרת הפגנה לאסור עליו להשתתף בהפגנות נוספות."¹⁶²

כך בעניינה של ילנדה יבור, פעילה בולטת במחאה בקיסריה, היא שוחררה ללא תנאים לאחר שנעצרה במרץ 2024 בחשד להדלקת לפידים. בהחלטתו ציין בית המשפט: "לטעמי, לא נשקפת ממנה שום מסוכנות. זכותה להפגין איפה שהיא רוצה, נגד או בעד מה שהיא רוצה, ואוי ואבוי לנו אם לא נאפשר הפגנות בעד או נגד הממשלה – על זה אנחנו נלחמים כאן."¹⁶³ במקרה נוסף, ביטל בית המשפט המחוזי את תנאי ההרחקה שאסר עליה להימצא בקיסריה למספר ימים, בקובעו כי תנאי זה נועד להגביל את אפשרות המחאה. על כך

¹⁵⁸ במרץ 2024, במסגרת ערר על תנאי שחרור, ביטל בית המשפט המחוזי בחיפה את תניית ההרחקה שהוטלה על מפגין שנעצר לאחר שהדליק אבוקות סמוך לבית ראש הממשלה בקיסריה. נקבע כי מדובר בהגבלה בלתי מידתית על חופש המחאה: לחשוד אין עבר פלילי, מחומר החקירה לא עלה כי נשקפת ממנו מסוכנות, ולא קיים חשש לשיבוש חקירה. ראו עמ"י (מחוזי חיפה) 54938-03-24 **שושני נ' משטרת ישראל/חדרה** (2024.3.25).

¹⁵⁹ ע"י (מחוזי חיפה) 5101-08-23 **ביק ואח' נ' משטרת זכרון יעקב** (03.08.2023).

¹⁶⁰ בשי"ע (שלום ת"א) 4391-03-23 **מפלג הונואה נ' קדיש** (02.03.2023).

עוד ראו עמ"י (שלום י-ם) 24720-07-23 **מדינת ישראל נ' בר נור ואח'** (11.07.2023): "קשה להלום הרחקה מעיר הבירה למשך חודש ימים אך בשל השתתפות בהפגנה, אף אם השתתפות זו נמשכה זמן מה לאחר שהוכרזה כהתקהלות בלתי חוקית."
¹⁶¹ ראו בשי"ע (שלום חדרה) 657-12-24 **תחנת משטרה – זכרון נ' אליש** (01.12.2024) – ביטול ההגבלה המגבילה את ההשתתפות בהפגנה. כך נקבע גם בעמ"י (שלום חדרה) 635-12-24 **תחנת משטרה זכרון נ' ויימן** (01.12.2024). החלטות אלו אושרו במסגרת עמ"י (מחוזי חיפה) 16711-12-24 **תחנת משטרה – זכרון נ' ויימן** (06.12.2024); עמ"י (מחוזי חיפה) 16691-12-24 **תחנת משטרה – זכרון נ' אליש** (06.12.2024).

¹⁶² ע"י (שלום ראש"צ) 26631-07-23 **חנניה ואח' נ' מדינת ישראל** (13.07.2023).
עוד ראו ע"י (שלום חדרה) 37759-04-23 **אביבי נ' תחנת משטרה – חדרה (מרחב חוף)** (23.04.2023), במסגרתו בוטל תנאי ההרחקה מהעיר חדרה; ע"י (שלום ת"א) 7457-08-23 **בלום נ' משטרת ישראל – תחנת סלמה** (03.08.2023), במסגרתו בוטל בהסכמת המשטרה תנאי ההרחקה מתחנת משטרה מחוז ת"א.

כך גם במסגרת ע"י 5421-12-23 **בלה נ' תחנת משטרה – חדרה (מרחב חוף)** (05.12.2023): "גם אם אניח כי התנהגויות העוררים או מי מהם עלו כדי אלימות שהצדיקה מעצר, נשאלת השאלה האם בכדי החלטת השחרור, נכון היה להגביל אותם בכניסה לקיסריה למשך 15 ימים או בכלל?"

בע"י (שלום חדרה) 23939-01-24 **סלע נ' תחנת משטרה – חדרה (מרחב חוף)** (11.1.2024) ביטל בית המשפט את תנאי ההרחקה מקיסריה והטיל הוצאות על המשטרה, בקובעו כי זו לא הצביעה על עילת מעצר קונקרטית ולא סיפקה צידוק כבד משקל לפגיעה בחירות העורר, ובוודאי שלא הסבירה את הקשר בין המסוכנות הנטענת לבין התנאי שהוטל.

באופן דומה, בע"י (שלום חדרה) 2500-06-24 **ברייר ואח' נ' תחנת משטרה – חדרה (מרחב חוף)** (3.6.2024) ביטל בית המשפט את תנאי ההרחקה מצומת כרכור בהיעדר הנמקה קונקרטית, תוך ביקורת חריפה על החלטת קצין המשטרה. נקבע כי "ההתקבל הרושם שהמשיבה גם לא טרחה לשקול את החיוניות של הטלת תנאי זה, כראיה לכך חתם אותו עורר כי עליו להתייצב בתחנת המשטרה בפני שוטר או קצין, וגם זאת ללא כל צורך ענייני מהותי אך לצורך מניעה לנוכחותו בהפגנה ככל שתתקיים ביום 8.6.24".
¹⁶³ עמ"י (שלום חדרה) 36213-03-24 **מדינת ישראל נ' יבור** (17.03.2024). בית המשפט ביקר את החלטת קצין החקירות להותירה במעצר: "ניתן היה להרחיקה ל-15 יום בהחלטת קצין משטרה, אך מטעמים לא ברורים (בעצם כן ברורים) היא הוחזקה בתחנת המעצר שלא לצורך בשעות הלילה – תופעה שחוזרת על עצמה פעם אחר פעם."

הוסיף כי "המשפט מכיר ברמה סבירה של מטרד הנגרמת מכל הפגנה ורואה בכך כורח של מציאות לשם שמירה על הדמוקרטיה".¹⁶⁴

מקרה בולט הוא עניינו של איציק לוי, שעוכב ונחקר פעמים רבות בשל הקראת שמות החטופים מול בית יו"ר הכנסת אוחנה. בקשות המשטרה להטיל עליו תנאי הרחקה נדחו שוב ושוב על ידי בתי המשפט, בהיעדר בסיס מספק לעבירה.¹⁶⁵ באחת הפעמים הגישה המשטרה ערר, ובית המשפט המחוזי הבהיר כי "פעולה נקודתית, גם אם יומיומית, של הקראת שמות החטופים בפרק זמן קצר בשעות הבוקר, תוך שימוש במגפון בודד, אינה עולה כדי הפרעה לסדר הציבורי מעבר לנדרש ואף לא כדי פגיעה בלתי מידתית בזכויות השכנים".¹⁶⁶

לבסוף, ראוי להזכיר את עניינה של מיכל דויטש, פעילת מחאה בולטת ושיאנית העצורים בירושלים, שנותרה פעמים רבות במעצר, כפי שדווח, רק משום שסירבה לחתום על תנאי השחרור שנקבעו לה.¹⁶⁷ בספטמבר 2024 הוגש נגדה כתב אישום בגין התקהלות אסורה, הפרעה לשוטר והפרת הוראה חוקית לצד בקשה להרחיקה מהפגנות עד תום ההליכים. אף שיוחסו לה הפרות חוזרות של תנאי שחרור קודמים, קבע בית המשפט כי אין להטיל איסור גורף ומוחלט המגביל את חופש התנועה ובזכות להפגין. תחת זאת, הוגבלו פעולותיה להשתתפות בהתקהלויות אסורות בלבד.¹⁶⁸ הודגש כי הזכות להפגין היא חלק בלתי נפרד מחופש הביטוי, וניתן להגבילה רק בנסיבות חריגות וקיצוניות שבהן מתקיימת הסתברות קרובה לוודאי לפגיעה ממשית בביטחון הציבור,¹⁶⁹ ואין הצדקה לקבוע זאת כחלק מתנאי השחרור.¹⁷⁰

¹⁶⁴ עמ"י (מחוזי חיפה) 36509-06-24 **ילנדה יבור ואח' נ' משטרת ישראל/חדרה** (20.6.2024). בית המשפט והדגיש כי "מעצר איננו בגדר מקדמה על חשבון העונש והוא איננו כלי להעברת מסרים מרתיעים והוא בוודאי אינו כלי להרתעה מפני שימוש בזכויות יסוד של אזרחים במדינה. כמו כן, אין מקום להגביל את זכות ההפגנה כחלק מתנאי שחרור ממעצר". עוד הוסיף כי "למשטרה יש חובה כפולה: לאפשר את ההפגנה בכפוף להוראות החוק ולמגבלות קיימות, ולדאוג לשלום המפגינים, וכל זאת לצד שמירה על סדר הציבור, כאשר חשיבות חופש ההפגנה מחייבת לעיתים, במקרים המתאימים, גם הפרעה מידתית לסדר הציבורי".
¹⁶⁵ ראו עמ"י (שלום ת"א) 20305-06-25 **תחנת משטרה – תל אביב דרום נ' לוי** (09.06.2025); עמ"י (שלום ת"א) 26644-06-25 **תחנת משטרה – תל אביב דרום נ' לוי** (11.06.2025); עמ"י (שלום ת"א) 65829-06-25 **תחנת משטרה – תל אביב דרום נ' לוי** (29.06.2025); עמ"י (שלום ת"א) 70585-07-25 **תחנת משטרה – תל אביב דרום נ' לוי** (27.07.2025).
¹⁶⁶ עמ"י (מחוזי ת"א) 5617-05-25 **תחנת משטרה – תל אביב דרום נ' הלוי**, עמ' 5 (03.07.2025).

ראו גם עמ"י (שלום פ"ת) 65118-03-25 **מדינת ישראל נ' נחמן** (25.3.2025), שם נדחתה בקשת המשטרה להטיל תנאי שחרור על חשודה שעמדה מול בית שר החינוך יואב קיש והכריזה בשמות החטופים. נקבע כי משהתלוותה לשוטרים ללא התנגדות, אין בהתנהגותה עבירה פלילית, ובהיותה ילידת 1967 ללא עבר פלילי, שוחררה לאלתר. ההחלטה אושרה בערר המשטרה, לאחר שזו חזרה בה מערעורה עם הבהרת בית המשפט כי לא נפל פגם בהחלטה. ראו עמ"י (מחוזי מרכז-לוד) 67935-03-25 **מדינת ישראל נ' נחמן** (26.3.2025).

באופן דומה, בע"מ (שלום פ"ת) 30658-04-25 **ברזון ואח' נ' משטרת ראש העין** (16.4.2025), ביטל בית המשפט את תנאי ההרחקה שהטיל קצין המשטרה על קבוצת מוחים שביקשו להפגין מול בית שרת התחבורה מירי רגב. נקבע כי לא ביצעו עבירות של הפרעה לשוטר או התנגדות למעצר, ואף לא הובהר איזו הוראה חוקית הופרעה.

כך גם בעניינו של אמיר השכל, שסירב למסור מגפון לשוטרים בעת שכרו בשמות החטופים מול בית ראש הממשלה, יוחסו לו עבירות של הפרעה לשוטר והתנהגות העלולה להפר את השלום. בערר על החלטת השחרור, קבע בית המשפט המחוזי כי לא התקיים בסיס להטלת תנאים. ראו עמ"י (מחוזי י-ם) 50050-03-25 **השכל (עציר) נ' מדינת ישראל** (19.3.2025).

לבסוף, בע"מ (שלום נוף הגליל-נצרת) 2494-05-25 **שוורצמן נ' תחנת משטרה – מגדל העמק (מרחב עמקים)** (6.5.2025), ביטל בית המשפט את תנאי ההרחקה שהטיל הקצין הממונה על מפגין שהשמיע מחאה בעגלה במרכז גבעת אלה, סמוך לבית השר שיקלי. נקבע כי לא הוצגה תשתית ראיתית לפגיעה בפרטיות או הטרדת ילדיו של השר, וכי "הצרת מרחב המחאה מעבר לנדרש משמעותה פגיעה במהותה של הדמוקרטיה". ערר המשטרה נדחה, ובית המשפט הבהיר כי טענות בדבר הטרדה יש לברר, אם בכלל, במסגרת הליך למניעת הטרדה מאיימת ולא בהליך פלילי. ראו ע"ח (מחוזי נוף הגליל-נצרת) 18053-05-25 **תחנת משטרה – מגדל העמק נ' שורצמן** (14.5.2025).

¹⁶⁷ ניר חסון ובר פלג, "שיאנית המעצרים בהפגנות להשבת החטופים הואשמה בעבירות שעונשן המירבי הוא ארבע שנות מאסר" **הארץ** (19.09.2024). גב' דויטש נעצרה למעלה מעשרים פעמים בשל פעילותה במחאות למען עסקת החטופים, ושוחררה בתנאים שונים שנקבעו בידי קצין משטרה או בית המשפט.

גם לאחר החלטות אלו, במ"י 50595-03-25 **מדינת ישראל נ' דויטש** (21.3.2025), הובאה גב' דויטש לבית המשפט לאחר שסירבה לתנאי שחרור שכללו ערבות צד ג' והפקדה. בית המשפט הורה על שחרורה בהתחייבות עצמית בלבד, בצירוף הרחקה מהפגנה בלתי חוקית, בקובעו כי החשד להפרעה לשוטר התבסס על עדות שמועה בלבד ולא התחזק במהלך מעצרה.

¹⁶⁸ עמ"י (שלום י-ם) 52103-09-24 **מדינת ישראל נ' דויטש** (08.10.2024).

¹⁶⁹ למבחן ההסתברות הקרובה לוודאי לפגיעה ממשית בהקשר להפגנות ראו בג"ץ 5078/20 **טלי פדידה נ' משטרת ישראל**, פס' 20 (נבו, 19.8.2020): "המשטרה רשאית להגביל את הזכות להפגין רק במקום שבו מתקיימת ודאות קרובה לפגיעה קשה בסדר הציבורי או בשלום הציבור, ובמידה המצומצמת ביותר הנדרשת לשם מניעת הפגיעה". ראו גם בג"ץ 6536/17 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' משטרת ישראל**, פס' 19 (נבו, 8.10.2017); בג"ץ 4712/96 **סיעת מרצ נ' מפקד מחוז ירושלים**, פ"ד (2) 822, 829 (1996).
¹⁷⁰ עמ"י **דויטש**, לעיל ה"ש 168.

3. צייטגייסט לאומי – כשהתותחים רועמים האינטרסים מתלכדים

3א. על הפוליטיזציה של החלטות המעצר

ההליך הפלילי מכיל מנגנוני בקרה שנועדו להבטיח כי הפעלת הכוח השלטוני תהיה מידתית ובהתאם לחוק, ובפרט בהליכי מעצר ראשוניים המותנים בחשד סביר ובאחת מעילות המעצר – מסוכנות, שיבוש או צרכי חקירה. ואולם, כפי שעלה בפרק הראשון מן ההחלטות שנדגמו, בעתות חירום – ובייחוד לאחר מתקפת החמאס, נראה כי תפקודם של אמצעי הבקרה השיפוטיים נחלש. דווקא כאשר מצופה מבית המשפט לעמוד על המשמר¹⁷¹ ניכרת נטייה לאמץ את עמדת המשטרה מתוך הנחה כי "ימי מלחמה אינם ימים רגילים". ההשוואה לממצאים שהוצגו בפרק השני ממחישה זאת: בענייני המחאה הציבורית הודגשו חופש הביטוי והמחאה, תוך בחינה קפדנית של החשד הסביר, המסוכנות הנטענת ואפשרויות החלופה, ואף בוטלו תנאים מגבילים בהעדר עילה. זאת בניגוד לעבירות ביטוי ברשת בהקשר המלחמה, שבהן עצם ייחוס העבירה וההקשר של המלחמה הובילו לגישה מחמירה.

היחלשות הבקרה השיפוטית בהליכי מעצר בעבירות ביטוי מעוררת קושי מיוחד נוכח חשיבות חופש הביטוי והמורכבות בהבחנה בין הביטוי האסור למותר.¹⁷² אף שביטויים בהקשר של המלחמה עשויים להיות לעיתים צורמים לאוזן, כל עוד אינם תומכים במעשי טרור או מסיתים לעשייתם, אין מקום למנוע את ביטויים במרחב הציבורי.¹⁷³ לנוכח האפקט המצנן של אכיפה פלילית הנתונה לשיקול דעת גורמי האכיפה, יש להימנע מהפעלת הכלי הפלילי ללא הצדקה, קל וחומר בהליכי מעצר, שיש בהם כדי להשפיע באופן מיידי על גבולות השיח המוגן. יוער כי אמנם נפסק שבשלב החקירה הראשוני אין לדרוש בחינה פרשנית מעמיקה של יסודות העבירה מקום שקיים חשד מסוים,¹⁷⁴ אולם כלל זה נועד לאפשר גביית גרסה¹⁷⁵ – לא להצדיק הארכת המעצר, ובוודאי לא כאשר כבר בעת הפרסום מתעורר ספק ממשי אם מדובר בביטוי שאמור להיות מופלל.

באותם מקרים שפורטו לעיל, לא הוגש בסופו של דבר כתב אישום בעניינם.¹⁷⁶ על פניו, העדר כתב אישום או ביקורת בדיעבד מטעם פרקליטות המדינה¹⁷⁷ אינם מלמדים בהכרח על העדר הצדקה למעצר, שכן מעצר ראשוני נועד לצורכי חקירה. אך כאשר תיק החקירה נשען כמעט כולו על תוכן הפרסום וגרסת החשוד, ספק

¹⁷¹ ראו אמרתו של הנשיא דאז השופט א' ברק בעניין בבג"ץ 769/02 הועד הציבורי נגד העיניים בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד סב(1) 507 (2006), פס' 61: "מדינת ישראל נלחמת בטרור קשה הפוקד אותה מהאיוז. ... השימוש בתקיפה מונעת זו, עם כל חשיבותו הצבאית, חייב להיעשות במסגרת הדין. ידועה האמירה כי כאשר התותחים יורים, המוזות שותקות. רעיון דומה הביע קיקרו (Cicero) באומרו: "בעת מלחמה, החוקים מחרשיים" (silent enim leges inter arma). על אימרות אלה יש להצטער. אין הן משקפות, לא את המצוי ולא את הרצוי ... דווקא כאשר התותחים יורים, אנו זקוקים לחוקים." עוד ראו דבריו של השופט עמית בעתירה שנדחתה נגד סירוב למתן רישיון להפגנה לאחר אירועי אוקטובר 2023: "ימים קשים עוברים על אזרחי ישראל, האבלים על קרבנות טבח הדמים והלחימה, ועוקבים בדאגה ובחרדה לשלומם של יקיריהם הנלחמים ברצועת עזה ובגבול הצפון ושומרים על גבולות המדינה. אך גם בימים רגישים וקשים אלה, שמא דווקא בימים אלה, וגם בסערת הרגשות ובאווירה הטעונה של מלחמה, נדרשים אנו לשמור על זכויות יסוד של אזרחי המדינה." (בג"ץ 8007-23 מפלגת חד"ש - החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון נ' מר יעקב שבתאי, מפכ"ל המשטרה, פס' 2 (נבו 18.11.2023)).

¹⁷² בהליך פלילי ישנה חשיבות להבהיר מראש אילו ביטויים צפויים לסנקציה פלילית. ראו קרמניצר ולבנון-מורג, לעיל ה"ש 44, בעמ' 347.

¹⁷³ ראו לעניין זה עמדתו של הנשיא דאז א' ברק בפרשת אלבה לפיה "חופש הביטוי כולל בחובו, מבחינתו 'הפנימית', גם את החופש של הביטוי הגזעני". עניין אלבה, לעיל ה"ש 44, בעמ' 289. ראו גם אהרן ברק, "חופש הביטוי ומיגבלותיו" הפרקליט מ 5, 11 (תשנ"א-תשנ"ג): "חופש הביטוי אינו רק החופש לבטא דברים בשקט ובנועם. חופש הביטוי הוא גם החופש לבטא דברי זעקה, הצורמים את האוזן." עוד ראו בג"ץ כהנא, לעיל ה"ש 58, בעמ' 279; בג"ץ נוביק, לעיל ה"ש 58, בעמ' 202.

¹⁷⁴ עניין פדרמן, לעיל ה"ש 120, פס' 10.

¹⁷⁵ שם. החלטת המעצר בעניין פדרמן ניתנה הואיל והמשיבה סירבה להתייצב לחקירה.

¹⁷⁶ בעניינם של: חג'אזי, אבו-אמנה, חטיב, ברוכין, הזייל והואשלה נמסר למחבר מעורכי דינם כי תיקם נסגר ללא הגשת כתב אישום.

¹⁷⁷ עבירת ההזדהות למעשה טרור לפי סעיף 24(א) לחוק המאבק בטרור היא עבירת עוון, ולפיכך מוסמכת גם התביעה המשטרתית להגיש בה כתב אישום, בשונה מעבירת ההסתה שהיא עבירת פשע (5 שנים) לפי סעיף 24(ב). בפועל, לפי מידע שהתקבל מעורכי הדין המייצגים, תיקים אלו נוהלו אך בידי הפרקליטות – ככל הנראה משום שנדרש אישורה הראשוני לפתיחת בחקירה.

המתעורר בדיעבד באשר לקיומה של עבירה מטיל צל גם על חוזקת החשד הראשוני, שהרי הפרסום שעמד בבסיס המעצר הראשוני לא השתנה.¹⁷⁸

גם מקום שבו הביטוי חוצה את הרף הפלילי, או לכל הפחות מצריך בירור, אין בכך כשלעצמו כדי להצדיק מעצר. נדרשת עילת מעצר קונקרטית – מסוכנות שאינה ניתנת לאיון באמצעות חלופה, פעולות הנתונות לשיבוש או צורך חקירתי מובהק. ואולם, במקרים שנדגמו ניכר לעיתים דפוס הפוך, לפיו קודם עוצרים ורק לאחר מכן מבררים.¹⁷⁹ דפוס זה נשען על חזקה שביטוי ביקורתי בהקשר של המלחמה, אף בהיעדר קריאה לאלימות, מהווה כשלעצמו אינדיקציה למסוכנות המצדיקה מעצר.¹⁸⁰

לכאורה ניתן לטעון כי עבירות ביטוי ברשת מלמדות על מסוכנות פחותה ביחס לעבירות מחאה המבוצעות באופן פיזי במרחב הציבורי. ואולם, מן ההחלטות עולה כי מעשי המפגינים נתפסו ברובם כביטוי מחאה שאינו מלמד על מסוכנות החורגת מגבולות המחאה, בעוד שתוכן הביטוי כשלעצמו נותר מוגן.¹⁸¹ מנגד, בעבירות ביטוי ברשת בהקשר של המלחמה, גם בהיעדר אינדיקציה קונקרטית לפוטנציאל ההסתה הגלום בביטוי שפורסם, יוחסה מסוכנות רחבה רק מעצם ייחוס עבירת ההסתה.

בהקשר זה, ציר ההבחנה בין הגישות השיפוטיות נעוץ בשוני שבין העבירות ובהבחנה שבין תוכן הביטוי לבין אופן מימושו. בעבירות ביטוי ברשת, תוכן הביטוי הוא שמקים את החשד לעבירה ומייצר את החשש למסוכנות, בייחוד כאשר הוא מסווג כעבירת הזדהות לטרור או הסתה שמעצם טיבו מקים חשש. לעומת זאת, באירועי המחאה, תוכן הביטוי נתפס כתוכן מוגן וחופש הביטוי מקבל משקל מוגבר, אף במחיר "מתיחה" של הדין הפלילי,¹⁸² גם אם כרוך ב"פגיעה בשגרת החיים ובסדר הציבורי התקין".¹⁸³

אין להתעלם מההקשר הביטחוני והחשש מביטויי הסתה בתקופות מתוחות,¹⁸⁴ בייחוד בסמוך לפרוץ הלחימה, נוכח חשש הציבור הרחב מפני התפשטות הסכנה – לרבות בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל. ואולם, חלק מהליכי המעצר התרחשו חודשים רבים ואף כשנה לאחר פרוץ המלחמה, ובהיעדר אינדיקציות קונקרטיות להתממשות הסיכון מביטויים אלה,¹⁸⁵ מתעורר ספק ממשי באשר לעוצמת פוטנציאל המסוכנות הנתען ולנחיצות המעצר, בייחוד כאשר מתעורר ספק של ממש בדבר עצם קיומה של זיקה בין תוכן הביטוי לבין יסודות העבירה.

¹⁷⁸ לא בכדי נסגרו מרבית תיקי החקירה שהובאו לעיל ללא הגשת כתב אישום. אין לייחס לתביעה קלות ראש בעבירות הסתה, ולו היה לכך בסיס – כתב אישום היה מוגש, כפי שאכן הוגשו בפועל כתבי אישום בעבירות הסתה לטרור. ראו נתונים, לעיל ה"ש 57.

¹⁷⁹ ראו שוב דברי הטוען המשטרתי בעניין **יוספין**, לעיל ה"ש 83. ראו גם את הביקורת של הנשיא דאז א' ברק בדנ"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 650, לפיה "קיימת אצלנו מנטאליות, ולפיה קודם כול מבקשים לעצור ואחר כך מבקשים לחקור".

¹⁸⁰ לפי מסמך שהעבירה הפרקליטות לוועדת החוקה, פנייה לאלוהים כשלעצמה אינה מהווה חשד סביר לפתיחה בחקירה (לעיל ה"ש 81).

¹⁸¹ ראו לעיל ה"ש 137-139.

¹⁸² עמ"י **אשכנזי**, לעיל ה"ש 130.

¹⁸³ ראו גם בג"ץ 5936/23 **ח"כ יצחק וסרלאוף נ' היועצת המשפטית לממשלה**, פס' 7 לפסק דינו של השופט עמית (נבו 30.05.2024), שם נקבע כי מימוש הזכות להפגין עלול לפגוע בחיי השגרה. אותו עניין עתרו חברי כנסת מהימין נגד מדיניות האכיפה כלפי מפגינים, בטענה כי היא נוטה לטובת עברייני המחאה כנגד הרפורמה. העתירה נדחתה על הסף בהיותה כוללת, בצד קביעה כי העותרים הניחו הנחת יסוד שגויה שלפיה נקבעה מדיניות חדשה, וכי מהנתונים שנמסרו עולה שרשויות האכיפה עושות שימוש באמצעים הקיימים.

¹⁸⁴ במסגרת בבש"פ 6825/14 **פקטורוביץ' נ' מדינת ישראל**, פסקה 7 (נבו, 23.10.2014), הבהיר השופט עמית כי המצב בשטח הוא אחד הפרמטרים להערכת מסוכנות.

¹⁸⁵ על רקע הצהרות השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר בתחילת המלחמה על 'שומר החומות 2' בפתח, ציין המפכ"ל לשעבר יעקב שבתאי בוועדה לביטחון לאומי: "צריך להגיד מילה טובה על התנהגות מופתית ואפס אירועים, ככל שיש מוקדים הם מטופלים ברמה המקומית". ראו מאיר תורג'מן "המפכ"ל שבתאי: 'צריך להגיד מילה טובה על התנהגות מופתית של ערביי ישראל' Ynet (22.10.2023).

ואולם, גם מקום שבו מן התוכן של הביטוי נלמד החשד לעבירה, והבסיס הנטען לעילת המעצר נשען על סיווגו כעבירת הסתה, זהו דווקא השלב שבו נדרשת בחינה שיפוטית קונקרטית של תוכן הביטוי ומהות החשד, על אחת כמה וכמה כאשר הגבול בין הביטוי האסור למותר אינו תמיד חד וברור. ואולם, בקרה זו לא נערכה בפועל, לנוכח המסוכנות הרחבה שיוחסה לביטוי מעצם סיווגו כעבירת הסתה.

במבט ראשוני, מתחדד מימד לאומי בזהות החשודים. עם זאת, ההחלטות שבידינו אינן מדגם מייצג ואינן מאפשרות לקבוע מסקנה סיבתית בדבר הפליה ישירה על בסיס מוצא. בחינת ההשפעה האתנית כשלעצמה מחייבת מחקר אמפירי רחב-היקף, עם פילוח שיטתי של זהות חשודים, סוגי ביטוי, זירות מחאה, זהות שופטים ותוצאות ההליכים – דבר שאינו מצוי במסגרת המאגר הנוכחי. התמונה מורכבת: לצד ריבוי חשודים וחשודות ממוצא ערבי בעבירות הסתה, קיימות דוגמאות נגדיות – כגון מעצרו של המורה מ.ב. שהוא יהודי,¹⁸⁶ ומעצרו של העיתונאי החרדי ישראל פריי ביולי 2025 בעקבות ביטוי שפרסם נגד חיילי צה"ל.¹⁸⁷ מנגד, בעניינה של אשת החינוך שרקדה על רקע "07/10/2023", כלל המשתתפים בהליכים – לרבות שני השופטים והתובע המשטרתי – היו ממוצא ערבי.¹⁸⁸ מכאן שהשיוך האתני-לאומי רלוונטי להבנת ההקשר, אך אינו ההסבר היחיד.

הניתוח כאן מתמקד במקום שבו יש לנו עוגן ברור יותר: בתוכן ההחלטות השיפוטיות ובנרטיב המשתקף מהן. לב העניין הוא בנרטיב הלאומי בעתות חירום, שלפיו ביטויים ומחאות הנתפסים כמערערים את הלגיטימיות של המלחמה נדחקים לשולי ההגנה החוקתית, בניגוד בולט להגנה הניתנת למחאות נגד מהלכי הממשלה. הטענה היא להפליה קבוצתית על בסיס נרטיב קבוצתי-לאומי עת שאון המלחמה נשמע, לפחות באותן החלטות שהוצגו. כך גם ביחס למחאות נגד המלחמה – בעיקר מקרב האוכלוסייה הערבית – שעל פי דיווח ארגוני חברה אזרחית נענו לעיתים באכיפה כוחנית ובמעצרים מרובים,¹⁸⁹ לצד מגבלות משטריות שאושרו על ידי בג"ץ;¹⁹⁰ במקביל, מחאות נגד מהלכי הממשלה זכו להגנה ברורה, תוך הדגשת העיקרון שלפיו מימוש הזכות להפגין כולל בתוכו פגיעה מסוימת בשגרת החיים.¹⁹¹

הפליה נרטיבית זו עשויה להצטלב עם שיוך אתני – בייחוד כאשר קבוצה מסוימת מזוהה עם נרטיב מסוים והאכיפה המשטרית מופעלת כלפיה כקבוצה מובחנת, בין בביטויים ברשת ובין אם בהפגנות נגד המלחמה. אך אין בידנו מספיק נתונים לקבוע זאת באופן חד משמעי. כאשר להפגנות נגד המלחמה – מלבד מחסור בנתונים המונע בחינה אמפירית, אין בידנו לבצע ניתוח נרטיבי כפי שנעשה באירועי המחאה נגד הממשלה, שכן ההחלטות הזמינות במאגרים אינן מאפשרות לדלות מהן נרטיב עקבי. לצורך ניתוח זה, נדרש למצוא פגם משפטי מובהק (כפי שנמצא בחלק ממעצרי ביטויי רשת) או ביטויי-ליבה מובהקים שניתן לשייך לנרטיב מסוים, כפי שנמצא באירועי המחאה נגד הממשלה. מה שניתן לומר בזהירות הראויה הוא כי באותן החלטות שתוארו לעיל, הנרטיב הלאומי של עת חירום השפיע על סיווג המסוכנות ועל יישום עילות המעצר, תוך יצירת חזקת מסוכנות רחבה שאינה ניתנת לאיון בחלופה. כך ניתן לראות גם בעניינו של ק. (יהודי),

¹⁸⁶ עניין **ברוכין**, לעיל ה"ש 70.

¹⁸⁷ מעצרו של פריי הוארך בארבעה ימים (מ"י (שלום ת"א) 25854-07-25 **מפלג הונאה נ' פריי** (10.7.2025)). ערר שהגיש נמשך ונדחה (עמ"י (מחוזי ת"א) 28216-07-25 **ישראל פריי נ' מפלג הונאה** (11.7.2025)). לאחר מכן שוחרר למעצר בית (מ"י (שלום ת"א) 25854-07-25 **מפלג הונאה נ' פריי** (13.7.2025)).

¹⁸⁸ הן בהחלטת המעצר הראשונית והן בדיון הנוסף בערר על תנאי השחרור, ראו: מ"י **חג'אזי**, לעיל ה"ש 99; ע"ק **חג'אזי**, לעיל ה"ש 102.

¹⁸⁹ ראו מכתב עדאלה בעניין דיכוי עצרות מחאה (לעיל ה"ש 28), המפרט מקרים שבהם המשטרה אסרה או הגבילה מחאות של האוכלוסייה הערבית נגד המלחמה, תוך הטלת מגבלות, לצד שימוש באלימות, מעצרים והחרמת שלטים. כן הצהיר המפכ"ל לשעבר כי לא יאשר הפגנות כאלה. ראו רן שמעוני, דיאא חאג'י יחיא ועדי חשמונאי "המפכ"ל: מי שרוצה להזדהות עם עזה - אני אעלה אותו לאוטובוסים לשם" **הארץ** (18.10.2023).

¹⁹⁰ ראו למשל בג"ץ **מפלגת חד"ש**, לעיל ה"ש 171 (איסור על עריכת תהלוכה בעיר אום אל-פחם וסכנין); בג"ץ 18461-01-25 **מוחמד ברכה נ' מפקד תחנת משגב במשטרת ישראל** (09.01.2025) (איסור הגבלת המשטרה לעריכת תהלוכה בסכנין).

¹⁹¹ בג"ץ **וסרלאוף**, לעיל ה"ש 183, פס' 7 לפסק דינו של השופט עמית.

שנעצר בעקבות הדבקת מדבקה הקוראת לשחרור פלסטיין באתר הנצחה. בעוד שבית משפט השלום שחרר בערובה, בקובעו כי מדובר בהבעת דעה שאין בה אינדיקציה לסיכון שלום הציבור,¹⁹² בית המשפט המחוזי הורה על המשך מעצרו וביקר את החלטת בית משפט השלום כי "הרחיק לכת" בפרשנות מעשיו.¹⁹³

יודגש כי יש להבחין בין שתי רמות בחינה. ברמה האינדיבידואלית, אין בידינו תשתית אמפירית מספקת לקבוע הפליה ישירה על בסיס מוצא או לאום, גם אם קיימת קורלציה מסוימת בין זהות החשודים לבין התיקים שנבחנו. עם זאת, ברמה הקבוצתית-נרטיבית עולה תופעה רחבה יותר: לאום אינו מצטמצם למוצא אתני בלבד, אלא כרוך גם בהזדהות ובמיקום בתוך הסיפור הלאומי של זמן חירום. במובן זה, ערביי ישראל ויחידים הנתפסים כמזדהים עם "הצד האחר" הופכים לקבוצה המסומנת כמסוכנת תחת משקפי סכנה לאומית, והדבר משתקף הן בסיווג המסוכנות והן ביישום עילות המעצר. גם ללא נתונים אמפיריים חד-משמעיים, הניתוח הטקסטואלי מצביע על אופן שבו הנרטיב הלאומי של תקופת החירום ממסגר את הסיכון ומרחיב את עילת המעצר כלפי קבוצת-זהות מסוימת.

כך שגם אם ניתן לייחס את השוני להטיה קוגניטיבית מסוימת או להשפעות חיצוניות – בין אם נוכח פאניקה ציבורית שהשפיעה באופן מסוים גם על השופטים¹⁹⁴ ובין אם החשש של חלקם מביקורת פוליטית כנגדם¹⁹⁵ – ואין במאמר זה יומרה כדי לקבוע מסקנה חד משמעית בעניין, המאמר מצביע על פער בנרטיב השיפוטי המשקף תשתית אידיאולוגית מסוימת: המחאה נגד מהלכי הממשלה – על צורותיה השונות – נתפסת כלגיטימית, בעוד שביטויים ברשת בהקשר של המלחמה מעוררים סלידה ואפילו חשש. כך, בהארכת מעצרו של העיתונאי ישראל פריי ציין בית המשפט כי: "מדובר בדברים שפוגעים ברגשות הציבור ואף מקוממים." אמנם מעצרו הוארך מטעמי שיבוש חקירה,¹⁹⁶ אך משהפרסום פורסם, החשוד נחקר והמכשיר הסלולרי נתפס, לא ברור מהו הפוטנציאל הממשי לשיבוש חקירה שיכול להצדיק את הותרתו במעצר.

בתי המשפט לא הסתירו את הנרטיב הלאומי בהחלטת המעצר. התיבה "ימי מלחמה אינם ימים רגילים" חזרה על עצמה בהחלטות מרובות,¹⁹⁷ תוך פירוט רב אודות עת החירום ומצב האומה.¹⁹⁸ כך למשל, בעניינו של המורה מ.ב., קבע בית המשפט כי עצם התבטאותו שלפיה "בחורינו המצוינים" מוציאים להורג פלסטינים מספיקה כדי לבסס חשד סביר, ואף הדגיש כי אין מדובר בעמדה פוליטית.¹⁹⁹ אולם, קשה שלא לראות בקביעה זו עצמה עמדה פוליטית, במיוחד שעה שלא ברור איזו עבירה מיוחסת להתבטאות מעין זו ואיזה חשד סביר מתקיים מלבד ביקורת – גם אם חריפה – על התנהלות המלחמה.

¹⁹² מ"י (שלום אשקלון) 35252-12-24 **מדינת ישראל נ' קרזנובסקי** (13.12.2024).

¹⁹³ עמ"י (מחוזי ב"ש) 36706-12-24 **מדינת ישראל נ' קרזנובסקי** (15.12.2024).

¹⁹⁴ פחד ציבורי השפיע לא אחת על העמדה השיפוטית. כך למשל הראתה מרים גור-אריה כי פניקה ציבורית סביב עבירות פגע-וברח הובילה להחמרת ענישה בשנים 2002–2011: מרים גור-אריה "השפעתה של פניקה מוסרית על ההליך הפלילי בישראל: השלכות ואתגרים" **משפט, חברה ותרבות | משפט צדק? ההליך הפלילי בישראל - כשלים ואתגרים** 361 (אלון הראל עורך, 2017).

¹⁹⁵ כך למשל, בעקבות החלטת השופט ערפאת טאהא לשחרר את השחקנית מאיסה עבד אלהאדי (עמ"י **עבד אלהאדי**, לעיל ה"ש 79), הגיב השר בן גביר: "כך נראים אויבים מבית, בושה". ראו חדשות כיפה "בן גביר על שופט בית המשפט המחוזי: 'כך נראים אויבים מבית, בושה' **כיפה**" (25.10.2023).

¹⁹⁶ מ"י (שלום ת"א) 25854-07-25 **מפלג הונאה נ' פריי** (10.07.2025). ערר שהוגש מטעמו נמחק, והוא שוחרר למעצר בית בהחלטה מיום 13.07.2025. ראו לעיל ה"ש 187.

¹⁹⁷ לעיל ה"ש 59–60.

¹⁹⁸ ראו למשל במסגרת עמ"י (מחוזי חיפה) 12271-11-23 **יל"פ מרחב גליל נ' ח'וריה** (8.11.2023, נבו), בו נערך דיון בערר על איסור פרסום שם חשוד, הדגיש בית המשפט את הדברים הבאים: "פתחתי החלטה זו בתיאור 'מצב האומה' בימים קשים אלה. ... שום עם המצוי בעיצומה של לחימה קשה, כאשר סכנה קיומית מרחפת מעל ראשו וחיליו, טובי בנינו הנלחמים יום – יום ושעה – שעה מעבר לקווי האויב כדי להשיב לכולנו את הביטחון שהוא כה חשוב למדינתנו, אינו יכול לסבול גילויי עידוד שבח או הסתה של האויב בתקופה שכזו ולהבליג".

¹⁹⁹ עניין **ברוכין**, לעיל ה"ש 70.

העובדה שתוכן הביטוי מקבל משקל מהותי בהחלטה השיפוטית, מהווה אינדיקציה לפוליטיזציה של ההחלטה, שהרי ההגנה על חופש הביטוי אינה אמורה להיות תלויה בתוכנה.²⁰⁰ אמנם בעבירות ביטוי כמו למשל עבירות הסתה, תוכן הביטוי הוא רכיב משמעותי ביסודות העבירה, אבל הבעיה קיימת כאשר האיסור גולש אל מחוזות שאמורים להיות מוגנים, וביתר שאת כאשר אין כל זיקה בין הביטוי שפורסם לבין יסודות העבירה.

פוליטיזציה זו ניכרת לא רק בעבירות הסתה, כי אם גם בהקשרי המחאה. כך, במרץ 2023 סירב שופט תורן לדון בערר על החלטת קצין ממונה על מעצרו של בחור צעיר שנחשד בעבירות של הפרת סדר ציבורי ופגיעה ברכוש בעת השתתפות במחאה. אף שדיון בערר על החלטת הקצין הממונה במשטרה הוא חריג,²⁰¹ לא ניתן להתעלם עם זאת, מניסוחים שאינם שגרתיים בהחלטה: "מדינת ישראל מתמודדת עם אידיאולוגיות אסלמונאציות שמכריזות בריש גלי על תקוותם להשמיד את מדינתנו ולהחריב את שארית הפליטה שהתרכזה כאן. אל לנו לתת להם יד בכך". עוד התריע השופט כי אם הממשלה תיכנע "אולי כעבור שבועיים ילמדו תומכי החקיקה כיצד משיגים הישגים במדינה זו ויתחילו הם בתורם לשבש ולשתק את המשק", וחוזר חלילה.²⁰² למחרת, החשוד שוחרר.²⁰³

אף שהחלטה זו חורגת מן הקו השיפוט הרווח בתיקי מחאה, היא ממחישה כיצד הכרעת מעצר עלולה לשאת גוון פוליטי הנגזר מתפיסת עולמו של השופט. מנגד, במרבית התיקים שנדונו לעיל בהקשר למחאה הורו בתי המשפט על שחרור החשוד מתוך הכרה בחופש הביטוי והזכות להפגין.²⁰⁴ מדובר, על פניו, בהגנה ראויה על חופש הביטוי מפני אכיפה שרירותית. עם זאת, על רקע הביקורת הכללית הקיימת במשפט הישראלי על החלטות המעצר,²⁰⁵ עולה גם השאלה אם שחרורים אלה משקפים לעיתים זיקה ערכית למחאה הנתפסת כמגוננת על מערכת המשפט. הרי בעניינה של ילנדה יבור נאמר, כאמור: "זכותה להפגין איפה שהיא רוצה, נגד או בעד מה שהיא רוצה, ואוי ואבוי לנו אם לא נאפשר הפגנות בעד או נגד הממשלה – על זה אנחנו נלחמים כאן".²⁰⁶

החלטה זו מדגימה התלכדות אינטרסים בין בתי המשפט לבין המחאה הנושאת ערכים ליברליים מרכזיים למערכת המשפט. בעוד שהתלכדות אינטרסים זו מחזקת את הבקרה השיפוטית על האכיפה, הרי שבביטויים הנוגעים למלחמה ניכרת לעיתים התלכדות עם עמדת רשויות האכיפה בשעת חירום, המשעה את ההגנות המשפטיות ומרחיקה ביטויים אלה מגדר ההגנה של חופש הביטוי. הבעיה אינה בהכרעות נגד ביטויים המהווים הסתה של ממש ושיש בהם פוטנציאל מסוכנות, שהרי לא ניתן להתעלם מהעובדה כי

²⁰⁰ בדנ"פ 7383/08 **אונגרפלד נ' מדינת ישראל**, פ"ד סה (1) 23 (2011), פס' 8, קבע המשנה לנשיאה ריבלין כי תוכנו של ביטוי כזה או אחר אינו מהווה אמת מידה להגנה החוקתית.

²⁰¹ בית המשפט העליון קבע כי חובת המשטרה להביא עצור בפני שופט בהקדם (סעיף 29(א) לחוק המעצרים) והאפשרות לערור (סעיף 43) אינן מקנות זכות לדיון מיידי. ראו בש"פ 3179/22 **פלוגיט נ' מדינת ישראל** (11.5.2022).

²⁰² תיק 55793-03-23 (24.03.2023) החלטת השופט מנחם (מריו) קליין. ההחלטה פורסמה תחילה כמסמך Word ללא שיוך מספר תיק, ושויכה בדיעבד. נוסח ההחלטה המלא זמין ב: daniel dolev דניאל דולב (@danieldoylev) (24.03.2023) (11:17). <https://x.com/danieldoylev/status/1639179696238739457/photo/1>. מתוך ההחלטה: "ביני לבין עצמי חשבתי על העניין: והיה והמבקש וחבריו יצליחו במשימה ולאחר שיבושים חוזרים ונשנים, חסימת עורקי תחבורה ראשית, גרימת נזק לאזרחים שרוצים להגיע לעבודה, ללימודים, לטיפול רפואי בבתי חולים, סרבנות לשרת ולשלם מיסים וכו', ואז נגיד שבתום שלושת חודשי סבל לאזרחי המדינה, תיכנע הממשלה ותבטל את כלל יוזמות החקיקה. מה אז? אולי כעבור שבועיים ילמדו תומכי החקיקה כיצד משיגים הישגים במדינה זו ויתחילו הם בתורם לשבש ולשתק את המשק. יירדו לאיילון, יחסמו עורקים ראשיים, יאיימו בסרבנות, בהוצאת חסכוניותיהם מהארץ ובעזיבתה. לאחר שלושה חודשי סבל לאזרחים, תיכנע שוב הממשלה והפעם תכריז שהיא חוזרת לכנסת עם אותן הצעות החוק. או אז יהיה שקט ושלווה לאזרחי ישראל, אך גם זאת לשבועיים בלבד. וחוזר חלילה, בלי סוף, ואנא אנו באים".

²⁰³ מ"י (שלום ת"א) 55758-03-23 **מפלג הונאה נ' קלינר ואח'** (24.03.2023).

²⁰⁴ לעיל פרק 2.

²⁰⁵ לביקורת על שיעור המעצרים בישראל והשימוש המרובה בעילת המסוכנות והשיבוש, ראו לעיל ה"ש 39-43.

²⁰⁶ מ"י (שלום חדרה) 36213-03-24 **מדינת ישראל נ' יבור** (17.03.24).

מדובר בימי מלחמה,²⁰⁷ אלא בנרטיב הלאומי המוביל לסווג ביטויים לגיטימיים, הגם שביקורתיים וצורמים לאוזן, כתמיכה והסתה למעשי טרור, בלא בחינה מספקת של המסוכנות הקונקרטית ושל עצם קיומה של עבירה.²⁰⁸

נרטיב לאומי זה מתחדד במיוחד כשביקורת על המלחמה מסווגת כהסתה, וההגנות השיפוטיות מושעות מכוח זמן החירום. במובן מסוים – כפי שטענה תירוש במאמרה אודות החלטות המעצר בעקבות אירועי אוקטובר 2000, נוצרה קטגוריה של "עבירות שהזמן גרמן": עבירות הנתפסות כמסוכנות לא רק בשל המעשה הקונקרטי אלא בעיקר בשל נסיבות הזמן והחירום.²⁰⁹ בכך נכנס, לדיתה, הממד ההיסטורי-לאומי אל תוך ההכרעה השיפוטית, אשר הופך למקור המסוכנות במקום המעשה עצמו. כתוצאה מכך מיטשטש הגבול בין עבירות ביטחון המיוחסות לארגוני טרור לבין עבירות פליליות-אזרחיות, הנתפסות כעת כבעלות איום ביטחוני.²¹⁰ במקביל נחלשת האבחנה בין פלסטינים תושבי השטחים לבין אזרחים ערבים בישראל אשר נתפסים בעיני הקולקטיב כאל "אויב", או לפחות כ"ספק אויב".²¹¹

ממצאי מחקר זה ממחישים את טענותיה של תירוש. החלת עבירת ההסתה גם על ביטויים ביקורתיים וצורמים ביחס למלחמה יוצרת רצף נורמטיבי בין ביטוי פוליטי במרחב הציבורי, דרך מחאה אזרחית, ועד לעבירות ביטחון. ציר זה – מן הביטוי הציבורי אל עבר הסכנה הביטחונית – מטשטש את הגבולות שבין המרחב האזרחי לבין המרחב הביטחוני, ומשליך גם על זהות החשודים. פלסטינים אזרחי ישראל נבחנים באותה עדשה חשדנית כמו אל פלסטינים שנתפסים כאויב, ומי שמביע עמדה ביקורתית כלפי המלחמה נתפס מחוץ לכלל.²¹² חלוקה זו בין ה"אנחנו" לבין ה"הם", מייצרת את ההבחנה בין אירועי המחאה נגד הממשלה שזוכה להגנת מערכת בתי המשפט, לבין ביטויים על רקע המלחמה אשר נתפסים מחוץ לגדר הביטוי המוגן.

לשם הדיוק, יש להבחין בין שלוש קטגוריות: (א) דברי הסתה מפורשים למעשה טרור – החוצים את הרף הפלילי ועשויים להקים מסוכנות של ממש, בעיקר בעתות חירום; (א) ביטויי הזדהות או שבח לטרור – העשויים להקים תשתית פלילית, אבל ספק אם יש בהם כדי להקים מסוכנות שמצדיקה מעצר; (ג) ביקורת על המלחמה או אמפתיה לקורבנות – שאמורות להישאר באזור המוגן.²¹³

²⁰⁷ עניין **פקטורוביץ'**, לעיל ה"ש 184, פס' 7.
²⁰⁸ כאמור, בדיני מעצרים אין לטעון למסוכנות בעלמא, ויש להצביע על נתוניו המיוחדים של העצור ועל הסיכון הספציפי שהוא מהווה לציבור. ראו בש"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 21, בעמ' 29; קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 286-289.
²⁰⁹ במאמרה מתחקה תירוש אחר החלטות המעצר בעקבות אירועי אוקטובר 2000 ומראה כיצד יצרו בתי המשפט קטגוריה חדשה של "עבירות שהזמן גרמן" – עבירות שייחוס המסוכנות בהן נובע לא רק מן המעשה הקונקרטי אלא גם מנסיבות הזמן והחירום. ראו יופי תירוש, "תקופה מתקתקת: תפיסות שיפוטיות של הזמן הלאומי והשפעתן על זכויות אדם בישראל" **משפט, חברה ותרבות** 1 **משפט, מיעוט וסכסוך לאומי** 291, 312-314 (ראיף זריק ואילן סבן עורכים, 2017).
כך למשל בבש"פ 7171/00 **מדינת ישראל נ' חאמד**, פ"ד נד(4) 729, 732 (2000), הורה בית המשפט העליון על מעצרו של נאשם בהתקהלות אלימה וציין השופט חשין: "משתשקוטנה הרוחות והארץ תנוח, יהיה ניתן לשקול שוב את נושא מעצרו של הנאשם. אולם טרם הגענו לעת הזו." ראו גם בש"פ 7103/00 **פלוגי נ' מדינת ישראל** (נבו 10.10.2000) ("לכשתשככנה הרוחות – ונקווה כולנו כי לא ייארך הזמן עד שתשככנה – ניתן יהיה לשוב ולשקול את נושא מעצרו של העורר"); בש"פ 7620/00 **מדינת ישראל נ' פלוגי**, פ"ד נד(4) 733 (2000) (נבו 24.10.2000); ובש"פ 7627/00 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נד(4) 737, 739 (2000) (לעבירה דינאמית, עבירה שהזמן גרמה").

לעניין השוואתי, קיטאי סג"ר מצביעה כי השפעת אקלים פוליטי מתוח על הערכת מסוכנות אינה ייחודית לישראל: בתקופת מקארתי הוטלו על קומוניסטים ערבויות גבוהות מכפי יכולתם בשל הערכת מסוכנות. ראו קיטאי סג"ר, לעיל ה"ש 12, בעמ' Donald B. Jr. Verrilli, *The Eighth Amendment and the Right to Bail: Historical Perspectives Note*, 82 COLUM. L. REV. 328, 360 (1982).

²¹⁰ זאת בניגוד לאופן שבו תפס בית המשפט את מפגיני המחאה. כך, בעניין **דורון**, ביקר בית המשפט המחוזי את ייחוס עבירת הטרור למפגינים שירו זיקוקים בסמוך לבית ראש הממשלה בקיסריה, והבהיר כי אין בהפעלת לחץ כזה כדי להיחשב "אילוץ" כשמעונו בחוק המאבק בטרור (מחוזי חיפה) 4719-12-24 **מדינת ישראל נ' עפר דורון ואח'**, פס' 65 (26.12.2024).

²¹¹ תירוש, לעיל ה"ש 209, בעמ' 320-321.
²¹² למשל, עצורים שהוחשדו בעבירות ביטוי הושמו באגפים ביטחוניים, ראו הסיגוריה הציבורית דו"ח פעילות 2023, לעיל ה"ש 29, בעמ' 37.

²¹³ ראו עמדתו של השופט עמית, בעניין **מפלגת חד"ש**, לעיל ה"ש 171, פס' 11 לפסק דינו: "חשוב גם להדגיש כי יש להבחין בין גילויי תמיכה באויב בעת מלחמה ודברי עידוד, שבח ואהדה למעשי טרור בכלל ולטבח שבוצע בעוטף עזה בפרט, לבין ביקורת מותרת על מדיניות הממשלה או הזדהות עם סבלם של תושבי עזה שנפגעו במהלך הלחימה ושאינם מעורבים בפעילות טרור."

ואולם, גם אם יש מקום לעשות שימוש בכלי המעצר כנגד דברי הסתה שיש בהם מסוכנות של ממש, במדגם ההחלטות שנבדק ניכר שלעיתים פועלת חזקת מסוכנות "מחמת הזמן", המטשטשת את ההבחנות הללו: מפיצי פוסט נתפסים כמסוכנים כשלעצמם, כמעט כמבצעי פגיעה בפועל, גם כשמתעורר ספק אם בכלל מתקיימת עבירה. כך, איחול יומי כללי של "בוקר טוב"; הערכה אקדמית על המצב בעזה; סרטון ריקוד על רקע 7.10.23, או ביקורת על חיילי צה"ל לצד הרוגים מעזה – נתפסים כבעלי סיכון מידי, כמעט כביצוע עבירה של ממש.

במונחי דיני מעצרים, מתרחש מעבר מהערכת מסוכנות אינדיבידואלית לסטנדרט חירום היוצר דה-פקטו חזקת מסוכנות מבלי לעמוד בקפדנות על עילות המעצר. בכך מצב החירום הרחב לא רק את תחולת העבירות, אלא גם עיצב את הדין הפרוצדורלי כאשר המסוכנות נגזרת מזמן החירום הלאומי ולא מן המעשה או מיהות העושה. כפי שמציינת תירוש, עיצוב הנורמה הפלילית בהתאם לנרטיב הלאומי שולל מהחשוד את סוכנותו המוסרית (agency), שכן המסוכנות נקבעת על פי ההקשר הלאומי ולא על פי מעשיו ונסיבותיו.²¹⁴

3.3. התלכדות אינטרסים ופסיביות שיפוטית

כפי שעמדנו עליו בתת-פרק הקודם, זמן החירום הלאומי לאחר מאורעות אוקטובר 2023 לא רק הרחיב את גבולות עבירת ההסתה, אלא גם רוקן את הסוכנות האינדיבידואלית (agency) של העצור באמצעות ייחוס מסוכנות קולקטיבית הנובעת מהתקופה ולא מן המעשה הקונקרטי. כעת אבקש לעמוד על הממד המוסדי העולה מן הממצאים: במצבי חירום, דווקא המנגנונים שנועדו להבטיח פיקוח עצמאי – ובראשם בית המשפט – נוטים לאמץ את נקודת המבט של רשויות האכיפה. כפי שאבקש לטעון בחלק זה, כאשר מתלכדים אינטרסים מוסדיים או ערכיים בין הערכאה השיפוטית לגופי החקירה והתביעה, הבקרה השיפוטית מאבדת מעצמאותה ומותירה את הליכי המעצר כחותמת פורמלית בלבד. במקום פיקוח עצמאי, מתגבשת פסיביות מערכתית, הניכרת בקבלת בקשות המשטרה כמעט ללא בקרה של ממש.

התלכדות אינטרסים זו לא הייתה רק נחלת בתי המשפט. בתחילת הלחימה אפשרה פרקליטות המדינה למשטרה לנהל חקירות בעבירות הסתה ללא אישור מקדים מטעמה,²¹⁵ וכאשר היתר זה בוטל,²¹⁶ עלו בכנסת יוזמות לשלול את סמכות הווטו של הפרקליטות בחקירות הסתה. כך למשל בדיון בוועדת חוקה באפריל 2024, הצהיר חבר הכנסת רוטמן כי "כל סוגית האפקט המצנן על חופש הביטוי לא רלבנטית כי זה לא אירוע של חופש ביטוי. עצם העובדה שהסתה לטרור והעלבת עובד ציבור נמצאות תחת אותה עבירה זו טעות."²¹⁷ באותו דיון הוסיפה גב' מורן לוי פרץ, מהמזכירות הביטחונית במשרד לביטחון לאומי, כי "נושא ההסתות נמצא בליבת העיסוק של השר לביטחון לאומי."²¹⁸

הבחינה לעיל מעלה את הצורך להתעכב על עצם השאלה מהי אותה התלכדות אינטרסים בבסיס הפסיביות השיפוטית. בהקשר של מעצרי הסתה, ובעיקר בעתות חירום, ניכר כי השיח המשפטי נוטה לאמץ

²¹⁴ ראו תירוש, לעיל ה"ש 209, בעמ' 322, לעניין ייחוס מסוכנות מכוח הזמן הלאומי והשלכתו על שלילת הסוכנות האישית. להשוואה, סנג'רו מצביע על פגיעה דומה בסוכנות האישית בעת מעצרי המפגינים בתקופת ההתנתקות, שבהם נערכו דיונים קולקטיביים של עשרות עצורים יחדיו: סנג'רו, לעיל ה"ש 36, בעמ' 223-227.

²¹⁵ לעיל ה"ש 55.

²¹⁶ עדכון אחרון של הנחיה 14.12 של פרקליט המדינה (לעיל ה"ש 54) מיום 03.12.2023 מלמד שההיתר נמשך עד מועד זה.

²¹⁷ חדשות הכנסת "ועדת החוקה, חוק ומשפט: מדיניות חקירה והעמדה לדין על הסתה לטרור" (15.04.2024). נכון ליולי 2025, הנושא עוד מונח על שולחן הוועדה: חדשות הכנסת "ועדת החוקה דנה בסעיף הקובע כי המשטרה תוכל לפתוח בחקירה בעבירות הסתה לטרור בלי אישור הפרקליטות, יועמ"שית, או גורם אחר" (07.07.2025).

²¹⁸ חדשות הכנסת "ועדת החוקה, חוק ומשפט: מדיניות חקירה והעמדה לדין על הסתה לטרור" (15.04.2024). כבר בפברואר 2023 הכריז השר בן גביר על הקמת צוות ייעודי לטיפול בעבירות הסתה. ראו מיכאל האוזר טוב ויהושע (ג'וש) בריינר, "נתניהו: איתמר בן גביר יעמוד בראש צוות שיילחם בהסתה לטרור" הארץ (19.02.2023).

את נקודת המבט של רשויות האכיפה באשר לחומרת הפרסום ולחשש הביטחוני על רקע המלחמה. עם זאת, גם בהקשרים רחבים יותר של דיני מעצרים ניתן להצביע על תופעה דומה של התלכדות אינטרסים הניזונה ממכלול שיקולים מוסדיים וציבוריים.

לא תמיד ברור מהו אותו אינטרס העומד במרכז התלכדות זו, וספק אם ניתן לזהותו באינטרס יחיד קוהרנטי. מאמר זה גם אינו מתיימר לייחס לבית המשפט כוונה מודעת לשתף פעולה עם רשויות האכיפה, ואף אין מדובר בזהות אינטרסים מלאה. ובכל זאת, ניתן להציע על כמה מנגנונים עיקריים:

ראשית – הזדהות ערכית עם הנרטיב הלאומי בעתות חירום. בעת מלחמה ניכרת נטייה של בתי המשפט, באותן החלטות שסקרנו, להעדיף את האינטרס הביטחוני הלאומי גם במחיר צמצום ביטויים ביקורתיים,²¹⁹ מתוך תפיסה כי מדובר בימי מלחמה שאינם ימים רגילים. הנטייה הזו מודגשת כאשר מדובר בפרסומים המאתגרים את הלגיטימיות של המלחמה. בהקשר זה, בתי המשפט מזהים את עצמם כחלק מהשדה הערכי של הרוב היהודי מול קולות המיעוט המאתגרים אותו.

דינמיקה זו ניכרת גם במעצרי המחאות: ביחס להפגנות להשבת חטופים ונגד יתר מהלכי הממשלה, נקטו בתי המשפט גישה ביקורתית כלפי הממשלה – בין אם מתוך הזדהות ערכית עם הקול הציבורי שקרא להחזרת החטופים ומתנגד למהלכי הממשלה, ובין אם מתוך שאיפה להגן על חופש הביטוי של הרוב הלאומי.²²⁰ בנוסף, אפשר לשער כי לנוכח מתקפות פוליטיות על הרשות השופטת וכנגד שופטים בפרט, בתי המשפט ביקשו להדגיש את ההבחנה בין ה"הם" וה"אנחנו", על ידי הוצאת ביקורת נגד המלחמה מחוץ לגבולות חופש הביטוי תוך הגנה על ביטויים שנמצאים בתוך ה"קונצנזוס" הלאומי, ולשייך את עצמם על ידי כך לרוב הלאומי. נותרת אמנם שאלה פתוחה באשר לאופן שבו בתי המשפט מזהים את קבוצת הייחוס ואת תפיסת "הרוב הלאומי", ואת הדיון על כך נשאר לסוציולוגים. אולם בעוד שהתלכדות האינטרסים עם המוחים הובילה לביקורת שיפוטית קפדנית, התלכדות האינטרסים עם רשויות האכיפה על רקע המלחמה השהתה את ההגנות השיפוטיות ואפשרה הארכת מעצר גם מקום שספק אם התגבשה עבירה.

שנית – הזדהות או תמיכה במעשה השלטוני הפוליטי. מעבר לנרטיב הלאומי, בתי המשפט נתפסים לעיתים כחוליה מרכזית במערך האכיפה ומאפשרים לרשויות לממש את רצון הדרג הנבחר. כך, למשל, סנגירו תיאר כיצד בעת ההינתקות בתי המשפט עשו שימוש במעצרים קולקטיביים ובהרחבת גבולות העבירה כדי לאפשר לרוב הפוליטי לממש את מהלכיו. ההצטרפות המוסדית הזו משקפת זיקה למעשה שלטוני פוליטי, הרואה בהבעת ביקורת או מחאה משום פגיעה בסדר הציבורי וכאיום על יציבות המשטר והחברה.²²¹

שלישית – האינטרס המוסדי של שמירת שלום הציבור. מעבר להזדהות פוליטית או לאומית עם המעשה השלטוני, בתי המשפט רואים עצמם מחויבים להגנה כללית על הסדר הציבורי ולאכיפת הדין הפלילי. כאן אין מדובר בהצטרפות למעשה שלטוני במובנו הפוליטי, אלא במחויבות מוסדית של בתי המשפט לאכיפת החוק, תוך העדפת "שיח הראיות" על פני הוגנות וזכויות.²²² בניגוד להצטרפות למעשה שלטוני, אינטרס זה

²¹⁹ תירוש מצביעה על חדירת תפיסת החירום לדין הפנימי, הן במעצרי אוקטובר 2000 והן בפסקי דין עקרוניים של העליון בהבחנה בין יהודים לערבים – כגון בעניין איחוד משפחות, פס"ד קעדאן, הסיכולים ותביעות נזיקין של תושבי השטחים; ראו תירוש, לעיל ה"ש 209, בעמ' 327, 333.

²²⁰ שנער מצביע כי מחאות קפלן נגד הרפורמה המשפטית, לצד המחאות להשבת החטופים ולהקמת ועדת חקירה ממלכתית, ביקשו להימנע מנושאים טעונים הקשורים למלחמה בעזה ולזכויות מיעוטים – באופן שהדיר את הציבור הערבי והתקבע בקונצנזוס של הנרטיב היהודי. ראו Shinar, לעיל ה"ש 128, בעמ' 18-21.

²²¹ סנגור, לעיל ה"ש 36, בעמ' 232.

²²² ראו ע"פ 4039/19 דניאל נחמני נ' מדינת ישראל (נבו 17.3.2021), שם דחה בית המשפט העליון את ערעורו של המערער ברצח השופט עמית ביקר בחריפות את טענות ההגנה לפסילת ראיית הדני"א: "בעשורים האחרונים דומה כי המקום של ה"יש הראייתי"

נתפס כחלק מובנה ובלתי נפרד מתפקיד בית המשפט בהליך הפלילי.²²³ אינטרס זה מקבל ביטוי בהחמרה במעצר במצבים הנתפסים כ"מכת מדינה" או סכנה קולקטיבית לסדר הציבורי, גם בלא תשתית פרטנית מובהקת.²²⁴ או קיומה של חזקת מסוכנות סטטוטורית. לכך מצטרף שיקול היעילות והשגרה הדיונית, שבעידן של ריבוי הליכים מקשה על קיום ביקורת פרטנית ומעמיקה.²²⁵ ברוח זו ציין הנשיא לשעבר השופט שמגר בדנ"פ **גנימאת**: כי אף ש"מבחינה פונקציונלית המעצר הוא אקט שיפוטי המכוון כלפי הנאשם; ... אולם, מבחינת התכלית, נועדה הפעלת הסמכות לשרת אינטרס של הציבור כולו, ובתוכו של אלה הנפגעים, בפועל או בכוח, ממעשי עבירה".²²⁶

מובן כי לא תמיד ניתן לזהות את האינטרס המדויק של בתי המשפט, ולעיתים התלכדות האינטרסים נוצרת במובלע, תוך עירוב בין האינטרסים והשיקולים השונים. אולם דברים אלה משקפים את ההקשר שבו בתי המשפט עשויים להיות שותפים למעשה השלטוני – לא בהכרח מתוך נטייה להימנע מביקורת שיפוטית אלא מתוך תפקידם הבסיסי בניהול מערכת המשפט הפלילי.

המתח הזה אינו ייחודי להליכי מעצר. גם בהליך העיקרי בתיק הפלילי ניתן למצוא ביטוי להתלכדות אינטרסים, זו, בעיקר במסגרת שיטת הסדרי הטיעון, כאשר שיקולי יעילות מתמזגים עם האינטרס השלטוני להחיל אחריות פלילית בלא דיון ראייתי. ההליך העיקרי מכיל בקרה שיפוטית מובנית באמצעות הכרעה באשמה ובענישה לאחר שמיעת הראיות וטענות הצדדים. ואולם, מבלי למצות את הדיון אודות מנגנון הסדר הטיעון ותמריציו, בפועל בתי המשפט נוטים לאשר את הסכמות הצדדים כמעט באופן אוטומטי.²²⁷ בכך מתחדדת הטענה כי כאשר התביעה, רשויות האכיפה ובתי המשפט פועלים מתוך אינטרס מערכתי משותף של יעילות והסכמה, עצם קיומם של מנגנוני בקרה פורמליים אינו מבטיח הגנה אפקטיבית על חירות הפרט.²²⁸ ואם בהליך העיקרי נסוגו בתי המשפט מתפקידם הבקרתי לנוכח הסכמות הצדדים, הרי שבהליכי

הולך ונזנח לטובת טענות לפגמים כאלה ואחרים... טענות כאלה מסיטות את ההליך הפלילי מדרך המלך ומהתכלית של חקר האמת... ולמעשה מביאות להיפוך תפקידים: "הנאשם קם מכיסאו והופך לקטיגור, והמאשימה אמורה מכאן ואילך להתגונן ולהוכיח כי פעלה כחוק".

²²³ בדנ"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 651-652, עמד הנשיא ברק על הדואליות של המשפט הפלילי: "המשפט הפלילי כמגן זכויות אדם, מתאפיין בשניות שבו. ראשו ראש יאנוס: שני פנים לו... מן הצד האחד... כל איסור שלו פוגע בחופש לפעול... מן הצד השני – מגולם המשפט הפלילי את בשורת מימושן של זכויות האדם... ואולי באמת עניין לנו בארבעה הפנים שלראשו של יאנוס, הפונים אל ארבע רוחות: שניים הצופים אל המתח הנמשך מן החוק הפלילי, הפוגע בזכויות אדם, אל החוק הפלילי המגן עליהן, ושניים הצופים אל המתח הנמשך מן החוק הפלילי כימאגנה כארטה" של הנאשם אל החוק הפלילי כמגן זכויות האדם של הקרבן."

ראו גם מרים גור-אריה "זכויות אדם והמשפט הפלילי המהותי" **משפטים** נ 759 (תשפ"א), על נטיית בתי המשפט להעדיף את הגנת זכויות נפגעי העבירה ואכיפת החוק."

²²⁴ ראו דיון לעיל ה"ש 41.

²²⁵ כך, בעקבות מנפת הקורונה עוגנה האפשרות לקיים דיוני מעצר בהיוועדות חזותית לצרכי יעילות דיונית גם בימי שגרה, במסגרת טיטוט חוק ההסדרים לשנת 2020, עמ' 89 (יולי 2020).

²²⁶ בדנ"פ **גנימאת**, לעיל ה"ש 11, בעמ' 619. בהמשך הדגיש השופט שמגר את תפקידו של המשפט הפלילי בהגנה על נפגעי עבירה וזאת על חשבון זכויות הנאשם: "האיזון אינו, למעשה, בין ציבור אנונימי ורב-כוח לבין החשוד או הנאשם, אלא בין מי שמואשם בעבירה וממשיך להיות מסוכן לחברה ולפרטים שבה לבין קורבן העבירה בפועל או בכוח ומי שהיה עד לעבירה; הכול בתקופת הביניים עד תום המשפט."

²²⁷ במחקרם של גזל-אייל ואח', שבחן למעלה מ-1,500 תיקים מהשנים 2010–2011, נמצא כי מעל 90% מהנאשמים הודו באשמה; בבתי משפט השלום – 76% במסגרת הסדר טיעון, ובמחוזיים – 86%. ראו אורן גזל-אייל ואח', **שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים** (מחלקת המחקר של הרשות השופטת והמרכז לחקר פשיעה, משפט וחברה אוניברסיטת חיפה, מאי 2012).

בתי המשפט מפגינים פסיביות שיפוטיות מובהקת ביחסם להסדרי טיעון: הם ממעטים להתערב בהסכמות העונשיות לפי מבחן האיזון שנקבע בפסק דין **פלוגי** (ע"פ 1958/98 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נז(1) 577 (2002)), ובמקביל מקבלים את ההודאה לעניין האשמה כעובדה מוכחת (סעיף 154 לחס"פ). פסיביות זו מקבלת חיזוק אמפירי: מחקרם של אורלי אורן ושחר פישביין (2009) מצא כי בשבע השנים שבין פסק דין **פלוגי** לבין מועד ביצוע המחקר, אותרו רק 31 ערעורים לבית המשפט העליון על סטייה מהסדרי טיעון (46 מערעורים), בהם אושרה הסטייה מההסדר רק ב-15.22% מהמקרים (7 מערעורים). ראו אורלי אורן ושחר פישביין **ניתוח אמפירי של פסיקת בית המשפט העליון בערעורים על סטייה מהסדר טיעון** 16-17 (עבודת גמר במסגרת סמינר "מחקר אמפירי" בהנחיית רונן פרי ואורן גזל-אייל, אוניברסיטת חיפה 2009).

²²⁸ ראו דברי השופטת בייגש בעניין **פלוגי**, לעיל ה"ש 227, בעמ' 592: "כלל, עם חלוף השנים... בתי המשפט אינם מתייחסים שוב להסדרי הטיעון כהכרח לא יגונה... אלא מכירים בערכם ובתרומתם."

ראו גם William J. Stuntz, *The Pathological Politics of Criminal Law*, 100 MICH. L. REV. 505, 534–535 (2001) המראה כי בארה"ב משנות ה-80 שיתפו מחוקקים, תובעים ובתי המשפט פעולה באמצעות מנגנון הסדרי הטיעון למען אינטרס משותף במאבק בפשיעה. בהקשר דומה, קושר דניאל אָפֶס את הדיון בהסדרי טיעון לשאלת הפרדת הרשויות, ומדגיש כי כאשר שלוש

מעצר – שבהם השופט נדרש להכריע ישירות בשאלת חירותו של אדם – האפקט של התלכדות האינטרסים חמור אף יותר.

השלכות ההתלכדות המוסדית מתחדדות שעה שהפסיביות חוצה את כל שלבי ההליך, משלב המעצר ועד ההרשעה והענישה בהסדר טיעון. דוגמה מובהקת לכך היא עניינה של ח.א., אם לשניים, שנעצרה לאחר ששיתפה שני פרסומים ב-WhatsApp: תמונה של מוצב מותקף בצירוף הכיתוב "אתה לא בחלום", וקולאז' תמונות של נשק ורכבים עם הכיתוב "למי שכותב את ההיסטוריה, לאט לאט נעכל". כבר בשלב המעצר ניכרת אותה התלכדות אינטרסים מוסדית, שעה שבית המשפט קבע כי אף שבימים רגילים ניתן היה לשקול שחרורה נוכח גילה הצעיר והיעדר עבר פלילי, "לצערנו התקופה היא של מלחמה."²²⁹ במובן זה, חומרת הזמן בו בוצע המעשה שימשה כעילת מעצר מבלי שהתקיים דיון פרטני במסוכנות הקונקרטית.

בהמשך, הודתה ח.א. בעובדות עבירת ההזדהות,²³⁰ לצד הרשעתה בעבירת ההסתה.²³¹ עקב הודאתה, בית המשפט לא נדרש להכריע באופן פוזיטיבי בשאלת ההתאמה המדויקת בין תוכן הביטוי לבין הגדרת העבירה. גם בערעור, למרות טענות ישירות שנטענו נגד ההרשעה, הומלץ להגנה להתמקד בענישה מאחר שהיא כבר ישבה 11 חודשי מעצר,²³² כאשר בסופו של דבר, לאחר הערעור שוחררה לאלתר. אולם הואיל ומלכתחילה נעצרה כי "לצערנו התקופה היא של מלחמה,"²³³ מעצרה מהווה ביטוי מוחשי לטענה כי חומרת העבירה לצד רוח הזמן מאפשרים ענישה כבר בשלב המקדמי בהליך המעצר.

כך עוצב ההליך כולו – מהמעצר הראשוני ועד פסק הדין הסופי – בצל אותה חזקה מערכתית של מסוכנות הנגזרת מן התקופה, ובהמשך הרשעה מכוח הודאתה.²³⁴ נוצרה אפוא מערכת דו-שלבית של פסיביות שיפוטית: תחילה סטנדרט קולקטיבי של מסוכנות בשלב המעצר; ובהמשך, קבלת אשמה בלא עיון פרטני מכוח שיקולי יעילות והסכמה דיונית. התוצאה היא החלטה שיפוטית פורמלית בלבד, ללא בחינה מהותית של יסודות העבירה.

דיון זה בהתלכדות האינטרסים חושף כשל עמוק במבנה האיזונים והבלמים של ההליך הפלילי. עיקרון הפרדת הרשויות מניח הפרדה פונקציונלית ומוסדית בין בעלי התפקידים בהליך הפלילי, לצד מערך של איזונים ובלמים לצורך בקרה הדדית.²³⁵ ואולם כפי שמתגלה, כאשר האינטרסים של בתי המשפט ושל גופי האכיפה מתלכדים – אם מכוח נרטיב לאומי בעת חירום, הזדהות מוסדית עם הצורך לשמר סדר ציבורי, ואם לחצים מערכתיים של שגרה ויעילות – מאבדים אמצעי הבקרה את כוחם המהותי. בכך, גם בהליכי

הרשויות פועלות מתוך אינטרס משותף, עצם קיומה של הפרדה פונקציונלית אינו מבטיח הגנה אפקטיבית על חירות הפרט. ראו Epps, לעיל ה"ש 5, בעמ' 44.

²²⁹ מ"ת 34055-10-23 **מדינת ישראל נ' אלזרו(עציר)** (23.10.2025).

²³⁰ בא-כוחה של הנאשמת הודה בעבירת ההזדהות בסיכומי ההגנה: "מודה בעובדות... הטענה שלנו שאת העובדות המפורטות בכתב האישום יכולות להרשיע אותה בהזדהות ולא בהסתה" (ת"פ (שלום טבריה) 34030-10-23 **מדינת ישראל נ' חנין אלזרו**, ישיבה 6.5.2024, עמ' 5). כן אמר: "התמונה יכולה להיות הזדהות עם הארגון" (שם, עמ' 5, ש' 37-36). ראו גם בעמ' 18 להכרעת דין, ת"פ (שלום טבריה) 34030-10-23 **מדינת ישראל נ' חנין אלזרו** (30.06.2024). יצוין כי הודאתה לא ניתנה במסגרת הסדר טיעון, שכן לא הובטח לה דבר בתמורה, אך לפי שיחה עם בא-כוחה (עו"ד חסיין מנאע, 5.12.2024, 15:58), התנהל בעניינה הליך גישור שבמסגרתו הוצע לה עונש של שמונה חודשי מאסר אם תודה בשתי העבירות; לפיכך הודה בעבירת ההזדהות ועתר לזיכוי מעבירת ההסתה.

²³¹ ת"פ (שלום טבריה) 34030-10-23 **מדינת ישראל נ' חנין אלזרו** (30.06.2024) (הכרעת דין).

²³² ע"פ 2404-08-24 **אלזרו נ' מדינת ישראל** (10.09.2024).

לא אחת הערכאה הערעורית עורכת עם הצדדים מעין הסדר, בהמלצתה לצדדים לוותר על טענותיהם הערעוריות נגד הכרעת הדין, וקבלה חלקית של טענות הערעוריות נגד גזר הדין. ראו למשל רע"פ 825/15 **מרדכי קיסוס נ' מדינת ישראל** (נבו) (17.02.2015).

²³³ מ"ת 34055-10-23 **מדינת ישראל נ' אלזרו(עציר)** (23.10.2025).

²³⁴ טענה זו מופנית אך ורק לעבירת ההזדהות לטרור ולא לעבירת ההסתה, שכן באותה הכרעה, בית המשפט דן באופן פוזיטיבי בהרשעתה בגין עבירת ההסתה.

²³⁵ ראו דיון לעיל ה"ש 3-10.

מעצר – שבהם נדרשת הכרעה פוזיטיבית ומלאה באשר לפגיעה בחירות – נותרים ההפרדה הפונקציונלית ואמצעי הבקרה נטולים אפקט של ממש.

ג. חזרה לתבחין אינדיבידואלי

האמירה כי "ימי מלחמה אינם רגילים" שימשה בסיס לבתי המשפט להצדיק מעצר בעבירות ביטוי ברשת, תוך הוצאת ביטויים ביקורתיים על המלחמה מגדר חופש הביטוי. המאמר מבקש להצביע על כך שכאשר האינטרסים של בתי המשפט ורשויות האכיפה מתלכדים אמצעי הבקרה השיפוטיים מאבדים מכוחם. אמנם בתי המשפט מחויבים להכריע בשאלת המעצר, אך כפי שניתן לראות באותן החלטות שנותחו הבחינה המשפטית נערכה באופן שטחי תוך קבלת טענות המשטרה בדבר שיבוש ומסוכנות כלאחר יד, ומבלי להידרש אף לשאלה הבסיסית בדבר קיומו של חשד סביר.

אין בכך לומר שכל החלטה לוקה בהטיה או בשיקול זר, אך הדוגמאות שהובאו מבהירות כיצד זמן החירום הלאומי עשוי לייצר דפוס של פסיביות שיפוטית גם כאשר התפקיד השיפוטי מחייב בחינה עצמאית. יש שיטענו כי לנוכח חולשת האיזונים והבלמים, יש מקום לשקול שינוי מבני במערך דיני המעצרים או להוסיף מנגנוני פיקוח חדשים. ואולם, כפי שעולה מן הדיון, הבעיה אינה בחסר נורמטיבי, אלא בסטייה מהסטנדרט הנורמטיבי הקיים. דיני המעצרים מעניקים לבית המשפט את הכלים הדרושים לבחינה פרטנית: בחינה אמיתית של החשד הסביר, בדיקת חלופות מעצר, והכרעה האם מתקיימת עילה קונקרטית המצדיקה שלילת חירות.

לבית המשפט בהליך הפלילי תפקיד ביקורתי, הן בבחינת ראיות התביעה והן כלפי התנהלות רשויות האכיפה, ועליו לממש תפקיד זה גם בשעת חירום. אולם בצוק העיתים ובעת מלחמה, הכנסת הנרטיב הלאומי של זמן החירום אל תוך שיקולי המעצרים רוקנה מתוכן את התנאי לסוכנות מוסרית אינדיבידואלית, והציבה במקומו חזקת מסוכנות מעצם הזמן וההקשר הלאומי.²³⁶ בכך, נפגע עקרון היסוד של הדין הפלילי, שלפיו אשמה ומסוכנות אמורות להיבחן ביחס לאחריותו של החשוד ולנסיבותיו.²³⁷

התשובה האופרטיבית אינה בהמצאת מנגנונים חדשים אלא בהשבת התבחין האינדיבידואלי למרכז ההליך, הן בשגרה והן בעתות חירום.²³⁸ על בית המשפט לבחון בקפדנות את קיומו של חשד סביר על בסיס הראיות, לאמוד את עילות המעצר בהתאם לנסיבות המקרה ומאפייני החשוד ולבחון חלופות של ממש למעצר. דווקא בעבירות ביטוי, כאשר הגבול בין ביטוי מותר לאסור אינו חד, חשיבותה של בחינה זו כפולה, ואין להותיר את ההכרעה על גבולות חופש הביטוי בידי רשויות האכיפה. יש לקחת בחשבון כי אין מקום למעצר אנשים רק בשל התבטאות בלבד, וגם כאשר האמירה צורמת לאוזן אין בכך כדי להצדיק מעצר כל עוד לא מדובר בהסתה של ממש ובקריאה מובהקת לפגיעה באחר.²³⁹

אמנם כאשר שאון המלחמה נשמע הרגשות מתעצמים והלהט גובר, אך זהו בדיוק תפקידו של בית המשפט – לבחון בשום שכל ובאופן רגוע ושכלתני את המעשה המיוחס והאם החשד הקיים מצדיק את

²³⁶ ראו דיון לעיל ה"ש 214.

²³⁷ יצירת חזקת אשמה וביטול האינדיבידואליזציה של האחריות העונשית פוגעים בחזקת החפות ובכבוד האדם; ראו קיטאי סגנר, לעיל ה"ש 12, 138-139.

²³⁸ הערכת מסוכנות צריכה להיות אינדיבידואלית ולהתייחס לנסיבותיו הקונקרטיות של החשוד. כפי שקבע הנשיא ברק בבש"פ גנימאת, לעיל ה"ש 21, בעמ' 425: "הבחינה היא אינדיבידואלית. לא תכונותיה של העבירה אלא תכונותיו של העבריין הן העומדות ביסוד הבדיקה... השאלה הינה אם קיים יסוד סביר לחשש שהנאשם הספציפי העומד לדין ישוב ויבצע עבירות אם יתהלך חופשי." ראו גם קיטאי סגנר, לעיל ה"ש 12, בעמ' 298.

²³⁹ ראו מ"י (שלום ת"א) 45877-07-14 מדינת ישראל נ' אשרף סלומאן (נבו 23.07.2014), שם נקבע כי "במדינה דמוקרטית המקדשת את חופש הביטוי, אין מקום למעצרים של אנשים בשל התבטאויות בלבד, כל עוד לא מדובר בשידול לביצוע עבירה או בקריאה מובהקת לפגוע באחר."

המעצר. המעצר, בהיותו כלי קיצוני המופעל בטרם הרשעה, מחייב הכרעה פרטנית שאינה נכנעת ללחצי הזמן והרגש. כפי שציין בית המשפט באחד מדיוני המעצר: "גם כאשר התהפך עולמנו, והשמיים שחורים, והעצבים מתוחים – עדיין חיים אנו בשיטת משפט דמוקרטית, ודיני המעצרים, רק בשינויים מחויבים – על מכונם עומדים. רוצה לומר, שלא כל טלפון של מתלונן למשטרה שאומר שפלוני הוא תומך חמאס – חייב להביא למעצר, או למעצר ממושך, ביחס לאותו אדם שעליו התלוננו."²⁴⁰

יתר על כן, כפי שהדגיש השופט גרוסקוף בעניינו של עורך הדין כליפה אשר נעצר בעבירות הזדהות והסתה לטרור בעקבות תהלוכה שארגן בעיר אום אל פחם, ובה נשמעו קריאות נגד המלחמה – גם בעת חירום ומלחמה הבחינה היא לעולם אינדיבידואלית, והמעצר מוצדק רק אם הכרחי.²⁴¹

"לא נעלם ממני – כיצד יכול להיעלם ממי מאתנו? – כי מצויים אנו בעת מלחמה. מלחמת אין ברירה קשה שנכפתה עלינו על ידי ארגון טרור אכזרי שאינו מציית לא לחוקי אדם ולא לחוקי מוסר. אכן, בימים שכאלה, הזדהות עם מטרותיו של האויב, וקריאה לביצוע מעשי טרור בתמיכה בו, יוצרים סיכונים חמורים במיוחד, המצדיקים נקיטת יד חזקה כבר בשלב המעצר. ואולם, גם בתקופת חירום אין "ניהול הסיכונים" יכול להתבצע על דרך של מתן עדיפות מוחלטת לשיקולי הביטחון, והכנעה גמורה של זכויות נאשמים בעבירות אידיאולוגיות. גם בימי מלחמה, נאשם עודו בחזקת חף מפשע, ומעצרו מאחורי סורג ובריח מוצדק, רק אם הוא הכרחי."²⁴²

סיכום

מאמר זה בחן את סטנדרט הבקרה השיפוטית בהליכי מעצר בעתות חירום ובצל מלחמה וקיטוב. הבדיקה התמקדה בהחלטות מעצר בנוגע לעבירות ביטוי הקשורות למלחמה ובהשוואתן להחלטות מעצר של מפגנים נגד מהלכי הממשלה. אף שאין מדובר בסקירה מקיפה של כלל ההחלטות ולא ניתן לקבוע קביעה חד משמעית בעניין, העיון הפרטני בהחלטות שנבדקו מצביע על דפוס מסוים: בעבירות ביטוי הקשורות למלחמה נטו בתי המשפט לאמץ את עמדת המשטרה כמעט כמובן מאליו, לעיתים ללא דיון מספק בעילות המעצר ובקיומו של חשד. לעומת זאת, במעצרי המחאות ניכרה הקפדה רבה יותר על בחינת עילות המעצר, תוך הדגשת חשיבות חופש הביטוי והמחאה.

על שיעור המעצרים בישראל קיימת זה מכבר ביקורת ענפה. לצד החשש השיפוטי משחרור חשודים בעבירות חמורות, עילת השיבוש משמשת לא אחת כמילת קסם להארכת מעצר, ולעיתים לא נעשה שימוש מספק בחלופות למעצר. ממצאי המאמר מלמדים כי במצבי חירום, כאשר האינטרסים בין המשטרה, התביעה ובתי המשפט מתלכדים, הבקרה השיפוטית מאבדת מעילותה, גם כאשר התשתית הראייתית לחשד ראשוני דלה. ייחוס מסוכנות מכוח הזמן יוצר חזקת מסוכנות המצדיקה את המעצר, תוך התעלמות

²⁴⁰ עניין **תורכ**, לעיל ה"ש 108.

כך גם בעניינה של פרופ' קבורקיאן: למרות התלהטות הרוחות בציבור ובתקשורת, קבעו בתי המשפט – הן בשלום והן בערר – כי לא מתקיימת עילת מעצר. ראו עניין **קבורקיאן**, לעיל ה"ש 107.

²⁴¹ עורך-הדין אחמד כליפה נעצר יחד עם מוחמד עלי ג'בארין באום אל-פחם (19.10.2023) במהלך תהלוכת מחאה נגד המלחמה. ב-6.11.2023 הוגש נגדם כתב אישום בעבירות הזדהות והסתה לטרור לפי סעיף 24 לחוק המאבק בטרור. ג'בארין נעצר עד תום ההליכים ושוחרר בעיון חוזר (13.6.2024). כליפה, מנגד, הועבר לאיזוק אלקטרוני בעקבות ערר לבית המשפט העליון, שנימק זאת בהיעדר עבר פלילי, אורח חיים נורמטיבי ותרומה חברתית ומקצועית כעורך דין; ראו בש"פ 789/24 **כליפה נ' מדינת ישראל** (נבו 08.02.2024).

²⁴² שם, פס' 21 לפסק דינו של השופט גרוסקוף.

מהנסיבות הקונקרטיות והאחריות האישית של החשוד. כך נוצרת בפועל חזקה של אשמה הפוגעת לא רק בחירות האישית, אלא גם בכבוד האדם.

על התלכדות האינטרסים בין הרשויות, והעדר הבקרה השיפוטית ניתן להכביר במילים. אמנם ההקפדה על ביקורת שיפוטית במעצרי המחאות עשויה לשקף גם הזדהות מוסדית עם חלק מהמפגינים, אך הקושי מתעורר כאשר הבקרה השיפוטית נעדרת. קושי זה מקבל ביטוי מובהק ככל שזה נוגע לקבוצות מיעוט, כשהתותחים רועמים וכשהזמן החירות הלאומי נכנס אל דיני המעצרים, תוך ייחוס מסוכנות מכוח הזמן וטשטוש עקרון האחריות האישית.

נספחים

נספח א: סיכום החלטות במעצרי המחאות

הטבלה מציגה את התפלגות 63 ההחלטות שנותרו במסגרת המאמר, הנוגעות ל-52 אירועים שונים.

סוג ההליך	מספר החלטות	החלטות מעצר	החלטות שחרור בתנאים מגבילים	החלטות שחרור ללא תנאים (ביטול תנאים)	הערות מפורטות
מעצר ימים (מ"י)	26	1 (3.85%)	19 (73.08%)	6 (23.08%)	—
בקשות לשחרור בתנאים (בש"ע)	5	—	—	5 (100%)	—
ערי מעצר ימים (עמ"י)	17	—	10 (58.82%)	7 (41.18%)	9 ערי משטרה: 7 שחרור בתנאים, 2 שחרור ללא תנאים; 2 ערי הגנה על החלטות מעצר: 2 שחרור בתנאים; 6 ערי הגנה על תנאי שחרור: 5 ביטול תנאים, 1 שחרור עם תנאים;
ערים על החלטת קצין ממונה (ע"ק)	14	1 (7.14%)	1 (7.14%)	12 (85.71%)	3 ערי הגנה על החלטת קצין למעצר: 1 מעצר, 1 שחרור בתנאים, 1 שחרור ללא תנאים; 11 ערי הגנה על החלטת קצין לשחרור בתנאים: 11 ביטול תנאים
מעצר עד תום הליכים (מ"ת)	1	—	1 (100%)	—	—
סה"כ	63	2	31	30	—

נספח ב: סיכום החלטות בעבירות הסתה ברשת

הטבלה מציגה את התפלגות 41 ההחלטות שנותרו במסגרת המאמר (19 תיקים שונים).

סוג ההליך	מספר החלטות	החלטות מעצר	החלטות שחרור בתנאים מגבילים	החלטות שחרור ללא תנאים	הערות מפורטות
מעצר ימים (מ"י)	23	18 (78.26%)	5 (21.74%)	—	—
עררי מעצר ימים (עמ"י)	13	8 (61.54%)	5 (38.46%)	—	9 עררי הגנה: 6 מעצר, 3 שחרור בתנאים; 4 עררי משטרה: 2 מעצר, 2 שחרור בתנאים;
ערר על החלטת קצין ממונה (ע"ק)	1	—	1	—	ערר הגנה
מעצר עד תום הליכים (מ"ת)	1	1	—	—	—
דיון בהליך ת"פ (תיק פלילי)	2	—	—	—	אותו תיק
ערעור פלילי (ע"פ)	1	—	—	—	—
סה"כ	41	27	10	—	—